drum și calea ferată sînt mereu tăiate de forțele de eliberare și nici un moment nu funcționează pe toată întinderea lui. Nu am încercuit toate punctele „cheie" ale americanilor, nu le distrugem, ci așteptăm să vină întăriri, pentru a le ataca pe acestea și a le distruge în drum spre punctele respective.

Nu are mai multe șanse nici încercarea americanilor de a tăia țara în două, creînd acel zid către care să fie împinse trupele noastre. Pentru ca americanii să reușească acest lucru ar trebui să ocupe întreaga țară — pornind de jos, din sud. Armata noastră nu este ca armata mercenară, care să fie alcătuită din regimente și mari unități ca armata regulată. Unitățile noastre regulate cele mai mari sînt batalioanele, pe care la nevoie le adunăm la un loc și astfel formăm unități puternice. Regiunile pe care le-am ocupat nu pot fi cucerite niciodată de americani și nici armata noastră nu poate fi distrusă, pentru că ei nu vor reuși niciodată să strîngă la un singur loc armata noastră pentru a o putea distruge.

Noi am putea cuceri oricînd Saigonul, dar aceasta ar însemna sacrificii prea mari. Nu a venit încă momentul, dar poporul este gata pentru aceasta, chiar dacă orașul este împînzit de unitățile americane.

Independență, pace, democrație

Care sînt perspectivele problemei vietnameze.

— Imperialiștii americani au adus forțe masive și armament, ei intensifică lupta și o extind asupra Vietnamului de nord. Paralel cu aceasta vorbesc mereu de negocieri pașnice, aceasta cu scopul de a ascunde interesele lor agresive, de a intensifica agresiunea, a escalada războiul, a înșela vigilența poporului nostru și a popoarelor iubitoare de pace din lume. Ei nu au intenții pașnice și nici nu vor negocieri. Guvernul român în mai multe rînduri a denunțat aceste false acțiuni de pace. În condițiile războiului de agresiune american, noi știm că trebuie să mai facem multe sacrificii, trebuie să învingem multe greutăți înainte de a ajunge la victoria finală. Dar poporul vietnamez, o dată ce a luat arma în mînă, pentru independența lui, nu o va depune decît atunci cînd americanii vor fi izgoniți, cînd independența țării și pacea reală vor fi restabilite în Vietnamul de sud.

Cercurile imperialiste americane trebuie să îndeplinească obligațiile prevăzute în acordurile de la Geneva, să-și retragă trupele, materialele de război și bazele din Vietnamul de sud, să lase poporul sud-vietnamez să-și rezolve singur propriile sale treburi, să recunoască Frontul ca parte beligerantă în război și ca reprezentant autentic și unic al întregului popor din Vietnamul de sud. Aceasta este singura soluție. Atîta timp cît aspirațiile poporului nostru nu sînt realizate — independența, pacea, democrația — vom lupta pînă la victoria finală, pînă la izgonirea americanilor din țara noastră. Nu ne opunem unei alte soluții decît lupta armată, dacă aceasta este în măsură să aducă independența și pacea reală. Dar în condițiile actuale nu sînt semne pentru o asemenea soluție. Deci trebuie să luptăm, cu toate greutățile și sacrificiile pe care această luptă le impune, pînă la victoria finală și avem convingerea că vom cuceri această victorie.

Ian MIKARDO

deputat în Camera Comunelor

despre:

■ relațiile comerciale internaționale

■ vizita în România

La invitația Marii Adunări Naționale, țara noastră a fost vizitată de o delegație a parlamentului englez. Din delegație, condusă de Ian Mikardo, deputat în Camera Comunelor, membru al Comitetului Național Executiv al partidului laburist, membru al grupului parlamentar pentru relații de prietenie Marea Britanie — România, au făcut de asemenea parte deputații N. G. Carmichael (laburist), J. Brewis (conservator), Sir Erich Errington (conservator), M. Giles (conservator) și A. E. Hunter (laburist). Prezentăm mai jos unele declarații făcute de Ian Mikardo redacției noastre înainte de a părăsi țara.

Acum cîteva luni, noi am sărbătorit în Anglia a 700-a aniversare a primei întruniri a parlamentului nostru. De-a lungul acestor secole parlamentul a reprezentat puterea centrală a sistemului de guvernămînt în Marea Britanie. Pentru a-l păstra, în secolul XVII am executat un rege și am exilat un altul. Deși sîntem mîndri de istoria noastră, și de tradițiile noastre, nu sîntem totuși complet satisfăcuți de propriul nostru parlament și ne gîndim cum putem să-l îmbunătățim, prin ce metode și pe ce căi. Există astăzi în lume o serie de state noi, independente, care și-au creat fiecare propriile lor parlamente, care prezintă o varietate întreagă de forme, fiecare țară căutînd să adapteze metodele parlamentare la propriile circumstanțe naționale. Astfel că, în general vorbind, situația parlamentelor care a fost stabilă, foarte stabilă chiar, în secolul XIX, și în prima jumătate a secolului XX, este acum foarte dinamică și flexibilă. De aceea, este foarte important pentru membrii parlamentelor din diferite țări să se întîlnească și să facă schimburi de păreri. Am avut și noi ocazia să facem acest lucru în timpul vizitei noastre în România. Pentru noi toți, aceasta a fost prima ocazie de a face cunoștință cu modul în care-și desfășoară activitatea parlamentul dv., cu relațiile dintre parlament și guvern, cu relațiile dintre parlament și sfaturile populare regionale. Și pentru noi toți, aceasta a fost o experiență din care am avut mult de învățat.

În legătură cu vizita noastră, este poate cazul să amintesc că Uniunea Interparlamentară este aceea care face posibile vizitele de felul celei pe care am făcut-o noi. La fel a fost și vizita pe care ne-au făcut-o în 1963 reprezentanții Marii Adunări Naționale în Anglia, la fel este și vizita de răspuns pe care am făcut-o noi acum. Uniunea Interparlamentară este motorul acestor schimburi de vederi și păreri între membrii parlamentelor din diferite țări.

Despre relațiile comerciale internaționale

Este adevărat, vorbind în termeni generali, că dezvoltarea comerțului între diferitele țări contribuie foarte mult la îmbunătățirea relațiilor între aceste țări, mă refer în primul rînd la relațiile politice. La aceasta contribuie și schimburile culturale. Ar fi însă, firește, greșit să considerăm că schimburile comerciale și culturale ar putea ele singure să lichideze problemele decurgînd din deosebirile politice dintre state. Este posibil ca în jurul anilor 1970 să aibă loc în lume un fel de „explozie" comercială, care va determina o foarte mare extindere a relațiilor comerciale internaționale, față de care situația de acum în domeniul comerțului internațional va părea neînsemnată. Cred că s-ar impune o simplificare a schimburilor internaționale care implică astăzi prea multe cheltuieli ce nu sînt necesare. Pentru a se provoca această „explozie" în relațiile comerciale internaționale este totodată nevoie de o atitudine cu totul nouă în problema ajutorului dat de țările dezvoltate țărilor mai puțin dezvoltate. Și această nouă atitudine trebuie să includă în primul rînd o serioasă creștere cantitativă. Ea trebuie să aibă loc pe baza colaborării și nu a concurenței între țările mai bogate.

Impresii despre vizita în România

Aș dori să vorbesc despre programul dv. de industrializare în general și despre cele cîteva întreprinderi pe care le-am vizitat în special. Am fost cu toții foarte surprinși să descoperim cît de intensă este industrializarea țării dv. Citisem despre aceasta, auzisem vorbindu-se, știam că guvernul dv. a stabilit un vast program de industrializare și că acest program este în curs de realizare; dar atît eu cît și colegii mei am fost impresionați de ritmul rapid și de vigoarea cu care se îndeplinește acest program, de perspectivele vaste de dezvoltare pe care el le deschide în cadrul noului plan cincinal 1966—1970. În întreprinderile pe care le-am vizitat am fost viu impresionați de nivelul tehnic și de organizare, foarte înalte. Am văzut rafinăria de la Brazi; cred că este minunată, iar gama de produse realizate de ea este foarte largă. Am fost impresionați de această rafinărie după cum am fost impresionați de Combinatul petrochimic de la Borzești, ca și de fabrica de cauciuc „Danubiana". Despre toate aceste întreprinderi, pe care le-am vizitat, pot să vă spun că ele sînt egale din punct de vedere tehnic și organizatoric cu cele mai bune întreprinderi de acest fel din Occident.

SCRISOARE DIN PARIS

Cineaştii caută un remediu

Deţinătoare a celei mai vechi tradiţii şi a unui bogat palmares, cinematografia franceză cunoaşte astăzi unele fenomene de criză. Criză de scenarii ? De creaţie ? Sau financiară ?

Întrebaţi, la un sondaj al ziarului *Paris-Jour,* ce cred despre preţul locurilor de cinema, opt francezi din zece răspund că „este scump", iar cineaştii protestează împotriva „fiscalităţii fără precedent" de care suferă a şaptea artă.

Chiar şi după raportul lui Reverdy, inspector de finanţe, care considera că „menţinerea unei producţii franceze constituie o formă de lux", cinematograful plăteşte astăzi impozite de două ori mai mari decît celelalte activităţi economice. El este spectacolul supus celui mai mare impozit. Un sfert din preţul biletului de intrare este înghiţit de fisc.

■

FILMUL ŞI FISCUL

Cu prilejul recentei dezbateri a bugetului culturii în Adunarea Naţională, problema cinematografiei a stîrnit ample discuţii, privind toate aspectele ei şi în special dificultăţile prin care trece, cu menţiune deosebită pentru „fiscalitatea excesivă de care suferă şi de care trebuie salvată", după expresia ministrului de stat pentru afacerile culturale, André Malraux. Exprimînd interesul manifestat de guvern pentru a veni în ajutorul celei de-a şaptea arte, André Malraux a arătat, printre altele că, începînd din 1967, cinematograful va fi scutit de taxe în valoare de 30 milioane franci. Referindu-se la tendinţele generale ale unei proiectate reforme a cinematografului, vorbitorul a arătat că, dacă va fi acceptată, reforma ar avea ca prim rezultat suprimarea efectului inflaţionist din punct de vedere al producţiei ; favorizarea producţiei de filme de calitate, care să răspundă nevoilor actuale ale publicului ; concentrarea producţiei ; accelerarea difuzării şi concentrarea distribuirii ; îmbunătăţirea echipamentului cinematografic ; crearea de noi săli de spectacole şi restabilirea ajutorului acordat acestor exploatări.

Calendarul problemei fiscalităţii abuzive care striveşte a şaptea artă în Franţa este deschis încă de la 30 martie, cînd o originală grevă de 24 de ore a cinematografului francez, declanşată de hotărîrea cineaştilor de a nu mai plăti impozite timp de 24 de ore, a făcut ca 5 000 de săli de cinema să prezinte spectacole gratuite. Greva s-a soldat cu o pierdere de 3 milioane de franci încasări, dar a lipsit şi fiscul de un milion de franci. Protestînd împotriva impozitelor ridicate, cineaştii au argumentat că nimic nu poate explica de ce taxele asupra filmului sînt mai mari decît cele asupra industriei de încălţăminte sau de mase plastice. De altfel, luptele de „catch" şi strip-tease-ul plătesc şi ele impozite mai mici decît cinematograful. Operaţiunea „cinéma gratuit" de la 30 martie a fost concertată : timp de 24 de ore în studiouri nu s-a filmat nici un metru de peliculă, în laboratoare nu s-a lucrat nici o imagine, în birourile întreprinderilor interesate nu s-a bătut la maşină nici o literă.

Totuşi, criza actuală a cinematografului francez nu se datorează în întregime fiscalităţii abuzive, chiar dacă se recunoaşte că aceasta este cauza principală. Ziarul *Le Parisien libéré* opinează pentru o „reorganizare a profesiunii însăşi. Ea trebuie mai ales să opereze în direcţia recîştigării unui public adesea şi prea mult timp descurajat de filme nedemne de acest nume din punct de vedere tehnic, artistic şi moral".

Cinematograful a pierdut în ultimii şapte ani o treime din spectatorii săi, iar numărul filmelor franceze realizate anual în aceeaşi perioadă a scăzut la jumătate. E un semnal de alarmă care s-a tras chiar în Adunarea Naţională de către deputatul Fernand Grenier. Aşa se traduce de altfel practic şi lipsa de afecţiune a publicului, invocată ori de cîte ori se discută despre cauzele crizei.

Originea ei ? Unii învinuiesc televiziunea, concurenta nr. 1 a cinematografului : se serveşte de cinema, fără a-l servi însă. Alţii o pun mai ales pe seama diminuării aproape constante a timpului liber, a lărgirii gamei distracţiilor, a modificării structurii bugetelor familiale în sensul îngustării cheltuielilor pentru distracţii, apoi pe seama week-end-ului, a imperioasei nevoi de a evada pentru destindere din oraşul tentacular.

Aşadar, după cum opinează ziarul *L'Aurore,* reducerea impozitelor n-ar face să revină, ea singură, clientela cinematografică în săli. Dar ea ar permite să se renoveze echipamentul cinematografic, să se construiască noi săli. De altfel e o măsură din cele preconizate de Centrul naţional al cinematografiei franceze.

Asanarea raporturilor dintre producători şi distribuitorii de filme — iată unul din aspectele importante ale reformei în studiu. Şi cu aceasta intrăm pe terenul disputei artă-industrie. „A fi producător, asta înseamnă pentru profani a avea bani, iar pentru profesionişti a şti să grupezi laolaltă elemente din diferite părţi, pentru ca totalul să inspire distribuitorilor o anumită încredere, mijloc prin care avansurile asupra încasărilor să permită unui film în stare de proiect să devină realitate". Aşa descrie „grosso modo" mecanismul producţiei cinematografice franceze curente cel mai tînăr producător al ei, Barbet Schroeder. Producţia unui film a devenit o aventură care niciodată nu se ştie cum se încheie. Artiştii realizatori sînt din ce în ce mai puţin stăpîni pe alegerea subiectelor şi a stilului. Libertatea lor de creaţie este astfel stingherită.

■

CONFLICTUL ARTĂ-INDUSTRIE

Deşi posesorul unei mari bogăţii în materie de creatori originali, de actori de talent, de tehnicieni calificaţi, al unui public de o apreciabilă maturitate artistică, cinematograful francez a pierdut mult din forţa lui de atracţie. Nu mai e nici spectacolul magic de odinioară şi nici singura distracţie accesibilă unui public larg. Standardizarea actuală în domeniul creaţiei este explicată prin dependenţa producţiei de distribuirea filmului. Concursul financiar al distribuitorului se acordă numai dacă el consideră că filmul în cauză va fi „comercial". Practic, aceasta interzice realizarea proiectelor ambiţioase sau originale. La nivelul interpretării, nu mai apar decît vedetele considerate „rentabile" de către distribuitori. Şi sînt cu atît mai de netrecut constrîngerile în domeniul artistic rezultate din extinderea rolului distribuitorului, cu cît în sectorul financiar concentrarea se dezvoltă rapid. Pe hîrtie există 150 de distribuitori, dar de fapt societăţile de

Le film français, hebdomadarul cineaştilor francezi, a publicat în parte datele statisticilor efectuate de către Centrul naţional al cinematografiei. Conform acestor date, la 1 iulie 1965 existau în Franţa 5 336 săli de cinema, cu un total de 2 649 794 fotolii. Faţă de 1 iulie 1964, această sumă indică un minus de 84 de săli cu circa 41 000 fotolii.

Geografic vorbind, 14 departamente (în frunte cu Paris-Ville, le Nord, Les Bouches-du-Rhône şi Seine-et-Oise) posedă peste 100 de săli ; în schimb, şase departamente (Hautes-Alpes, Cantal, Belfort, Corsica, Greuse, Lozère) nu au nici 20 de săli.

Dintre oraşele cu peste 100 000 de locuitori, cei mai mulţi spectatori s-au înregistrat la Paris (74 000 000), Marsilia (9 milioane), Lyon (7 milioane) şi Nisa (peste 5 milioane).

În medie, timp de 23 de săptămîni din an, ecranele franceze prezintă filme naţionale ; producţiile americane rulează 16 săptămîni din an ; cele italiene 4 săptămîni, cele germane — o săptămînă. S-a constatat că filmele italiene se bucură de succes în sudul ţării, în timp ce filmele franceze sînt vizionate mai mult în Paris, iar cele americane în regiunile de sud-est.

Alain Resnais şi Yves Montand s-au dus să filmeze la Stockholm...

Brigitte Bardot şi Jeanne Moreau au filmat în Mexic „Viva Maria"

distribuire mai mari, care realizează jumătate din cifra totală a producţiei, nu sînt mai mult de 10. Mai mult, din aceste 10 societăţi, după cum arăta un deputat în parlament, şapte sînt americane. Piaţa comună, care, după promotorii săi, trebuia să întărească poziţia fiecărei producţii naţionale, duce de fapt la favorizarea penetraţiei capitalului american în cele şase ţări membre. Unii au propus să se interzică exploatarea filmelor avînd peste 5 ani de la realizare în speranţa că aceasta ar da un avînt nou şi ar rezerva o carieră frumoasă filmelor mai recente. Alţii cred însă că trebuie revenit tot la influenţa problemelor financiare asupra celor intelectuale ; la faptul că astăzi publicul găseşte din ce în ce mai puţin în cinematograf reflexul problemelor, aspiraţiilor, bucuriilor şi dramelor, într-un cuvînt, al vieţii sale proprii. Libertatea de creaţie, ajunsă astfel la cheremul distribuitorilor, încetează să mai fie un magnet care să-l atragă pe autor. De aceea, nu-l mai poate atrage în aceeaşi măsură nici pe spectator.

Cerîndu-li-se de către revista *Les Lettres Françaises* părerea asupra spectacolelor ecranului, 20 de persoane, de vîrste diferite şi aparţinînd tuturor mediilor sociale, au fost de părere că filmul „era mai bun altădată". Mai bun — prin ce ? Nu prin tehnică, bineînţeles. Dar filmul de altădată povestea într-adevăr o istorie şi această „istorie" era simplă, inteligibilă, verosimilă şi se termina printr-un deznodămînt aşteptat cu nerăbdare, care satisfăcea curiozitatea.

Vorbind despre filmele franceze de azi, Henri Colpi arată că unele speculează ceea ce este „la modă". Dar, în acelaşi timp, regizorul francez precizează că acele filme care aduc ceva „actual" constituie opere de artă pasionante. Ne întrebăm atunci : „Pierrot le fou" („Pierrot nebunul") — film astăzi en-vogue la Paris — în ce categorie intră ? Dacă se caută la el altceva decît o poveste cu un început şi un sfîrşit, dacă se preferă libertatea, îndrăzneala, poezia — cea mai recentă creaţie a lui Jean Luc Godard, „Pierrot le fou", este un film uman, pasionant. Primit vijelios la Festivalul de la Veneţia, el nu scapă nici la Paris regulii cînd este vorba de reacţiile faţă de creaţiile lui Godard din partea cinefililor — totdeauna violente, pasionante. Acest regizor e ori condamnat cu dispreţ, ori ridicat în slăvi ; unii ajung să susţină că nu există adevăr, artă cinematografică, decît la Godard... Dar în timp ce Aragon îl consideră „onoarea cinematografiei de astăzi" — alţii strigă şi vorbesc de „impostură" şi „mistificare". Adevărul este că „Pierrot le fou" e un film revoluţionar în formă, liric şi romantic în fond, o confruntare vis-realitate, pe o canava poliţistă demnă de „Série noire". Godard, — după cum observă şi *Le Monde* — „atacă cu o agresivitate crescută arsenalul convenţiilor, regulilor, rutinei, care stînjeneşte şi paralizează expresia cinematografică".

Adaptarea pentru ecran a unor opere literare celebre se face în mod arbitrar. O armată de regizori, dialoghişti, asistenţi, consilieri literari şi consilieri tehnici operează în toate sensurile şi cînd scenariul este terminat, din carte a mai rămas doar titlul, a cărui autoritate e menită să constituie unul din elementele succesului.

Cu puţine zile înainte de Festivalul de la Cannes, opt milioane de telespectatori l-au putut auzi pe academicianul André Maurois răspunzînd în cadrul unui interviu : „Dacă mă interesez de cinema pentru că adaptează operele mele ? Cu siguranţă că nu ! Aceste filme mă decepţionează totdeauna ! Nu găsesc niciodată în ele ecoul gîndurilor mele şi tot ce am scris mi se pare în filmele respective răsturnat, schimbat, de nerecunoscut !"

■

FORMATUL DE 16 MM

Un punct de vedere asemănător se face auzit şi din partea celui mai tînăr producător francez, pe care l-am mai menţionat, Barbet Schroeder : „Relele de care suferă cinematograful actual, spune el, vin toate de la penuria de capitaluri, care ameninţă chiar şi activitatea creatoare ; ceea ce trebuie schimbat este în primul rînd baza economică". De unde şi ideea acestui tînăr cineast, născută în aceeaşi zi cu societatea sa de producţie de filme din Losange : folosirea aparatului de filmat de 16 mm. Aceasta ar însemna o adevărată revoluţie în cinematografie. Un 16 mm nu de amatori, ci comercial. După Schroeder, formatul de 16 mm (adoptat curent de televiziune) permite realizarea de economii apreciabile asupra cheltuielilor de turnare şi, de asemenea, dă o mai mare libertate aparatului de filmat, suprimînd toate obstacolele ce se opuneau filmărilor în decor natural, cu clasicul aparat de 35 mm. „Un film în valoare de 50 milioane este încă prea scump. Remediul : reducerea preţului şi creşterea cantităţii. Astfel, succesul unui singur film ar putea amortiza patru. Şi, oricum, un film bun, dacă costul lui e minim, îşi găseşte din ce în ce mai mult un public !"

Şi alte vedete ale „noului val" se asociază opiniilor lui Schroeder. Chabrol, care a debutat, ca şi Godard, cu formatul de 16 mm, îl consideră astăzi extrem de avantajos : se poate turna ca şi în formatul de 35 mm, dar într-un mod foarte economicos. Nu cred, adaugă el, ca aceasta să aibă influenţă asupra stilului, dar bineînţeles libertatea financiară va permite tratarea oricărui subiect. Iar Jean Rouch, care consideră experienţa ca depăşind cadrul economic, se arată dispus să creadă că, datorită acestui mijloc nou de filmare, cinematograful va progresa pe plan artistic. Se poate turna cu „16 mm" un film într-o singură zi. Deci, o performanţă ! Apoi, turnarea cu un material redus, la 2 aparate de filmat, fără echipă şi studio. Un asemenea film dă oricui poftă de a se apuca de cinematografie : „chiar fără mijloace, chiar fără sprijin, se poate face un film".

Poate că astfel cheltuielile de turnare nu-i vor mai împiedica pe cei mai mulţi dintre cineaştii francezi de renume să lucreze la ei acasă în condiţii care să le dea satisfacţia creaţiei. Este semnificativă din acest punct de vedere declaraţia făcută în primăvară de René Clair ziarului *France Soir* : „Plec în România pentru că nu pot realiza în Franţa viitorul meu film «La guerre en dantelles». Cinematografului îi lipsesc capitalurile. De îndată ce un proiect necesită un buget mare, trebuie să mergem pentru a-l turna în alte ţări. Nu sînt eu singurul obligat să călătoresc astfel. Louis Malle turnează în Mexic, Phillippe de Broca în Extremul Orient, François Truffaut în America, Claude Sautet în Spania, din lipsă de capitaluri franceze. Pentru a debuta în regie, Maurice Ronet n-a găsit bani decît la Madrid. Christian Jacque va turna pe Coasta de Fildeş".

Marcel Bluwal, bine-cunoscutul realizator de la televiziunea franceză, a părăsit cinematografia în 1958, împins, după propria sa mărturisire, de condiţiile exploatării cinematografului care nu-i îngăduiau să facă ceea ce intenţiona în cinematografie. L-au nemulţumit modul de exploatare şi de finanţare a filmelor, ponderea necuvenit de mare a distribuitorului în creaţie, excesul de vedetism, toate determinante ale abordării pînă la epuizare a unei teme unice, tratate la un mod mai mult sau mai puţin bulevardier, aceea a raporturilor dintre bărbat şi femeie. Şi Bluwal nu e singurul care a părăsit această „fereastră a lumii", cum este supranumită cinematografia. L-au urmat Lorenzi, Barma, Prat, Loursais, abandonînd a şaptea artă pentru că devenise o „afacere de bani grei".

Tratamentul radical, reformator, la care specialiştii problemei vor supune, după cît se pare, cinematografia din Franţa, va arăta în ce măsură s-a operat în sensul dorit, pentru a o scoate din starea critică actuală. Şi tot atunci se va cunoaşte şi rezultatul disputei dintre artă şi industrie.

Dana GHEORGHIU

Noiembrie, 1965

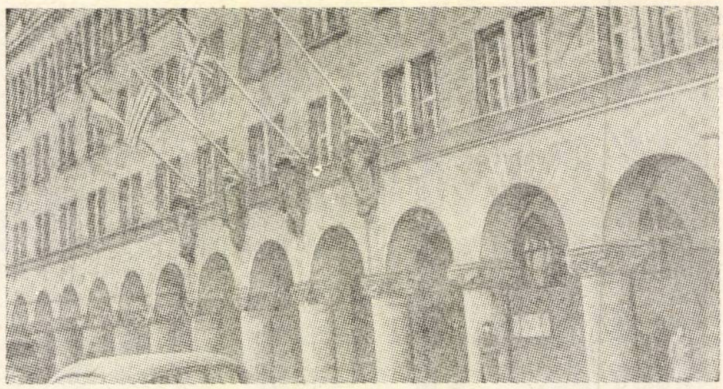

Clădirea tribunalului de la Nürnberg

Acum 20 de ani

PROCESUL DE LA NÜRNBERG

În noiembrie 1945, un ziarist occidental, sosit la Nürnberg pentru a participa la procesul intentat criminalilor de război fasciști, remarca : „Cu cîteva luni în urmă, această clădire era încă o fortăreață a trupelor SS ; aproape toate documentele se aflau încă în mîna «stăpînilor» lor ; acuzații conduceau încă destinele Germaniei ; tribunalul nu era constituit ; procedura nu era stabilită ; în Germania continua războiul. Acum..."

Într-adevăr, în scurtul interval care a despărțit momentul înfrîngerii Germaniei hitleriste și începerea procesului împotriva criminalilor de război fasciști și a organizațiilor hitleriste a fost depusă o muncă uriașă. Reprezentanții coaliției antihitleriste, dînd glas voinței popoarelor, au pregătit judecarea în fața întregii opinii publice mondiale a criminalilor de război. Procesul a fost precedat de numeroase contacte între statele coaliției antihitleriste. La 12 octombrie 1942, președintele Roosevelt declara : „clica conducătorilor și a complicilor lor trebuie să fie arestată și judecată în conformitate cu legile penale." La conferința care a avut loc la Moscova în octombrie 1943 cu participarea șefilor guvernelor Uniunii Sovietice, Statelor Unite și Marii Britanii, a fost adoptată „Declarația cu privire la răspunderea hitleriștilor pentru crimele comise". În februarie 1945, la conferința din Crimeea a conducătorilor celor trei puteri — Uniunea Sovietică, Statele Unite și Marea Britanie — s-a specificat (în comunicatul final) hotărîrea de „a supune pe toți criminalii de război unei pedepse juste și rapide... de a șterge de pe suprafața pămîntului partidul nazist, legile naziste, organizațiile și instituțiile naziste ; de a îndepărta orice influență nazistă și militaristă din instituțiile de stat, din viața culturală și economică a poporului german..."

În conformitate cu hotărîrile puterilor aliate, la scurt timp după victoria asupra fascismului, la Londra au avut loc tratative pentru organizarea procesului împotriva criminalilor de război, după care a fost dat publicității statutul și regulamentul tribunalului militar internațional. Statutul stabilea drept puncte de acuzare intrînd în jurisdicția sa — crimele împotriva păcii, crimele de război și crimele împotriva umanității.

Pînă la deschiderea procesului, Tribunalul internațional a examinat 38 000 de declarații scrise, semnate de 155 000 de persoane, în legătură cu acțiunile conducătorilor politici fasciști ; 136 213 declarații scrise privitoare la activitatea SS-ului ; 22 000 declarații scrise au fost făcute în legătură cu celelalte organizații fasciste. La proces au fost prezentate documente dintre cele mai importante ale statului nazist. Tribunalul a dispus de arhivele statului major al conducerii operative a comandamentului suprem german de la Flensburg ; de arhiva lui Ribbentrop descoperită la Marburg ; de întreaga arhivă a lui Rosenberg strînsă în castelul din Bavaria precum și de arhiva lui Franck. Practic, au fost studiate cîteva mii de documente din arhivele marelui stat major hitlerist și ale criminalilor de război. Au fost descoperite în original documente cum ar fi planul Barbarossa care stabilea atacul împotriva Uniunii Sovietice. În fața tribunalului a compărut întreaga „gardă" de generali hitleriști de tipul lui Brauchitsch, fostul comandant hitlerist al forțelor terestre ; Halder, fostul șef al marelui stat major ; generalii Warlimont, Guderian și alții.

Procesul a durat de la 20 noiembrie 1945 pînă în octombrie 1946. El s-a desfășurat paralel în patru limbi — engleză, rusă, franceză și germană. Au avut loc 403 ședințe ale tribunalului, în cursul cărora, înafara rechizitoriilor acuzării și a prezentării documentelor corespunzătoare, au fost interogați cei 20 acuzați ; 33 de martori ai acuzării ; 61 de martori ai apărării. Copii ale tuturor documentelor au fost prezentate apărării în limba germană.

Un proces unic în istorie

...Nürnberg, 20 noiembrie 1945, ora 10. În boxă sînt introduși principalii criminali de război naziști capturați de către trupele aliate. Mulți dintre ei încearcă să-i evite pe fotografi, dar fotografiile rămîn un document incontestabil al istoriei. Goering, Hess, Ribbentrop, Keitel, Rosenberg, Franck, Frick, Streicher, Funck, Schacht, Dönitz, Reder, von Schirach, Sauckel, Jodl, von Pappen, Seiss-Inquart, Speer, von Neurath, Fritsche, se ridică în picioare în momentul în care își face apariția completul Tribunalului Internațional. „Procesul care trebuie să înceapă — declară lordul Lawrence, președintele tribunalului — este unic în felul său în istoria jurisprudenței mondiale și el are o importanță extremă pentru milioane de oameni din întreaga lume. Din această cauză toți acei care participă într-un fel sau altul la proces poartă o uriașă răspundere și trebuie să-și îndeplinească în mod cinstit și echitabil sarcinile care le revin..."

Cuvintele introductive ale acuzatorilor principali — american, englez, francez și sovietic — au subliniat în unanimitate importanța procesului, crimele fără precedent săvîrșite de acuzați.

Jackson, acuzatorul principal din partea Statelor Unite : „Adevăratul reclamant în acest proces este civilizația... Această judecată oglindește năzuința practică a celor patru mari puteri, sprijinite de alte 15 țări, de a folosi dreptul internațional pentru a contracara cea mai mare primejdie a timpurilor noastre, războiul agresiv. Bunul simț al omenirii cere ca legea să nu se limiteze la pedepsirea unor oameni mărunți pentru infracțiunile mai puțin grave pe care le-ar săvîrși. Legea trebuie să lovească de asemenea în cei care, dobîndind o putere uriașă, o folosesc în mod comun și în mod premeditat pentru a dezlănțui răul, care nu cruță nici un cămin din lume".

Shawcross, acuzatorul principal din partea Marii Britanii : „Documentele acestui proces vor constitui o cronică nepărtinitoare și incontestabilă la care viitorii istorici se vor adresa în căutarea adevărului și în care viitorii oameni politici vor găsi un avertisment pentru ca în felul acesta toate generațiile să știe nu numai ce a suferit generația noastră, ci și că toate aceste suferințe au fost rezultatul unor crime împotriva dreptului ginților, împotriva legilor pe care popoarele lumii le-au introdus în viață și le vor apăra pe viitor cu ajutorul colaborării internaționale bazată nu numai pe alianțe militare, ci și ferm sprijinit pe dispozițiile legilor".

De Menthon, acuzatorul principal din partea Republicii Franceze : „Sentința tribunalului trebuie să intre în istoria dreptului internațional ca un document hotărîtor pentru pregătirea unei adevărate comunități internaționale, care să excludă recurgerea la război și care să pună pentru totdeauna forța în slujba justiției tuturor națiunilor. Această sentință va fi una dintre pietrele unghiulare ale ordinii mondiale spre care năzuiesc popoarele după chinurile îndurate. Setea de triumf a popoarelor martire va fi satisfăcută, suferințele lor nu vor fi date uitării și aceasta va contribui la îmbunătățirea condițiilor existenței umane".

R. A. Rudenko, acuzatorul principal din partea U.R.S.S. : „Împreună cu acuzatorii principali din partea Statelor Unite ale A-

mericii, Marii Britanii şi Franţei acuz pe inculpaţi că au pregătit şi săvîrşit agresiunea mişelească împotriva popoarelor ţării mele şi a tuturor popoarelor iubitoare de libertate. Îi acuz de asemenea că, dezlănţuind războiul mondial prin încălcarea principiilor fundamentale ale dreptului internaţional şi prin nesocotirea tratatelor încheiate de ei, au transformat războiul într-un instrument de exterminare în masă a cetăţenilor paşnici, într-un instrument de jaf, teroare şi banditism. Îi acuz de faptul că, proclamîndu-se în mod absurd reprezentanţi ai unei rase de stăpîni, ei au creat pretutindeni, acolo unde şi-au instaurat puterea, un regim de arbitrar şi de tiranie, bazat pe călcarea în picioare a principiilor elementare ale umanitarismului".

„Europa trebuie să ne aparţină"

„Acuzaţii au proiectat şi dezlănţuit războaie criminale împotriva ţărilor şi popoarelor" — se arată în capitolul actului de acuzare intitulat „Crime împotriva păcii". Reţinem succesiv momentele cunoscute ale perioadei antebelice : ocuparea Austriei ; cotropirea Cehoslovaciei ; agresiunea împotriva Poloniei ; războiul împotriva Marii Britanii şi Franţei ; ocuparea Danemarcei şi Norvegiei ; iar o lună mai tîrziu a Belgiei, Olandei şi Luxemburgului ; războiul împotriva Iugoslaviei şi Greciei ; atacarea Uniunii Sovietice...

În 1935, Hitler declara : „Guvernul Germaniei va respecta în totalitate toate articolele referitoare la colaborarea diferitelor state inclusiv acordurile teritoriale...". La Nürnberg începe viguroasa demascare a acestei minciuni. De altminteri tot în 1935 Hitler îşi afişa „siguranţa" că Europa „va aparţine Germaniei".

În răspunsurile lor la întrebările acuzatorilor, Ribbentrop şi von Neurath, respectiv ultimul şi penultimul titular al Ministerului de Externe hitlerist, întregesc tabloul crimelor hitleriste.

Ribbentrop : „Acordul a fost obţinut sub presiune, adică sub ameninţarea intrării trupelor în Praga. Faptul nu poate fi contestat". Fraza se referă la cotropirea Cehoslovaciei.

Capitolul polonez nu este mai puţin edificator. Pînă în preziua atacului s-au înregistrat un val de asigurări hitleriste privind „sentimentele de prietenie" de care Germania ar fi animată faţă de Polonia. În 1937, Goering declara : „Din partea Germaniei nu există nici o intenţie de a priva Polonia de orice parte a teritoriului său...". În 1938, la Berlin se vorbea despre rezolvarea „problemei complexe" a relaţiilor germano-polone. Iar în mai 1939, cu cîteva luni înaintea războiului, stenograma conferinţei la cancelaria lui Hitler înscrie următoarele : „Cade complet problema apărării Poloniei şi rămîne hotărît — atacarea Poloniei cu primul prilej...".

Planul Barbarossa prezentat ca document oficial Tribunalului Internaţional a fost şi el elaborat cu o bună bucată de timp înainte de dezlănţuirea războiului împotriva Uniunii Sovietice. A fost pus la punct fiecare amănunt militar al agresiunii împotriva Uniunii Sovietice.

Clica hitleristă nutrea aceleaşi planuri faţă de toate statele europene. Acuzatorul francez a reamintit Tribunalului declaraţiile făcute de conducătorii hitlerişti : „Există o singură posibilitate pentru Germania de a evita încercuirea — această posibilitate înseamnă distrugerea statului care prin natura sa va fi totdeauna duşmanul de moarte al Germaniei. Acest duşman este Franţa".

„Befehl ist Befehl"

„Nu mă consider vinovat în sensul în care este formulată acuzarea". Cuvintele rostite de Goering au fost reluate de toţi ceilalţi criminali de război. „Nu sînt vinovat...", „Befehl ist Befehl..." (ordinul este ordin) — această formulă de apărare folosită de criminali de război căuta să-i disocieze de răspunderea care a apăsat asupra întregului regim hitlerist, a conducătorilor săi criminali, vinovaţi de cele mai grave fărădelegi.

Procesul de la Nürnberg a dezvăluit treptat şi cu toată vigoarea adevărata faţă a fascismului hitlerist. În faţa instanţei s-au perindat martori, de multe ori complici ai criminalilor aflaţi în boxă, care au spus lucrurilor pe nume. În incinta Tribunalului au fost prezentate filme care înfăţişau crimele înfăptuite de hitlerişti.

Şi totuşi în timpul procesului, criminalii de război hitlerişti au avut cinismul de a se prezenta ca ignorînd ceea ce se întîmpla în perioada în care la putere s-a aflat regimul hitlerist. Goering „nu ştia" despre pregătirea războiului împotriva diferitelor ţări ; Ribbentrop declara că auzise de existenţa a „vreo trei lagăre de concentrare" create, după cum spunea el, „pentru reeducare" ; Keitel şi Jodl n-ar fi avut nici o legătură cu crimele înfăptuite în regiunile ocupate împotriva populaţiei paşnice...

10 000 000 de victime...

Regimul hitlerist şi-a propus nu numai cotropirea Europei şi instaurarea dominaţiei sale mondiale, dar şi transformarea tuturor popoarelor în robi. „Eu — spunea Hitler — îi eliberez pe oameni de îngrădirile împovărătoare ale raţiunii, de autointoxicarea murdară şi înjosirea cu himerele numite conştiinţă şi morală, precum şi de cerinţele de libertate şi independenţă personală, de care numai puţini se pot folosi".

Această „eliberare" s-a concretizat în milioanele de oameni exterminaţi în lagărele de concentrare, în camerele de gazare, în execuţiile de masă din oraşele Franţei, Poloniei, Uniunii Sovietice, în lanţul de crime săvîrşit de hitlerişti cu sînge rece şi meticulozitate împotriva popoarelor.

Goering şi Keitel au declarat la proces că nu ţin minte „fiece amănunt". Acuzarea în schimb a prezentat documente deosebit de cuprinzătoare.

Declaraţiile făcute de unul dintre martori — Ohlendorf, care a condus unul din cele patru grupuri ale Gestapo-ului — a fost o adevărată „lovitură de teatru" pentru grupul de conducători hitlerişti care declarau că „nu ştiu nimic «despre» tratamentul inuman" aplicat în regiunile ocupate. Aceste grupuri, declara Ohlendorf, „au fost însărcinate cu lichidarea evreilor şi a comisarilor politici pe teritoriul rus".

Iată un extras din interogatoriu :

„Eiman (acuzatorul american) : «Cînd spuneţi a lichida aveţi în vedere a ucide ?»

Ohlendorf : Da, asta înseamnă a ucide... Himmler mi-a comunicat că înainte de campania împotriva Rusiei, Hitler la o consfătuire cu comandanţii fronturilor şi ai armatelor a transmis această misiune comandanţilor, cerîndu-le să-şi dea concursul corespunzător... Din iunie 1941 pînă în iunie 1942 grupele operative au lichidat aproximativ 90 000 de oameni... Ei erau adunaţi la un loc. De acolo erau transportaţi la locul de execuţie. De regulă locul execuţiei era o groapă antitanc sau pur şi simplu o groapă. Execuţiile se făceau după regulile militare, la comandă".

Directivele transmise de către hitlerişti erau cît se poate de precise. Un document — ordinul secret al comandamentului suprem semnat de Keitel la 16 decembrie 1942 : „Trupele au dreptul şi sînt obligate să folosească în această luptă orice mijloace, fără limite, chiar şi împotriva femeilor şi copiilor, dacă aceasta va contribui la victorie..."

La interogatoriul luat lui Keitel s-au petrecut următoarele în legătură cu acest ordin :

„Rudenko (acuzatorul sovietic) : Aţi găsit pasajul respectiv ?

Keitel : Da.

Acuzaţii în boxă

Rudenko: Aţi găsit locul în care este dată indicaţia de a folosi orice mijloace fără limită împotriva femeilor şi copiilor ?

Keitel: Da, am găsit acest loc.

Rudenko: Vă întreb, acuzat Keitel, feldmareşal al fostei armate germane, consideraţi just acest ordin de a folosi orice mijloace faţă de femei şi copii ?

Keitel: Eu consider juste aceste măsuri şi recunosc că ele au fost traduse în viaţă."

În faţa Tribunalului s-au perindat numeroşi martori foşti deţinuţi în lagărele de concentrare naziste. Epuizaţi de regimul de teroare şi robie existent în aceste lagăre, cu numerele de ordine înscrise pe piele de fascişti, ei au prezentat tabloul crunt al crimelor şi asasinatelor în masă înfăptuite de regimul hitlerist. Era pus la punct un întreg sistem care se perfecţiona în permanenţă.

Milioane de oameni erau trimişi la o muncă de robi. Milioane dintre ei erau măcinaţi de maşina fascistă. Interogatoriul lui Sauckel este cît se poate de semnificativ din acest punct de vedere. Într-una din cuvîntările sale, Hitler afirma că Germania „va reuşi să înhame la lucru pentru ea întreaga populaţie (din ţările ocupate — n.r.) pînă la ultimul om". Sauckel a fost numit în funcţia de împuternicit general pentru folosirea forţei de muncă. La proces el nu mai ţinea minte cifra precisă a numărului de oameni aduşi cu forţa în Germania. Cifrele citate de el variau între 5 şi 10 milioane. După cum s-a văzut ulterior, această diferenţă provenea din faptul că 5 milioane de oameni au pierit în timpul folosirii lor în muncă de robi.

Din examinarea documentelor descoperite, acuzarea a prezentat la proces un tablou al crimelor în lagărul de la Auschwitz. Reiese că în cele cinci crematorii ale lagărului au fost arse trupurile a 5 121 000 de cetăţeni din toate ţările Europei.

Bineînţeles, aceasta este numai o parte din cifra totală. În anii războiului zece milioane de oameni din rîndurile populaţiei civile au fost exterminaţi în mod barbar de către hitlerişti. Alături de Auschwitz se înscrie Buchenwald, Maidanek, adevărate fabrici ale morţii. Este vorba în acelaşi timp despre oraşe rase de pe suprafaţa pămîntului, cum ar fi Oradour, Lidice ; execuţii în masă ; experienţe pe oameni vii, într-un cuvînt îndeplinirea planurilor tenebroase ale fascismului hitlerist care îşi propunea exterminarea în masă a polonezilor, evreilor, schingiuirea şi asasinarea antifasciştilor, democraţilor din ţările în care călca cizma fascistă. Aceste crime împotriva umanităţii sînt o grea acuzare.

Pentru ca ierarhia supremă hitleristă să fie convinsă de execuţia fidelă a ordinelor primite, erau oferite adevărate „mostre". Martorul Maurice Lampe, fost deţinut în lagărul de concentrare Mauthausen, relata următoarea scenă : „...În septembrie 1944 am fost vizitaţi de Himmler... În acea zi lui Himmler i s-a oferit spectacolul executării a 50 de ofiţeri sovietici... Clădirea unde mă aflam era exact în faţa crematoriului şi a încăperii unde avea loc execuţia şi i-am văzut pe ofiţerii sovietici, care stăteau cîte cinci în rînd, aşteptînd să fie chemaţi unul după altul. Drumul spre camera unde avea loc execuţia era relativ scurt ; camera de execuţie se afla sub crematoriu. Execuţia, la începutul căreia a participat şi Himmler, nu a durat prea mult şi a fost un spectacol foarte greu de suportat. Repet, ofiţerii sovietici erau chemaţi unul după altul şi se formase un fel de bandă rulantă între cei care-şi aşteptau rîndul şi cei care, urcînd pe scară, auzeau împuşcătura. Ofiţerii erau împuşcaţi în ceafă".

Jaful sistematic al teritoriilor ocupate a fost una din sarcinile principale pe care şi le-au propus hitleriştii în războaiele lor sîngeroase duse împotriva popoarelor. Un memorandum al Ministerului pentru afacerile teritoriilor ocupate, descoperit în arhiva lui Rosenberg, recomanda direct : „un război pentru obţinerea de teritorii coloniale în scopuri de colonizare şi exploatare economică..." Sau, declaraţiile făcute de Goering în 1942 în faţa conferinţei secrete a conducătorilor Reichskommisariatelor germane în ţările şi regiunile ocupate în care recomanda direct „să se jefuiască şi cît se poate de efectiv". „Da, exact în felul acesta am vorbit la conferinţă", declara Goering în cadrul interogatoriului de la proces. Fascismul hitlerist a dus o campanie de distrugere sistematică şi de jaf a bunurilor materiale şi culturale din ţările ocupate. De altminteri, ordine speciale prevedeau distrugerea totală a unor oraşe ca Moscova, Leningrad, Varşovia. S-a dat indicaţia expresă în noiembrie 1939 : „să nu se refacă nimic din Varşovia" (din jurnalul lui Franck).

Nürnberg — un avertisment

Pe acest fundal s-a desfăşurat procesul de la Nürnberg. El a rămas înscris în cronica evenimentelor istorice ca un moment de deosebită însemnătate pentru viitorul omenirii. În sentinţa pronunţată la Nürnberg, „acuzaţii se declară vinovaţi de crime împotriva păcii prin planificarea, pregătirea, dezlănţuirea şi ducerea unor războaie agresive, războaie care încalcă acordurile internaţionale ; crime de război şi crime împotriva umanităţii". Sentinţa Tribunalului nu a fost dată numai unor oameni. Ea a fost îndreptată împotriva regimului fascist hitlerist, a organizaţiilor create de acesta, a întregii „baze ideologice" a fascismului. La 16 octombrie 1946, la aproximativ un an şi o lună de la deschiderea procesului, sentinţa care prevedea spînzurarea lui Ribbentrop, Keitel, Rosenberg, Kaltenbrunner, Frick, Franck, Streicher, Jodl, Sauckel şi Seiss-Inquart a fost executată. Cu două ore şi jumătate înaintea execuţiei, Goering s-a sinucis în celulă.

Dar procesul de la Nürnberg nu a însemnat absolvirea de răspundere a celorlalţi criminali nazişti. În momentul de faţă trăiesc în libertate, nefiind identificaţi sau descoperiţi, mulţi dintre ei. Este vorba de un Borman sau de un Mengele, de numeroşi alţii. Sentinţa dată la Nürnberg acum două decenii nu-şi micşorează cu nimic valoarea şi importanţa. Nu este vorba de crime care ar putea fi trecute cu vederea sau care ar fi diminuate de trecerea timpului. Aceasta şi explică larga campanie împotriva intenţiilor unor cercuri din Germania occidentală de a prescrie crimele de război. Dacă ar avea loc, de ea ar beneficia aproape 20 000 de oameni, nemaipunînd la socoteală pe cei ascunşi. Hotărîrea de prescriere nu are nici temeiuri morale, nici juridice. Singura consecinţă ar fi avantajarea fasciştilor care nu şi-au primit pedeapsa pentru crimele lor grave.

Opinia publică mondială consideră că litera şi spiritul procesului de la Nürnberg constituie un apel viguros nu numai împotriva repetării acestor crime ci şi pentru aplicarea justă a sentinţei împotriva unor acte fără precedent în istoria omenirii. Nürnbergul rămîne după douăzeci de ani un avertisment !

Sergiu VERONA

În drum spre Venus

Venus III. O nouă staţie interplanetară sovietică şi-a luat startul spre planeta despre care cu trei secole şi jumătate în urmă Galileo Galilei afirma că se aseamănă cu Pămîntul. Lansările de staţii interplanetare sovietice spre Venus au fost : Venus I (12 februarie 1961) a trecut la o distanţă de 100 000 de km de planetă ; Venus II (12 noiembrie 1965)) se află în plină evoluţie cosmică.

Specialiştii declară că scopul lansărilor interplanetare spre Venus constă în extinderea volumului de informaţii ştiinţifice şi culegerea de date ştiinţifice suplimentare cu privire la Venus şi la spaţiul cosmic. Chestiunea cea mai importantă, care interesează în egală măsură diferitele categorii de specialişti în studierea Cosmosului, este pentru moment determinarea componenţei chimice a atmosferei care înconjoară Venus. În 1932 s-a stabilit că aceasta este bogată în oxid de carbon. Alte ipoteze susţin că baza atmosferei planetei Venus ar constitui-o azotul. Prof. Prokofiev, cu ajutorul puternicei aparaturi spectrale a Observatorului astrofizic din Crimeea, a descoperit prezenţa unei mici cantităţi de oxigen.

O a doua problemă deschisă priveşte temperatura planetei. Datele obţinute pînă acum sînt plasate la extremităţi. Un grup de măsurători bazat pe emanaţiile infraroşii ale diferitelor porţiuni din suprafaţa corpului planetar au dat rezultatul de minus 40 de grade. Altă categorie, bazată pe analiza structurii porţiunilor spectrale care opresc oxidul de carbon, au ca rezultat plus 12 grade. În sfîrşit, observaţii cu ajutorul metodelor radioastronomice au sugerat cifre mult mai înalte. Practic nu există încă un răspuns definitiv la această problemă de maximă importanţă pentru studiul planetelor.

Savanţii iau în considerare două ipoteze în legătură cu oscilaţiile în temperaturile obţinute. Una dintre ele : o puternică emanaţie provine din partea suprafeţei planetare. Undele radio trec cu uşurinţă prin nori. Stratul de nori care înconjoară Venus nu constituie pentru aceste emanaţii o piedică. Dacă această ipoteză este justă, suprafaţa planetei este foarte fierbinte — în medie plus 300 de grade. De aci concluzia : Venus ar fi o planetă moartă. Al doilea punct de vedere se reduce la faptul că puternica emanaţie de pe Venus nu are nici o legătură cu suprafaţa planetei, ci ia naştere în straturile superioare ionizate ale atmosferei.

Fără doar şi poate cosmonautica trebuie să dea răspunsul definitiv la toate aceste ipoteze contradictorii. Acestui ţel îi servesc lansările de staţii interplanetare spre Venus. Printre altele, staţia Mariner-II lansată de Statele Unite în 1962 confirmă, se pare, pînă acum ipoteza „suprafeţei fierbinţi". Teoreticianul american K. Sagan a imaginat dealtminteri un model al planetei Venus pe baza acestei teorii.

O ultimă ipoteză, de dată recentă, a fost emisă de astronomul irlandez Epik şi poartă numele de eolosferă. El presupune că în stratul atmosferic al planetei Venus suflă în permanenţă vînturi puternice, au loc furtuni şi uragane. Acest strat denumit de el „eolosferă" este plin de praf ridicat de pe suprafaţa planetei. Frecarea puternică ar putea provoca acea temperatură înaltă pe care o indică măsurătorile undelor radio.

Bogată în ipoteze, ştiinţa despre Venus aşteaptă prin urmare un singur lucru : confirmarea şi îmbogăţirea cunoştinţelor nemijlocite despre această planetă.

A. B.

O imensă siluetă neagră

New York-ul a văzut Luna

O întîmplare imprevizibilă a izolat de restul lumii un grup eterogen de oameni. Cum vor reacționa ?

S-au construit, pornind de la această ipoteză, zeci de nuvele, romane, piese de teatru, filme. În „Tunelul" lui Kellermann ca și în „Potopul" lui Berger, în „Insula" lui Mihail Sebastian, ca și în „Hanul de la răscruce" al lui Horia Lovinescu, o catastrofă – reală sau închipuită – pune în eprubetă o secțiune mai mică sau mai mare din umanitate pentru a urmări comportarea ei înafara mediului de civilizație obișnuit.

Jonglînd cu timpul, unii regizori de filme fac să încremenească imaginea în mijlocul unei secvențe animate : ceasul se oprește, eroii rămîn în poziții lipsite de naturalețe, clipa întîlnește infinitul. Rostul nefirescului decupaj în timp este de a-l invita pe spectator să reflecteze la sensurile ascunse ale unor acte aparent anodine sau dimpotrivă dramatice.

De la Robinson Crusoe încoace, nenumărați eroi au fost puși de autorii lor să reconstituie și uneori să reinventeze civilizația din care au fost smulși.

La 9 noiembrie 1965 toate aceste cazuri limită și multe altele au fost experimentate simultan asupra unui grup de 30 de milioane de actori involuntari răspîndiți pe un teritoriu aproape egal cu suprafața Franței.

„Zîna electricitate a îmbogățit viața conștientă a omului și l-a făcut mai productiv. Înainte de apariția ei, Soarele era cel care dicta începerea și întreruperea activităților productive, a muncii, a studiului, a distracțiilor. Dăruindu-i lumina, electricitatea i-a îngăduit omului să crească în competență, în înțelepciune, în omenie". La nici două ore după această frumoasă declarație făcută de viceamiralul Hyman G. Rickover cu prilejul primirii premiului „Prometeu", decernat de Asociația națională americană a industriei electrice, întreg nord-estul Statelor Unite și o bună parte a Canadei aveau să fie private de binefacerile electricității. Saltul în întuneric pe care l-au făcut simultan orașele New York, Boston, Detroit și multe altele a fost cu atît mai mare și mai tulburător cu cît întregul mod de viață al Americii contemporane depinde în ultimă instanță de energia electrică. Miile de uzine și fabrici, transporturile în comun, circulația în orașe și pe autostrăzi, televiziunea, radioul, spectacolele, comerțul, școala chiar și alimentația sînt ceea ce sînt numai cu condiția funcționării normale a circuitelor electrice. Întreruperea lor bruscă a transportat un teritoriu de peste 200 000 de km² într-o eră absurdă în care, fără a se fi descoperit electricitatea, funcționarea normală a societății ar depinde de aplicațiile ei.

Pentru că la New York întunericul a durat cel mai mult — între 10 și 12 ore — și mai ales pentru că New York-ul este mai dependent decît oricare alt oraș din Statele Unite și poate chiar din lume de „zîna" evocată de Rickover, să reconstituim, după relatările ziarelor americane, seara și noaptea de 9 noiembrie, așa cum le-au trăit cei 10 milioane de locuitori ai lui.

Captivi sub pămînt sau în cuști suspendate

Este ora 5 și 28 de minute. S-a înserat. New York-ul este o mare de lumină. Abia s-a încheiat ziua de muncă în zecile de mii de birouri ale orașului în care se lucrează între 9 și 5. Mai zăbovesc doar cei al căror program se încheie la 6. Metrourile au fost luate cu asalt, străzile sînt înțesate de mașini, întîrziații coboară cu mii de ascensoare. A început marele reflux seral dinspre centru spre periferii.

Dintr-o dată luminile clipesc, apoi pălesc. În cîteva secunde, 10 milioane de oameni rămîn în întuneric.

Sub pămînt, trenurile metroului încremenesc. Sînt în ele 850 000 de oameni care nu știu ce s-a întîmplat, de ce s-au oprit, de ce s-au stins luminile, și mai ales nu știu cît va ține izolarea lor subterană. Blocajul avea să dureze mult. După ore de așteptare încordată sosesc mesageri din exterior. Ei comunică : se poate ieși la suprafață numai străbătînd îngustul culoar al metroului pînă la stația cea mai apropiată. Așa a început straniul pelerinaj subteran al sutelor de mii de newyorkezi dornici să iasă în sfîrșit la lumină.

La lumină ? Neonul multicolor de pe Broadway și de pe celelalte străzi centrale se stinsese o dată cu sutele de mii de corpuri de iluminat. Singura sursă de lumină era Luna, o generoasă lună plină pe care mulți newyorkezi au văzut-o poate pentru prima oară. După cum, pentru prima oară, și-au văzut, pe străzile metropolei lor, umbra în lumina Lunii. Și, tot pentru prima oară, Luna s-a oglindit nestingherită în East River. Un plimbăreț pe care scurtcircuitul l-a surprins pe platforma de la etajul 86 al lui Empire State Building a ținut să declare presei : „Trebuia s-o fi văzut. A fost un spectacol unic". Împreună cu el se aflau vreo 200 de persoane : americani, francezi, spanioli. Decît să coboare 86 de etaje pe scări neluminate, au preferat să rămînă toată noaptea sus. Empire State Building are 87 de ascensoare dar era ca și cînd n-ar fi avut nici unul. Au stat de vorbă, francezii au încercat să-i învețe pe americani La Marseillaise.

Mai puțin norocoși, mii și mii de newyorkezi și-au petrecut noaptea în ascensoarele cocoțate la mari înălțimi și paralizate între etaje. Cele 214 lifturi ale zgîrie-norilor au suscitat o atenție specială : pompieri echipați cu scări de incendiu s-au cățărat pe pereții interiori și i-au eliberat pe prizonieri prin podeaua sau prin plafonul închisorii lor ad-hoc. În ascensoarele blocurilor de mai mici dimensiuni, oamenii au fost nevoiți să aștepte ziua de miercuri. Multora li s-a făcut rău.

În noaptea aceea s-au suit și s-au coborît la New York mai multe trepte decît într-un an de viață normală.

Primul ministru al Suediei, Tage Erlander, care sosise de la Detroit în plin întuneric, a urcat scările pînă la apartamentul ce-i fusese rezervat la etajul 9 al hotelului St. Regis. Guvernatorul Nelson Rockefeller a suit 15 etaje pentru a ajunge acasă. Senatorul Kenneth Keating și-a petrecut noaptea în biroul său de la etajul 52 al lui Pan Am Building. Dar cine va face vreodată socoteala pașilor făcuți de cei ce au suit și coborît cîte 22 sau mai multe etaje pentru a ajuta pe un prieten, o rudă sau un necunoscut care avea nevoie de asistență imediată ? S-a dormit în cele mai bizare locuri. Mulți au preferat să rămînă toată noaptea în metroul neîncălzit și neluminat decît să iasă în stradă, în întuneric, la depărtare de zeci

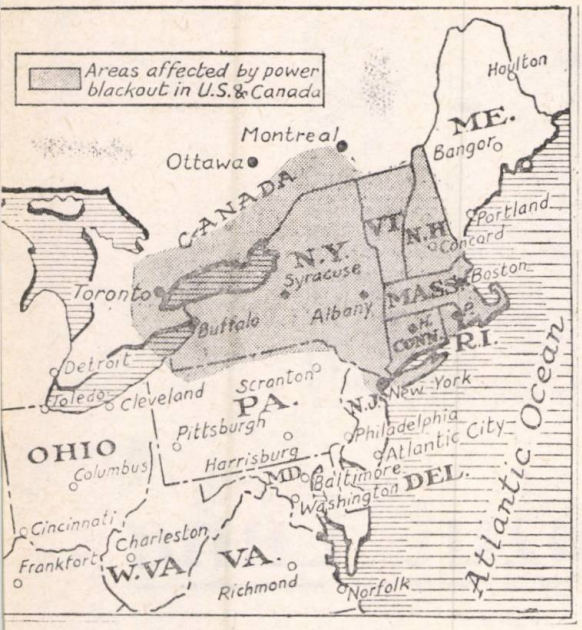

Regiunea fără curent electric
(Din The Christian Science Monitor)

de kilometri de locuinţa lor. Hotelurile şi holurile lor, bisericile şi scuarurile, staţiile de metro şi toate locurile adăpostite au devenit imense dormitoare comune.

5 dolari o lumînare

În restaurante s-au petrecut lucruri puţin obişnuite. Dată fiind împrejurarea s-a dat ordin să nu se vîndă băuturi alcoolice. Dar dispoziţia n-a ajuns la cunoştinţa tuturor patronilor de restaurante. S-au aprins lumînări şi la lumina lor s-a băut, dar mai cu seamă s-a mîncat enorm. În multe locuri s-a servit pe gratis : tot s-ar fi stricat, altfel, alimentele aflate în frigidere. În America, aproape toate alimentele sînt refrigerate. Fructele şi legumele, carnea şi peştele ca şi zeci de alte produse sînt congelate la temperaturi foarte mici şi sînt păstrate în această stare în depozitele magazinelor şi ale restaurantelor, în frigiderele consumatorilor. Cine va şti cîte sute de tone de semipreparate conservate prin frig au fost aruncate la New York la sfîrşitul „black-out"-ului ?

A fost luat cu asalt un mic restaurant din Greenwich Village, restaurantul O'Henry, frecventat pe vremuri de celebrul umorist american : pentru a evoca atmosfera veacului XIX, localul este luminat şi astăzi cu gaz. Tot în Greenwich Village sînt multe cafenele mici care consideră lumînările un atribut indispensabil al „atmosferei Montmartre". Marţea trecută aceste lumînări au căpătat o incontestabilă utilitate practică şi au transformat cafenelele în veritabile puncte de atracţie.

Se va vorbi multă vreme despre rolul jucat de lumînări în noaptea de pomină. Folosite doar ca podoabe pentru pomul de iarnă, ele nu sînt un articol de consum curent în Statele Unite. Dintr-o dată, însă, cererea a devenit atît de mare încît şi preţul lor a crescut vertiginos. Au apărut pe loc speculanţii şi, în plin Manhattan, s-au vîndut lumînări cu cinci dolari bucata. Alte mărfuri deosebit de căutate : lanternele şi aparatele de radio cu tranzistori. Cînd toate posturile de televiziune şi-au încetat activitatea iar aparatele de radio obişnuite au amuţit, în jurul posesorilor de aparate cu tranzistori care puteau capta emisiuni provenind din alte state şi al automobilelor dotate cu aparate de radio-recepţie s-au strîns treptat grupuri tot mai mari de oameni. Posturile de radio transmiteau apeluri la calm şi totodată informaţii despre amploarea defecţiunii. Newyorkezii suportă mult mai uşor lipsa ziarelor — cu care cele două greve i-au obişnuit oarecum — decît lipsa televiziunii de care nu au fost privaţi niciodată de la inventarea ei. Ca atare, miercuri a trecut aproape neobservată absenţa marilor cotidiene cu excepţia lui *New York Times* care a tipărit în statul New Jersey, în tipografia ziarului *Newark Evening News*, o ediţie redusă de 10 pagini în locul celor 96 pregătite.

Poloneză pe întuneric

Bineînţeles, sălile de cinematograf s-au golit, spectacolele de teatru şi concertele au fost amînate. Pe Broadway n-a putut avea loc premiera piesei „Zulusul şi Zayda". Cînd s-a aflat că reprezentaţia de la Metropolitan Opera se suspendă, spectatorii în ţinută de seară au luat cu asalt holul unui mare hotel din apropiere, unde au rămas toată noaptea. Un mic teatru „off Broadway" şi-a prezentat spectacolul, la lumina lumînărilor, în faţa unui public format din 7 persoane. La Carnegie Hall, pianistul Vladimir Horowitz interpreta, cînd s-a stins lumina, Poloneză-Fantezie de Chopin. A continuat pe întuneric, fără nici o ezitare.

Spitalele nu-şi pot întrerupe niciodată activitatea. Din păcate nu toate erau înzestrate cu grupuri electrogene proprii. La spitalul Bellevue era în curs o delicată operaţie pe ochi : transplantare de cornee. Ea s-a încheiat cu bine, la lumina unor reflectoare acţionate de baterii. La fel, la Boston, două traheotomii au fost duse la bun sfîrşit cu ajutorul unor reflectoare aduse în grabă de pompieri.

Cum te descurci la New York dacă îţi fracturezi, să zicem nasul, în timpul unei pane de curent electric ? Este ceea ce i s-a întîmplat ziaristului Wayne C. Sargent de la *United Press International*. Iată cum îşi descrie el însuşi odiseea : „Zece minute după ce s-au stins luminile, mi-am rupt nasul lovindu-mă de radiatorul caloriferului. Era ora 5,38. Primul ajutor l-am primit la ora 8. N-a fost vina nimănui. Cea dintîi problemă după ce ai aflat că nu este posibil să obţii o ambulanţă sau un medic la domiciliu : cum să ieşi din casă dacă te afli la etajul 11 al unei clădiri cufundate în întuneric. Orbecăind şi ajutat de un prieten, am ajuns în strada plină de automobile. Am rugat pe şoferul unuia dintre ele să mă ducă la un spital. A fost plin de bunăvoinţă, dar asta nu-l ajuta să înainteze. După ce am depăşit un singur bloc mi-am dat seama că pe jos voi ajunge mai repede. M-am dus la spitalul Bellevue. Este unul dintre cele mai mari spitale din New York. Cu siguranţă, mi-am spus, au generatoare proprii. Aş, de unde ! Cu ajutorul propriei mele brichete şi al lumînării unui doctor am ajuns într-o sală de operaţii de la etajul 4, unde nasul mi-a fost pus la loc la lumina unor bucăţi de vată îmbibate cu alcool şi aprinse. Doctorul mi-a spus că nu este sigur dacă l-a potrivit bine. Dar cine ar putea să-l critice ? Lumina era mizerabilă. Sînt totuşi mulţumit. Ce m-aş fi făcut dacă aş fi avut apendicită acută ?"

„Agentul" franciscan

Fără roşul şi verdele strălucitor al stopurilor, luminate exclusiv de farurile automobilelor, străzile newyorkeze pe care, în mod obişnuit, circulaţia extrem de intensă este reglementată riguros, se puteau transforma într-un infern. Ca prin minune, la fiecare intersecţie au apărut agenţi de circulaţie improvizaţi : poliţişti în uniformă şi poliţişti în civil, cetăţeni binevoitori care făceau pentru prima dată în viaţa lor un asemenea oficiu, dirijau maşinile cu ajutorul unor lanterne, brichete etc. Pe Sixth Avenue, la o intersecţie, agentul de circulaţie era un călugăr franciscan îmbrăcat într-o rasă cafenie.

Panică n-a fost. Newyorkezii nu şi-au pierdut cumpătul, deşi ici-colo unii provocatori încercau să răspîndească zvonul că a izbucnit războiul, că este iminent un atac atomic şi alte asemenea baliverne. Nici răufăcătorii n-au putut profita excesiv de întuneric. Patrule de poliţie întărite păzeau magazinele de bijuterii de pe strada 47 şi magazinele de arme de foc din întreg oraşul. O bandă de tineri a spart vitrina unui „drug store" : s-au înregistrat cîteva jafuri, dar nici un incident de proporţiile celui de la Walpole, o localitate din apropierea Bostonului unde deţinuţii din închisoarea oraşului au încercat să evadeze în bloc. Răzmeriţa a durat patru ore şi jumătate. 41 de arestări într-o noapte este o cifră mică pentru New York.

Timp de 12 ore, New York-ul a fost ca şi rupt de restul lumii. Marile aeroporturi internaţionale Kennedy şi La Guardia au fost închise : nu dispun de surse de lumină proprii. Telefoanele au mai funcţionat cîtăva vreme, apoi au tăcut şi ele. Legăturile telegrafice şi telex, cu restul Statelor Unite şi cele transoceanice au fost întrerupte. Şi la O.N.U. activitatea

Au dormit în sălile metroului

a fost suspendată. În portul New York strălucea, izolată, Statuia Libertății: ea primește lumină de la compania de energie electrică din New Jersey, neafectată de „marea pană".

Toate ceasurile electrice din cartierul Manhattan au pornit din nou la ora 5 și 28 de minute, adică exact 12 ore după ce se opriseră. Dar revenirea la ritmul normal de activitate a fost mai dificilă: miercuri, părinții au fost sfătuiți să nu-și trimită copiii la școală, pentru a nu aglomera și mai mult mijloacele de transport în comun. Pînă și activitatea bursei a început cu o oră și jumătate de întîrziere.

Cu neputință?

Americanii sînt și acum nedumeriți: Cum s-a putut întîmpla o asemenea cădere simultană în întuneric a statelor New York, Massachusetts, Conecticut, Rhode Island, Vermont, New Hampshire, a unor părți din statele New Jersey și Pennsylvania, și a provinciilor canadiene Ontario și Quebec? Și, pe de altă parte, cum de nu există la New York, la Boston, la Philadelphia și în celelalte orașe afectate resurse energetice de rezervă pentru asemenea cazuri excepționale? Guvernul american a încercat să-i consoleze asigurîndu-i că instalațiile militare nu au fost nicidecum afectate, întrucît dispun și de o rețea electrică proprie. Dar singura concluzie care se desprinde de aici este că problemele de ordin militar se bucură de o atenție prioritară.

După o săptămînă de declarații confuze și contradictorii despre cauzele celui mai mare scurtcircuit din întreaga istorie a electricității, după ce președintele Johnson a ordonat F.B.I.-ului să facă o anchetă, iar Congresul a inițiat și el o anchetă pe cont propriu, la 15 noiembrie s-a anunțat: de vină este ruperea unui releu la centrala de la Queenstone (provincia canadiană Ontario) care face parte din sistemul hidroelectric al Niagarei. Această ruptură a provocat o puternică descărcare de curent în sistemul de distribuire a energiei din nordul statului New York iar centralele din acest sistem n-au fost capabile s-o absoarbă.

Întreaga presă americană se întreabă însă cum este cu putință ca lumina unei bune părți a Americii „să depindă de un singur fir". Dacă ajunge să se rupă undeva un cablu, să se prăbușească un stîlp sau să se defecteze un comutator pentru ca 30 de milioane de oameni să fie azvîrliți înafara circuitului civilizației, fără îndoială că ceva nu este în regulă. Este vinovată interconectarea sistemelor de distribuție? Sau, dimpotrivă, accidentele de acest fel pot avea loc pentru că nu există un sistem național de distribuire a energiei electrice, controlat de stat? În S.U.A. se desfășoară în aceste zile controverse aprinse pe această temă.

■

În 1888, New York-ul a fost imobilizat vreme de trei zile de un viscol nemaipomenit. Era un alt New York, fără zgîrienori și metro, fără televiziune și frigidere, fără automobile și aeroporturi. „Cu neputință aici", intitulat Sinclair Lewis o carte despre niște fenomene sumbre care se dovedesc pînă la urmă foarte posibile în Statele Unite. Și pana de electricitate de săptămîna trecută intră în categoria fenomenelor pe care, pînă la 9 noiembrie, americanii le considerau „cu neputință".

Felicia ANTIP

PUNCTE DE VEDERE

Le Monde
PARIS

■

O DUBLĂ ÎNCERCARE DE FORȚĂ

REBELIUNEA conducătorilor de la Salisbury marchează o nouă etapă, mult mai dramatică decît cele precedente, a unei crize care durează de fapt de trei ani. Așa cum a subliniat Wilson la 11 noiembrie, între reprezentanții Frontului Rhodesian și conducătorii britanici există „o deosebire profundă de filozofii". Obiectivul real al colonilor rhodesieni este de a-și păstra la infinit privilegiile asigurate de segregația rasială care domnește de fapt în Rhodesia. Atît din realism politic cît și din convingere de principiu, guvernul Regatului Unit se opune acestei pretenții. Iată în ce constă fondul diferendului, al cărui deznodămînt nu-l poate prezice nimeni.

Obiectivul guvernului britanic, a spus Wilson, este de a permite restabilirea legalității în Rhodesia. Prin toate mijloacele de presiune de care dispune, și în special prin boicotul financiar și economic, guvernul britanic înțelege să demonstreze colonilor rhodesieni că nu pot supraviețui singuri și astfel să-i silească să renunțe la acțiunea lor. Dar oricît ar fi de aspre sancțiunile luate în considerare, pot trece luni, dacă nu ani, înainte ca europenii din Rhodesia, considerînd că situația lor este insuportabilă, să-și recunoască greșeala.

Într-adevăr, cei 4 milioane de africani din Rhodesia asigură un fel de „pernă protectoare" celor 220 000 de albi, care dispun de altfel de rezerve suficiente pentru a menține de bine, de rău, modul de viață de care sînt legați. În orice caz, pentru a avea vreo eficacitate, sancțiunile economice ar trebui să fie aplicate pe plan internațional în modul cel mai unanim posibil. Or, este foarte îndoielnic că Africa de Sud, ca să nu citäm decît o singură țară, intenționează să urmeze Marea Britanie în acest domeniu.

De asemenea, războiul de uzură declarat între Londra și Salisbury se situează și pe alt plan, acela al opiniilor interne din Marea Britanie și din colonie. Wilson nu a găsit cuvinte destul de aspre pentru a-i califica pe conducătorii rhodesieni și politica lor iresponsabilă. Este clar că Marea Britanie va depune toate eforturile pentru a încuraja opoziția la regimul lui Smith să se declare și să joace în sfîrșit un rol activ în Rhodesia. Acesta este sensul apelului lansat tuturor rhodesienilor de a refuza să susțină autoritățile rebele.

Dar Smith și prietenii lui mizează pe disensiuni în rîndul opiniei britanice. Rhodesienii au în Anglia nenumărate rude și relații. Cît timp vor accepta ele ca rhodesienii să fie menținuți înafara Commonwealthului și a comunității de limbă engleză? Dacă Wilson a exclus ipoteza intervenției militare cerute de mai multe state africane, el a făcut-o tocmai deoarece știe că aceasta s-ar lovi de o puternică opoziție în rîndul propriilor lui concetățeni. Nu se găsesc oare deja glasuri — în orice caz în partidul conservator — care afirmă că guvernul britanic este prea aspru cu oameni deveniți rebeli, poate față de suveranitatea Angliei, dar care rămîn totuși supuși ai Coroanei?

Dornic să păstreze un sprijin cît mai unanim posibil, Wilson, care făcuse totul pentru a evita acest deznodămînt provizoriu, va acționa probabil în cursul săptămînilor următoare cu cea mai mare prudență. Dar el va trebui să ia o oarecare inițiativă pozitivă dacă nu dorește ca încercarea de forță începută să se dezvăluie în cele din urmă la fel de periculoasă pentru el însuși ca și pentru Smith.

La Dar es Salaam, în Tanzania, au loc mari demonstrații împotriva declarării unilaterale a independenței Rhodesiei de sud

The New York Times.

ORCHESTRA CU UN SINGUR INSTRUMENTIST

LA 9 NOIEMBRIE, cînd s-a produs pana de curent electric din S.U.A., primul om pe care l-a convocat președintele Johnson a fost ministrul apărării McNamara. La 10 noiembrie, omul care a negociat și a anunțat reglementarea „războiului aluminiului" a fost același McNamara. Iar la 11 noiembrie McNamara se afla la ferma președintelui pentru a participa la prima examinare importantă a politicii externe după boala lui Johnson.

Firește, de fiecare dată, exista și un aspect interesînd Ministerul Apărării. Dar Robert McNamara a avut un rol, printre multe altele, în tratarea problemei regiunii Appalachia, a problemei petrolului rezidual, a problemei drepturilor civile, și pare să fie consultat tot mai mult în majoritatea problemelor mari, indiferent de legătura lor cu apărarea.

Pentru un om care trebuie să conducă un război în Vietnam, să dirijeze Pentagonul, să supravegheze cheltuierea a 50 de miliarde de dolari anual și să justifice toate acțiunile sale atît în fața președintelui cît și în fața Congresului, aceste răspunderi suplimentare trebuie să constituie o mare povară, dar președintele i se adresează din ce în ce mai mult și în prezent McNamara acționează ca un fel de președinte adjunct.

Johnson se întîlnește cu el mult mai des decît o făcea președintele Kennedy, îl informează asupra unei sfere mult mai largi de subiecte, recurge permanent la serviciile sale în cadrul comunicărilor făcute congresmenilor la Casa Albă, și vorbește mereu cu el la telefon.

Nu există în conducerea ramurii executive doi oameni care să se deosebească mai mult ca antecedente și stil decît președintele și ministrul apărării, dar cînd președintele dorește fapte sau o acțiune rapidă i se adresează lui McNamara și această tendință pare să se fi accentuat în cursul bolii lui Johnson. De asemenea, există puține probleme mari de politică externă sau chiar internă care să nu privească într-un mod sau altul Ministerul Apărării. Rolul conducător al lui McNamara în conflictul cu privire la prețul aluminiului se explică prin faptul că Pentagonul este cel mai mare cumpărător de aluminiu din țară. Dar, firește, acest lucru este adevărat în privința majorității celorlalte produse, de la avioane și camioane la textile și articole de toaletă.

Washingtonul este deosebit de interesat acum de activitățile lui McNamara, deoarece ramura executivă trece printr-o perioadă dificilă de tranziție în departamentele și agențiile interne. Chiar și înainte de noile programe privitoare la combaterea sărăciei, asistență sanitară, învățămînt și tineret adoptate anul acesta de Congres, programele „de bunăstare" erau împrăștiate între diferite departamente și coordonate fie slab, fie de loc.

Aceste programe nu numai că au mulți stăpîni la Washington, dar în prezent sînt administrate de tot felul de agenții diferite din orașe: uneori de primarii locali, alteori de comitetele locale de bunăstare, sau de reprezentanți ai universităților și ai bisericilor. Și în scurt timp va începe să lucreze noul Departament pentru problemele urbane, deși președintele nu a anunțat încă cine-l va conduce.

În baza capitolului VI al legii inițiale pentru posibilități economice (programul pentru combaterea sărăciei), a fost înființat un Consiliu pentru posibilitățile economice cu sarcina de a coordona programele pentru combaterea sărăciei, iar acest organism nu s-a întrunit decît de patru ori.

La prima lui ședință, Johnson a declarat că dorește ca noul organism să fie Consiliul securității interne a țării, îndeplinind pe plan intern rolul coordonator îndeplinit de Consiliul național al securității în domeniul politicii externe și în domeniul apărării. Sargent Schriver a fost numit președintele Consiliului, dar el este mai mic în rang decît membrii cabinetului din Consiliu și în plus a fost atît de ocupat cu programul pentru combaterea sărăciei, precum și cu Corpul Păcii, încît nu a avut timp pentru activitatea de coordonare.

La Washington s-a vorbit despre predarea funcției de conducere a Consiliului securității interne vicepreședintelui Hubert Humphrey, care are rangul necesar pentru a prezida asupra tuturor membrilor cabinetului făcînd parte din consiliu, dar ideea nu s-a bucurat de sprijinul președintelui și el a fost prea preocupat de războiul din Vietnam pentru a conduce el însuși consiliul.

În consecință, există tendința ca în cursul unei crize orice problemă interdepartamentală internă să fie predată vreunui comitet organizat în grabă și format din cîtiva membri ai cabinetului sau subcabinetului, și dacă ministerul lui McNamara are ceva de-a face cu problema, președintele se adresează ministrului apărării.

Ceea ce preocupă în prezent o mulțime de oameni la Washington este dacă președintele va continua să-l folosească pe McNamara în aceste probleme interne mai largi din actualul lui post de la Pentagon, sau dacă îl va muta în mod efectiv la Casa Albă ca expert principal și coordonator.

În rîndul Administrației există chiar un puternic curent de opinie care cere ca McNamara să primească sarcina de a conduce noul Departament pentru problemele urbane și din această funcție să lucreze și ca coordonator al cabinetului în problemele interne. Dar, în orice caz, două lucruri sînt clare: administrarea noilor programe interne este în prezent extrem de nesatisfăcătoare, și va rămîne astfel pînă cînd McNamara, Humphrey sau vreun alt confident energic al președintelui va primi sarcina să facă ordine în haos.

James RESTON

ART BUCHWALD

DESCOPERIREA AMERICII

În timp ce toată lumea discută cu aprindere cine anume a descoperit America, în momentul de față în rîndul triburilor indiene se desfășoară o puternică controversă în legătură cu cine anume l-a descoperit pe Columb.

Șeful tribului Șoimilor Albi (în engleză: „White Hawks", joc de cuvinte cu „White House" — Casa Albă — n.t.) a publicat recent o declarație arătînd că strămoșii săi sînt primii care l-au salutat pe Columb atunci cînd a debarcat, și a prezentat textul convorbirii pe care a avut-o Columb cu un unchi de-al său cu multe secole în urmă.

— Salut, Tată Alb — spuse șeful, pe cînd Columb pășea pe țărm. Ce te aduce în New Vinland?

Columb, se spune, a privit pe harta pe care o avea.

— New Vinland? Credeam că asta e Lumea Nouă.

— Era, Tată Alb, dar a fost descoperită de Leif Norocosul (după cum se știe, în ultimul timp unii au atribuit descoperirea Americii vikingului Leif Ericsson — n.t.).

— Știe cineva acest lucru?

— Numai tu și cu mine și cîțiva călugări cartografi.

— Știi să-ți ții gura, indianule?

— Cum mi-ai spus?

— Indian. I-am promis reginei Isabela că o să găsesc un drum nou spre Indiile Răsăritene. De aceea, ești indian.

— Și ce ești tu, Tată Alb?

— Sînt Columb, explorator de obîrșie italiană.

— Minunat — spuse șeful. De acum înainte, în cinstea ta vom numi această zi Ziua lui Columb.

— E foarte drăguț din partea ta, indianule. În numele reginei Isabela, ocup această insulă și toate insulele situate la nord, sud, est și vest de ea.

Șeful îl privi pe Columb.

— Ești nebun?

— Ce înțelegi prin asta, indianule?

— Țara asta e a noastră. Noi sîntem primii ei locuitori. Noi, părinții noștri și părinții lor. Nu vrem să fim spanioli.

— Indianule, sîntem prietenii voștri. O să vă ajutăm. O să vă educăm copiii și o să vă construim spitale, școli și drumuri. O să vă dăm ajutor pentru străinătate, tunuri și blindate, astfel încît să vă puteți apăra și să fiți liberi.

— Dar, Tată Alb, sîntem liberi.

— Nu discuta. Noi știm ce este mai bine pentru voi. Acum spune unde sînt mirodeniile.

— Ce mirodenii?

— Nu-ți bate joc de noi, șefule. Trebuie să aveți mirodenii pe aici, căci altfel nu vi s-ar spune indieni.

— Nu ni se spune indieni. Tu ne spui indieni. Nici acum nu știi unde te afli.

Columb spuse:

— Ei bine, dă-mi tot aurul pe care îl aveți și vă las să scăpați cu viață.

— Voi, oamenii albi, sînteți prea buni cu noi — spuse șeful. Cum am putea să vă răsplătim vreodată?

Îngrămădind aurul în saci, Columb răspunse:

— Doar atît: să uiți de Leif Norocosul. Dacă sufli vreodată o vorbă cuiva, băieții mei o să fabrice mocasini din ciment pentru voi toți.

— N-ai grijă, Columb. O să fie secretul nostru. N-o să spun adevărul decît fiului meu.

— Unde e?

— Învață la Yale.

(Din **New York Herald Tribune**)

Die Presse
Unabhängige Zeitung für Österreich
VIENA

FLOTA ATOMICĂ ÎN CEAȚĂ

DEPUTATULUI creştin-democrat Birrenbach, un om al industriei grele şi pasionat cititor de opere istorice, i s-a încredinţat o misiune nouă. Trecînd peste Ministerul de Externe al R.F.G. (ceea ce nu înseamnă nicidecum că folosirea acestui om politic este îndreptată împotriva ministerului), cancelarul Erhard îl trimite la Washington cu sarcina de a netezi terenul pe care urmează să se desfăşoare peste cîteva săptămîni convorbirea dintre şeful guvernului vest-german şi preşedintele S.U.A. Numele său dă întregii chestiuni o nuanţă oarecum dramatică : Birrenbach, care s-a bucurat întotdeauna de consideraţie la Bonn, a devenit brusc, toamna trecută, un om cu notorietate internaţională, îndeplinind funcţia de pompier în cunoscuta criză a politicii externe vest-germane în Orientul Apropiat. În raport cu criza de atunci, relaţiile vest-germano-americane nu sînt de un dramatism acut. Dar între Bonn şi Washington există numeroase probleme deschise, a căror amploare şi importanţă creşte din ce în ce mai mult, fără a se putea întrezări soluţionarea lor. Potenţial aceste probleme conţin deci un dramatism mai mare decît se observă la prima privire.

Politica externă şi de alianţe a R.F.G. bate de ani de zile pasul pe loc. La Bonn se face auzită, în general, deşi nu în mod prea sonor, întrebarea dacă aceste sfere ale politicii vest-germane nu au intrat propriu-zis într-un impas. Teoretic, această politică porneşte de la trei puncte de plecare, care toate au devenit îndoielnice. Tripla ei platformă se compune din alianţa americano-vest-germană în cadrul N.A.T.O., din programul privind Europa şi din acordul franco-vest-german. Acesta din urmă a devenit inutilizabil pentru realizarea unor obiective politice mari. Alianţa americano-vest-germană, la care Bonnul ţine mai mult decît la toate celelalte, este expusă de ani de zile efectelor unor schimbări strategice şi politice ce au loc în lume. Din punct de vedere al sistemului intereselor vest-germane, aceste schimbări cer în mod foarte categoric — atît în cadrul N.A.T.O. cît şi în relaţiile germano-americane — forme şi structuri noi, pentru ca funcţia politică externă şi politico-militară a alianţei germano-americane să poată fi restabilită.

Dat fiind că Erhard şi Schroeder au acordat de multă vreme prioritate absolută înţelegerii cu Johnson, Rusk şi McNamara, lăsînd pe planul al doilea doleanţele lui de Gaulle — ceea ce a dus la paralizarea Tratatului de la Paris şi la blocarea progresului în Europa — Bonnului nu-i rămîne de făcut altceva decît să caute la Washington o bază de plecare sigură pentru realizarea dezideratelor sale. Pînă în prezent America a satisfăcut întotdeauna asemenea doleanţe. În ultimii ani, însă, valoarea şi eficienţa garanţiilor americane au căpătat un caracter foarte relativ, deşi în principiu Washingtonul a rămas pe aceleaşi poziţii.

Dean Rusk sugerează din ce în ce mai limpede partenerilor săi germani ideea de a ajunge la un aranjament cu Europa răsăriteană, fapt care face ca Bonnul să fie mistuit de îndoieli. Abstracţie făcînd de argumentele americane contrare, vest-germanii nu ştiu dacă aceste insistenţe nu au scopul fie de a-i dezlega pe americani de obligaţii efective în problema germană, fie — ceea ce ar fi acelaşi lucru — de a lăsa, în colaborare cu toţi ceilalţi participanţi, ca problema germană să „îngheţe" pentru multă vreme.

În ce priveşte dorinţele R.F.G., americanii le-au recunoscut, în principiu, ca juste preconizînd proiectul F.N.M. Vest-germanii consideră că pretenţia lor asupra colaborării în domeniul strategiei nucleare este o cerinţă a unei politici de securitate raţionale. Chiar proiectul F.N.M. li se pare în fond, în ce priveşte efectul său, insuficient. Realizarea acestui proiect ar fi considerată de Bonn, în cazul cel mai bun, doar ca început al unei evoluţii. Acest lucru nu este valabil numai pentru Gerstenmaier, Strauss sau Guttenberg, ci şi pentru social-democraţi ca Erler, Helmut Schmidt etc. Chiar Erhard şi Schroeder sînt de această părere. Zilele acestea ministrul de externe al R.F.G. a confirmat-o limpede şi răspicat.

Pe măsură ce pretenţiile vest-germane devin mai precise, contururile F.N.M., desenate de americani, plutesc din ce în ce mai mult în ceaţa atlantică. Deputatul Birrenbach are înainte de toate misiunea de a sonda adevăratul fond al concepţiilor americane.

Alfons DALMA

180 000 de persoane au luat parte la mitingurile şi demonstraţiile de stradă desfăşurate la Tokio în ultimele zile împotriva tratatului japono—sud-coreean

REFLECTOR

Pronostic deprimant

Pentru anii 1965—1966 perspectiva economică a Americii Latine apare deosebit de sumbră. Acesta este pronosticul pe care-l formulează tacit un raport confidenţial întocmit de o secţiune a organismului Alianţa pentru progres.

Drept ilustrare, raportul arată că „necesităţile brute totale de mijloace băneşti externe ale ţărilor din America Latină, excluzînd Venezuela, se vor ridica la aproximativ 3 300 000 000 dolari în 1965 şi la 2 900 000 000 în 1966".

În timp ce Mexicul este socotită ca fiind singura ţară care nu va înregistra deficite în soldul său, ci excedente importante, deficitele Argentinei pentru cei doi ani sînt estimate la 194 şi respectiv 174 milioane dolari, cele ale Braziliei la 390 şi 395 milioane dolari, iar cele ale Republicii Chile la 150 şi 144 milioane de dolari.

Aceasta înseamnă că America Latină va fi obligată în continuare să facă împrumuturi pentru a-şi acoperi contractele, transformîndu-se în sclav etern al creditorilor săi.

Acelaşi raport se preocupă de înrăutăţirea relaţiilor de schimb şi scăderea progresivă a valorii articolelor de export latino-americane. Raportul menţionează că între anii 1958 şi 1962 volumul fizic al exporturilor latino-americane a crescut cu 27 la sută, în timp ce puterea de achiziţie a acestor exporturi s-a ridicat la numai 13 la sută.

Pentru a acoperi numai amortizarea datoriilor din sectorul public, America Latină va trebui să afecteze 25,4 la sută din totalul exporturilor ei în 1965 şi 17,3 la sută pentru 1966. Raportul nu dă cifre cu privire la amortizarea datoriilor din sectorul particular, dar nu este exagerat dacă se estimează ca atingînd circa 50 la sută din exporturile anului 1965.

(Din **Epoca**, Montevideo)

O grabă periculoasă

Guvernul de la Bonn nu riscă oare să se închidă într-o dublă contradicţie atunci cînd revendică o participare a ţării lui la arma nucleară, reafirmîndu-şi în acelaşi timp, aşa cum a făcut cancelarul Erhard, ataşamentul „la idealul unei mari Europe unite" ? Calea păcii nu trece prin F.N.M. Dimpotrivă. Dacă, în spiritul autorilor lui, acest proiect trebuia să îndepărteze, dincolo de Rin, demonul atomic, el nu a făcut de fapt decît să grăbească apariţia lui. Proiectul F.N.M. este acela care riscă astăzi să îngreuneze desfiinţarea liniei de despărţire ivite în urma unui război dorit de Reich. Normalizarea relaţiilor dintre toate ţările continentului european, condiţie esenţială pentru soluţionarea problemei germane, ar putea fi astfel periculos compromisă.

Aceasta nu înseamnă că R.F.G. nu este membru cu drepturi depline al alianţei atlantice şi că nu este îndreptăţită astfel să participe la strategia acestei alianţe pentru propria ei apărare. Dar, dintre două rele trebuie ales cel mai mic. Nu se pune problema ca R.F.G. să aibă un permanent complex de vinovăţie faţă de vecinii ei europeni. Nu aceasta doresc ei. Franţa este prima care a dovedit-o, pecetluind colaborarea franco-vest-germană. Ceea ce cer vecinii europeni ai Germaniei, cu prilejul aniversării armistiţiului din 1918, este ca R.F.G. să contribuie ea însăşi la crearea condiţiilor unei adevărate împăcări pe tot continentul.

Lucienne HUBERT-RODIER
(Din **La Nation**)

ПРАВДА

MOSCOVA

FRONT UNIC ÎMPOTRIVA REGIMULUI FASCIST DIN PORTUGALIA

RECENT a avut loc Congresul al VI-lea al Partidului Comunist din Portugalia. Desfăşurarea congresului în condiţiile terorii fasciste, cînd aparatul represiv încearcă tot mai des să-şi îndrepte loviturile împotriva noastră pentru a zdrobi aparatul central ilegal şi organizaţiile de partid reprezintă prin sine însuşi o victorie. Faptul că acest congres şi-a ţinut cu succes lucrările, hotărîrile pe care le-a adoptat dovedesc forţa partidului nostru, marea sa experienţă în lupta ilegală, capacităţile organizatorice, rolul de avangardă incontestabil al clasei muncitoare şi al maselor populare, faptul că partidul ocupă poziţii de frunte în întreaga mişcare antifascistă.

Din delegaţii la Congresul al VI-lea 59 la sută au fost în închisori, fiind executaţi peste 100 de ani de detenţiune. Faptul acesta stă mărturie a condiţiilor grele de luptă, a spiritului de sacrificiu de care dau dovadă comuniştii, a vitalităţii partidului care timp de 39 din 44 de ani de existenţă s-a aflat în adîncă ilegalitate.

Din momentul desfăşurării, tot în ilegalitate, a Congresului al V-lea, au trecut opt ani. În aceşti ani pe arena internaţională au avut loc schimbări importante în favoarea forţelor păcii, democraţiei şi socialismului. În Portugalia s-a intensificat lupta maselor populare. În anii 1958 şi 1962 au avut loc mari acţiuni politice ale oamenilor muncii. Eliberarea teritoriului Goa şi creşterea luptei armate a populaţiei din Angola, Mozambic şi Guineea „portugheză" au inaugurat destrămarea colonialismului portughez. Regimul fascist al lui Salazar a intrat în criza cea mai serioasă din decursul existenţei sale.

Partidul ca forţă conducătoare a reuşit să-şi continue activitatea, să-şi întărească organizaţia, să editeze cu regularitate presa ilegală datorită legăturilor strînse cu clasa muncitoare şi cu masele muncitoare.

(...) Delegaţii la congres, în cuvîntările lor, au vorbit despre lupta maselor populare pe care unii dintre ei o conduc direct. Lupta muncitorilor din industrie şi agricultură, a pescarilor pentru ridicarea salariilor şi pentru alte cereri imediate a căpătat un mare avînt şi s-a transformat în mari acţiuni politice împotriva regimului fascist. Mişcarea studenţească în apărarea dreptului de asociere, numeroasele acţiuni ale soldaţilor şi tinerilor ofiţeri împotriva războiului colonial şi mai ales dezertările au căpătat caracterul unei mişcări de masă. Împotriva politicii nefaste a guvernului îşi ridică vocea intelectualitatea portugheză. Ţăranii cu pămînt puţin opun o puternică rezistenţă încercărilor de a-i izgoni de pe pămînturile lor şi impozitelor ridicate. Se semnalează mari acţiuni politice ale maselor populare, mai ales demonstraţii de stradă, care cer instaurarea libertăţilor democratice. Cu începere din 1962 o mare importanţă a căpătat-o sărbătorirea zilei de 1 Mai, marcată prin greve şi demonstraţii care au făcut din această dată o zi a luptei antifasciste.

(...) Congresul a aprobat un nou program şi un nou statut al partidului şi a definit sarcinile imediate ale partidului în opera de consolidare internă, de unire a forţelor democratice şi patriotice şi de dezvoltare a luptei maselor populare în scopul răsturnării dictaturii fasciste şi instaurării unei orînduiri democratice în Portugalia.

Programul Partidului Comunist din Portugalia caracterizează lupta împotriva dictaturii fasciste ca o luptă antimonopolistă şi antiimperialistă în care sînt interesaţi proletariatul, ţăranii săraci şi mijlocaşi, mica burghezie orăşenească şi cercuri ale burgheziei mijlocii, definind actuala etapă a revoluţiei ca o revoluţie democratică şi naţională.

(...) Programul concretizează ţelurile revoluţiei democratice şi naţionale în următoarele opt puncte principale: 1) distrugerea statului fascist şi instaurarea unei orînduiri democratice; 2) lichidarea puterii monopolurilor şi asigurarea unei dezvoltări economice şi generale; 3) desfăşurarea reformei agrare transmiţîndu-se pămîntul acelora care-l lucrează; 4) ridicarea nivelului de trai al claselor muncitoare şi al întregului popor; 5) democratizarea învăţămîntului şi culturii; 6) eliberarea Portugaliei de imperialism; 7) recunoaşterea şi asigurarea drepturilor la independenţă imediată pentru popoarele din coloniile portugheze; 8) promovarea unei politici de pace şi prietenie cu toate popoarele.

Programul trasează reformele şi măsurile necesare pentru asigurarea acestor ţeluri şi arată că lupta pentru o revoluţie democratică şi naţională este parte integrantă a luptei pentru socialism.

Luînd în consideraţie lipsa totală de libertăţi, politica teroristă a regimului, hotărîrea sa de a se opune prin violenţă pînă la sfîrşit şi esenţa fascistă a statului puternic centralizat, bazat pe forţă armată, programul preconizează o insurecţie armată populară drept calea pentru răsturnarea dictaturii fasciste şi înlocuirea ei cu un guvern provizoriu, a cărui principală misiune ar fi să instaureze libertăţile democratice, să desfăşoare alegeri libere pentru o adunare constituantă. Se subliniază în acelaşi timp că principalele sarcini ale partidului în scopul creării condiţiilor pentru o insurecţie victorioasă sînt consolidarea tuturor laturilor muncii de partid, unitatea de acţiune a clasei muncitoare, organizarea forţelor democratice şi patriotice şi dezvoltarea luptei maselor populare.

(...) Congresul a acordat o atenţie deosebită necesităţii depăşirii punctelor slabe din punct de vedere organizatoric al mişcării antifasciste. Partidul Comunist din Portugalia împreună cu celelalte grupări politice de stînga (socialişti, liberali, catolici) formează Frontul patriotic de eliberare naţională care dispune de organizaţii ilegale (junte de acţiune patriotică) şi de o presă ilegală proprie. Congresul a subliniat în acelaşi timp că în acţiunile de coordonare a Frontului patriotic în care intră şi aripa de dreapta a opoziţiei şi burghezia liberală, există lipsuri care se cer a fi lichidate. Criticînd iluziile, nehotărîrea şi oscilaţiile burgheziei liberale, congresul a subliniat în acelaşi timp necesitatea unităţii de acţiune cu aceasta. În egală măsură a fost subliniată importanţa unităţii cu cercuri tot mai largi ale catolicilor care se depărtează de regimul fascist şi încearcă să se organizeze.

(...) În „Apelul către clasa muncitoare, poporul portughez şi toţi antifasciştii", congresul cheamă la luptă masele largi populare arătînd scopurile imediate, formele de organizare şi activitate.

Lupta pentru ridicarea salariilor, cucerirea şi respectarea zilei de muncă de opt ore, lupta împotriva şomajului, împotriva creşterii costului vieţii şi a creşterii impozitelor, pentru asemenea preţuri la produsele agricole care să compenseze cheltuielile, împotriva alungării ţăranilor de pe pămînturi, pentru drepturile tineretului muncitor şi ale studenţilor, pentru reîntoarcerea trupelor expediţionare, împotriva măsurilor de centralizare şi de pătrundere a capitalului străin, pentru lichidarea bazelor militare străine pe teritoriul Portugaliei, pentru amnistie şi eliberarea deţinuţilor politici — iată principalele cerinţe, ţelurile imediate ale luptei.

(...) În „Salutul adresat popoarelor din coloniile portugheze", congresul demască asuprirea colonială, exploatarea şi războiul criminal cu ajutorul cărora guvernul lui Salazar caută să înece în sînge lupta justă a popoarelor din Angola, Mozambic şi aşa-numita Guinee „portugheză". „Declarăm în mod solemn — se arată în Salut — că comuniştii portughezi sînt în întregime de partea voastră, de partea luptei voastre pentru independenţă. În pofida represiunilor crunte din partea fasciştilor, vom continua neobosit lupta noastră pentru victoria generală, istoriceşte inevitabilă, asupra fascismului şi colonialismului".

În „Rezoluţia asupra situaţiei din Vietnam", congresul sprijină şi-şi manifestă respectul fierbinte faţă de poporul eroic vietnamez asigurînd poporul Vietnamului, Republica Democrată Vietnam, Partidul celor ce muncesc din Vietnam şi Frontul Naţional de Eliberare din Vietnamul de sud de solidaritatea deplină a comuniştilor portughezi, exprimînd convingerea că agresorii americani vor fi zdrobiţi.

(...) Congresul al VI-lea al P.C.P. constituie o verigă importantă în viaţa partidului şi a mişcării antifasciste, constituie un pas înainte pe calea care va duce poporul portughez la cucerirea democraţiei, păcii, independenţei naţionale şi socialismului.

Alvaro CUNHAL
secretar general al Partidului Comunist Portughez

NEW YORK Herald Tribune

CRITICĂ ÎN GRECIA LA ADRESA C.E.E.

DUPĂ DOI ANI, oamenii de afaceri greci examinează acordul de asociere dintre Grecia şi Piaţa comună. Ei critică unele prevederi ale acordului, şi schiar acordul în întregime.

Criticile şi întrebările privitoare la acord sînt motivate în special de dezechilibrul crescînd din schimburile Greciei cu C.E.E. datorită creşterii substanţiale a importurilor, în timp ce exporturile au stagnat sau au scăzut. Actuala atitudine

În marele amfiteatru de la Sorbona au fost remise însemnele de doctor honoris causa mai multor profesori străini : de la stînga la dreapta, PAUL GUGGENHEIM, profesor la Facultatea de drept din Geneva şi la Institutul universitar de înalte studii internaţionale, MAX KASER, profesor de drept roman la Universitatea din Hamburg, LUDO VAN BOGAERT, profesor de neurologie la Facultatea de medicină din Bruxelles, ROBERT R. RACE, directorul Institutului Lister din Londra, VIKTOR AMBARŢUMIAN, membru al Academiei de ştiinţe a U.R.S.S. şi preşedintele Uniunii Astronomice Internaţionale, GEORGE GAYLORD SIMPSON, profesor de paleontologie la Universitatea Harvard (S.U.A.) şi RAYMOND BOUILLENNE, profesor de geografie botanică la Universitatea din Liège (Belgia)

nefavorabilă faţă de organizaţia celor şase ţări a fost de asemenea mult influenţată de refuzul C.E.E. de a permite Greciei să participe ca membru egal şi cu drepturi depline la programul agricol al Pieţei comune. În general vorbind, problema este legată de preocuparea pentru dezvoltarea economică a Greciei.

În faza lui iniţială, tratatul de la Atena stabilise o uniune vamală între Grecia şi C.E.E., cuprinzînd întreaga sferă a schimburilor comerciale dintre cele două părţi, cu excepţia produselor Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului. Această uniune vamală urmează să fie realizată prin înlăturarea treptată a taxelor vamale şi a restricţiilor cantitative şi prin adoptarea unor tarife externe comune.

La sfîrşitul primei perioade de doi ani a asocierii, situaţia este următoarea :

Produsele greceşti importate în ţările C.E.E. sînt supuse aceloraşi restricţii ca şi mărfurile provenite din cele şase ţări membre. În acelaşi timp, au fost înlăturate toate restricţiile cantitative la importurile de produse greceşti.

În ce priveşte principalele trei produse agricole care prezintă un interes special pentru Grecia, au fost acordate reduceri tarifare de 50 şi 60 la sută la tutun şi struguri, iar la vinuri au fost acordate cotele stabilite prin tratat.

Dar, după cum subliniam mai sus, rezultatele acestui tratament preferenţial nu au fost satisfăcătoare. Motivele trebuie să fie căutate în structura economiei greceşti, care în momentul de faţă trece printr-un stadiu de industrializare păstrîndu-şi totuşi caracterul predominant agricol. În cursul perioadei iniţiale de doi ani de la intrarea în vigoare a tratatului de la Atena, şi în special în cursul anului 1965, punctul nevralgic în relaţiile Greciei cu C.E.E. a continuat să fie problema armonizării. Divergenţa esenţială constă în faptul că Piaţa comună a susţinut că armonizarea trebuie să fie efectuată treptat în decursul perioadei de tranziţie prelungite de 22 de ani ; aceasta este poziţia de pe care a fost dispusă să aplice la produsele agricole greceşti principiul liberei circulaţii în cadrul comunităţii.

Totuşi, partenerii Greciei din Piaţa comună au refuzat să acorde Greciei avantajele celorlalte două principii de bază ale politicii agricole comune, şi anume principiul preţurilor uniforme şi principiul garanţiilor uniforme pentru cultivatori. În cadrul acestei poziţii, comunitatea a refuzat să acorde Greciei participarea egală la mecanismul politicii agricole comune, inclusiv fondul de orientare şi garanţii.

Punctul de vedere al Greciei : dimpotrivă, este de neconceput ca principiul armonizării progresive să fie folosit împotriva Greciei.

Cristos PANACOS
preşedintele Camerei de Comerţ şi Industrie din Atena

Le Monde
PARIS

CONVORBIRILE COUVE DE MURVILLE – SCHROEDER

GERHARD Schroeder a părăsit sîmbătă după-amiază Parisul plecînd spre Bonn, după o întrevedere de două ore cu Couve de Murville. Nu se aşteaptă nici un comunicat, întrucît această întîlnire se situează în cadrul relaţiilor trimestriale prevăzute de tratatul franco—vest-german.

Întrebărilor puse de ziarişti la ieşirea sa de la Quai d'Orsay, Schroeder le-a răspuns : „Am avut o convorbire foarte utilă, special consacrată problemelor europene, deci Pieţei comune". În ceea ce priveşte posibilitatea unei conferinţe europene în şase, a adăugat el : „Această conferinţă nu este prevăzută într-un viitor apropiat, dar este desigur posibilă". Schroeder a arătat că problemele N.A.T.O. nu au fost menţionate, decît într-o manieră marginală şi că problemele atomice „nu au jucat nici un rol în cadrul convorbirilor".

Este de crezut că Schroeder a exprimat un punct de vedere asemănător aceluia al noului său coleg de la Agricultură, Hoechler, care a declarat vineri la Bonn : „Guvernul R.F.G. nu este dispus să accepte o reducere a dreptului de iniţiativă al comisiei C.E.E., dar, în problema majorităţii (în consiliul miniştrilor), se poate discuta".

Hoechler a insistat de asemenea asupra necesităţii de a menţine competenţele acordate comisiei prin tratatul de la Roma. Este un fel de a arăta că Bonnul se opune revizuirii acestui tratat. Cu toate că revizuirea nu este cerută în mod formal de guvernul francez şi că nu se poate înlătura posibilitatea unui compromis după alegerile prezidenţiale, posibilităţile rămîn foarte îndepărtate. Într-adevăr, Parisul este hotărît nu numai să obţină plecarea lui Hallstein din comisia căreia i-a dat numele său, dar şi reducerea comisiei la un rol mai modest.

Este puţin probabil ca problemele de persoane să fi fost abordate între Couve de Murville şi Schroeder, întrucît, după cît se declară, generalul de Gaulle îşi rezervă să abordeze el însuşi aceste chestiuni cu cancelarul Erhard la începutul anului viitor. Pentru moment însă se pare că Bonnul este prea puţin dispus să-l sacrifice pe Hallstein unei cîrpeli care, după părerea sa, ar modifica în mod profund condiţiile de funcţionare ale Pieţei comune. Pe acest dezacord de fond s-a grefat un altul, cu privire la formă ; dacă vest-germanii par să accepte ca întrunirea celor şase pentru activizarea C.E.E. să aibă loc înafara prezenţei comisiei, ei insistă ca aceasta să se ţină la Bruxelles, ceea ce ar fi un mijloc de a sublinia continuitatea acestui organism. În schimb, la Paris se refuză o întîlnire la Bruxelles, în favoarea, de exemplu, a Veneţiei.

Discuţia, privind călătoria lui Couve de Murville la Moscova şi ansamblul relaţiilor dintre Est şi Vest în Europa, nu pare să fi fost cu mult mai pozitivă. Generalul de Gaulle aşteaptă reunificarea Germaniei ca urmare a dezvoltării destinderii, a intensificării relaţiilor cu U.R.S.S. şi ţările socialiste, a independenţei crescînde a Europei faţă de Washington. Republica federală aşteaptă însă acest lucru de pe urma unei întăriri a legăturilor sale cu Occidentul. Cu toate că problema armamentelor nucleare nu a fost abordată în mod direct, ea pare să fi apărut în filigran pe întreg parcursul discuţiei, ca un simbol al dificultăţilor care riscă să se adauge în scurtă vreme tuturor acelora care apasă de pe acum asupra prieteniei, nu chiar de mult atît de sărbătorite, între Franţa şi Germania occidentală.

La Bonn se manifestă aşadar o deosebită atenţie pentru a se păstra cel puţin faţada tratatului franco—vest-german, atît pentru motive de politică internă, cît şi pentru a evita de a se furniza pretexte Franţei, în privinţa căreia se exprimă tot mai mult temeri că se va apropia de poziţiile sovietice.

André FONTAINE

stern

HAMBURG

„SĂ ECONOMISIM"

ESTE ÎNTR-ADEVĂR grotesc: mai întîi noul guvern Erhard numeşte o comisie de economii compusă din patru miniştri, care într-un fel oarecare trebuie să scoată 7 miliarde din viitorul buget, deoarece nu există o acoperire pentru această sumă — şi în acelaşi timp se anunţă că în viitoarea sa călătorie în Statele Unite Erhard va depune toate insistenţele spre a salva flota atomică a N.A.T.O. considerată pretutindeni ca inutilă din punct de vedere militar şi păgubitoare din punct de vedere politic, şi care în plus va costa Republica federală mai multe miliarde pe an. Tocmai un economist ca Erhard ar trebui doar să ştie că politica înarmării are şi o latură financiară; dar, destul de ciudat, el pare să nu o vadă. Mîna sa stîngă aparent nu ştie ce face dreapta.

Erhard vorbeşte de moderaţie, numeşte comisii de economii — şi în acelaşi timp duce o politică de înarmare care supralicitează finanţele statului şi reduce la zero toate măsurile de economii. El acţionează ca un tată de familie cu un venit lunar de 2 000 de mărci, care şi-a cumpărat un Mercedes 600 şi apoi reproşează soţiei sale că nu a făcut economii la cheltuielile gospodăriei.

Unde să se economisească? Cîte puţin la toate: la salariile funcţionarilor, la cheltuielile sociale, la „cadourile electorale", la construcţiile de şosele şi locuinţe, şi în primul rînd, firesc, la capitolul bugetar pentru cultură şi învăţămînt, veşnicul cal de bătaie al politicii financiare federale. Toate acestea sînt însoţite de o muzică publicistică severă, ca o predică, spunîndu-ni-se că o ducem prea bine, că cheltuim mai mult decît ne ajunge cureaua, că în sfîrşit este nevoie de un măturoi de fier etc. Este exact cuvîntarea soţului care nu mai ştie cum să plătească viitoarea poliţă scadentă pentru Mercedes şi care face soţiei sale o scenă fiindcă a pus o bucată prea mare de cîrnat în supa de linte.

Nu este adevărat că în ce priveşte cheltuielile normale acestea sînt exagerate. În multe privinţe, în Germania federală se trăieşte sub condiţiile normale. Salariile funcţionarilor au rămas şi aşa în urma devalorizării monedei şi construcţia de şosele a rămas în urma producţiei de automobile, cheltuielile sociale în Republica federală nu sînt cîtuşi de puţin mai copioase decît în ţări asemănătoare şi investiţiile pentru învăţămînt şi cercetări sînt încă de multă vreme ruşinos şi primejdios de insuficiente. A face în aceste domenii pe zgîrcitul nu va asana finanţele şi moneda Republicii federale atîta timp cît în alte domenii — mai exact: într-un domeniu foarte precizat, miliardele sînt pur şi simplu aruncate pe fereastră.

Acest domeniu este înarmarea, sau poate că ar fi mai bine să se spună: pregătirea războiului. Căci nu este vorba numai de bugetul de 20 miliarde al Bundeswehrului, deşi se poate argumenta foarte bine că şi acesta este prea mare pentru Republica federală: doar Germania federală nu mai este o mare putere ca imperiul german şi ambiţia de a deveni din nou cea mai mare putere militară europeană la vest de Rusia constituie, pentru Republica federală, un lux nelalocul lui pe care pur şi simplu nu şi-l poate permite — atît din punct de vedere financiar, cît şi probabil politic. Bundeswehrul, în croiala sa de astăzi, este pentru Republica federală Mercedesul omului cu un venit lunar de 2 000 de mărci, cu care se ruinează pe sine şi familia sa.

Dar aceasta nu este totul. Mai este noua ambiţie de a crea un sistem de apărare pasivă cum nu există în nici un alt stat aparţinînd la N.A.T.O. Acest sistem este evaluat oficial la un cost de 3,5 miliarde anual, potrivit unor evaluări neutre la o sumă de 3—4 ori mai mare; şi la caz de nevoie el nu va oferi decît iluzia unei securităţi — însă tocmai dorinţa de pregătire pentru un asemenea caz implică riscuri extrem de primejdioase. Şi acum pentru alte miliarde se mai urmăreşte să se cumpere şi participarea la o forţă atomică a N.A.T.O., care nu va mări capacitatea de a apărare a N.A.T.O., dar va mări în schimb în mod nemăsurat primejdia de război! Toate acestea sînt o nebunie curată — şi aproape că am mulţumi lui Dumnezeu că este şi o nebunie financiară: poate că falimentul venit la timp va împiedica această sinucidere.

Căci tatăl de familie cu pasiunea sa pentru automobile rapide de lux este din păcate şi un şofer prost, cu înclinaţia, de mai multe ori dovedită, de a-şi pierde capul în vijelia vitezei. Să sperăm că de data aceasta soţia sa va refuza ca prin economii exagerate în cheltuielile de gospodărie să-i îngăduie pasiunea sa extravagantă şi să-l silească să revină la Volkswagen-ul care i se potriveşte. Căci altminteri s-ar putea întîmpla ca din greşeală într-o bună zi să se ducă, la moarte, pe el însuşi şi întreaga sa familie.

Sebastian HAFFNER

Neue Zürcher Zeitung

SOCIAL-DEMOCRAŢII FAC BILANŢUL

PREŞEDINTELE Partidului social-democrat, Willy Brandt, a expus la Nürnberg cîteva concluzii din rezultatele dezamăgitoare pentru social democraţi ale alegerilor pentru Bundestag de la 19 septembrie. El a declarat că la începutul anului viitor conducerea partidului va prezenta un raport; viitorul congres al partidului va face apoi bilanţul şi va trebui să traseze liniile politice directoare pentru anul viitor. Brandt consideră că la 19 septembrie nici un partid nu şi-a atins ţelul electoral propus. În raport cu acest ţel, alegerile pentru Bundestag au fost pentru partidul social-democrat nu o victorie, ci o „decepţie".

Brandt a expus experienţele de la 19 septembrie într-o serie de puncte: evoluţia generală a avut pentru partidul social-democrat un efect mai puţin favorabil decît se aşteptau mulţi. Pentru Brandt doborîrea prejudecăţilor îndreptate împotriva partidului social-democrat rămîne ca şi înainte o problemă grea. Procesul de concentrare în rîndul partidelor germane continuă; el se desfăşoară în dauna partidelor mici, dar îngreunează şi depăşirea U.C.D. şi U.C.S. de către partidul social-democrat. Deosebirile regionale în rezultatul alegerilor îşi găsesc parţial explicaţia în calitatea şi intensitatea deosebită a muncii desfăşurate pe plan local şi regional.

Liderul partidului social-democrat s-a referit apoi la creşterea numărului voturilor obţinute de partid în regiuni catolice. În lagărul catolic s-au înmulţit glasurile care avertizează împotriva ataşamentului politic faţă de un singur partid, şi diferite ziare au confirmat „cursul de la Godesberg" (este vorba de Congresul de la Godesberg din 1959 şi de programul adoptat atunci, prin care P.S.D. abandona în mod explicit ideologia marxistă şi reducea simţitor deosebirile dintre politica sa şi cea a partidelor guvernamentale) al social-democraţiei ca demn de încredere. Tocmai în domeniul catolic, a spus Brandt, trebuie de aceea să fie continuată cu răbdare campania împotriva prejudecăţilor.

Ca şi şeful fracţiunii social-democrate din Bundestag, Erler, Brandt s-a declarat în favoarea unei „opoziţii mai clare" împotriva guvernului şi a partidelor guvernamentale. Partidul social-democrat nu ţine la dispoziţie voturi de care să poată dispune la nevoie alţii: „Noi nu servim drept frunză de smochin pentru a acoperi slăbiciunile coaliţiei". Partidele guvernamentale au discutat despre chestiuni de program fără să stea înainte de vorbă cu partidul social-democrat; or, modificarea constituţiei, ca de pildă în cazul reformei financiare, nu poate fi înfăptuită fără partidul social-democrat.

Între timp şi în organizaţiile de partid social-democrate se procedează la examinarea rezultatelor alegerilor. Într-o grupă vest-berlineză s-au formulat critici la adresa lui Wehner şi Erler şi s-a cerut îmbunătăţirea relaţiilor cu sindicatele de stînga. Preşedintele organizaţiei din landul Schleswig-Holstein, Steffen, într-o analiză, a ajuns la concluzia că politica „nivelării" contrastelor, tactica adaptării, s-a repercutat negativ la 19 septembrie. Rezultatul dezamăgitor al alegerilor a dat astfel un nou impuls disputei dintre pragmaticieni şi ideologi, dintre dreapta şi stînga, în partidul social-democrat.

S-au înregistrat în ultimele săptămîni şi semnalat alte schimbări. Renunţarea lui Willy Brandt atît la o a treia candidatură pentru postul de cancelar cît şi la un loc în Bundestag au uşurat noile numiri în fruntea fracţiunii din Bonn. Helmut Schmidt, expert în problemele apărării şi senator hamburghez, şi expertul economic, prof. Schiller, fost membru al senatului vest-berlinez, au fost aleşi locţiitori ai preşedintelui fracţiunii parlamentare, Erler. Ceilalţi locţiitori sînt Herbert Wehner şi expertul financiar Alex Moeller; vicepreşedintele Bundestagului C. Schmidt şi Erwin Schottle aparţin, prin funcţia lor, conducerii fracţiunii.

Profil

CEMAL GÜRSEL

Actualul şef al statului turc, generalul Cemal Gürsel, deţine funcţia de preşedinte al Republicii începînd de la 28 mai 1960. Cu o zi înainte, el se situase în fruntea forţelor armate care au răsturnat regimul lui Adnan Menderes şi au pus bazele „celei de a doua Republici".

Cemal Gürsel s-a născut în 1895 la Erzerum. A învăţat mai întîi în localitatea Ordu, situată pe coasta Mării Negre, după care a primit o pregătire militară la Şcoala Militară Erzincan şi apoi la Şcoala Superioară Militară Kuleli din Istanbul. Izbucnirea primului război mondial l-a surprins în momentul în care era pe punctul de a absolvi şcoala militară.

Mobilizat ca ofiţer, el a fost trimis în 1915 pe front. În campania de la Dardanele, Gürsel a comandat prima baterie din cadrul celei de a 15-a divizii, participînd la operaţiunile de la Seddulbahir şi Anafartalar. Apoi a fost trimis în Palestina, în aceeaşi calitate de comandant de baterie.

În cursul luptelor de la Gaza, Gürsel a fost luat prizonier de către englezi şi internat într-un lagăr în Egipt, timp de doi ani, pînă la încetarea operaţiunilor militare. Revenind în Istanbul după încheierea armistiţiului, el a fost trimis în Anatolia pentru a contribui la organizarea forţelor armate naţionale turce.

După sfîrşitul primului război mondial Gürsel a urmat cursurile Colegiului de Război şi ale Academiei de Război pe care a absolvit-o în 1929. În perioada următoare el a urcat treptele ierarhiei şi a îndeplinit o serie de funcţii în cadrul armatei turceşti. După ce a lucrat în cadrul Marelui Stat Major al armatei, Gürsel a fost numit comandant al bazei militare a N.A.T.O. de la Izmir.

În 1946 Gürsel a primit gradul de general de brigadă iar în 1957 pe cel de general de armată. Peste un an el a fost numit comandant al forţelor militare terestre ale Turciei.

În toată această perioadă Cemal Gürsel n-a participat la viaţa politică a ţării şi nu s-a alăturat nici unui partid politic.

La 5 mai 1960 Gürsel şi-a înaintat demisia din postul de comandant al forţelor terestre în semn de protest faţă de măsurile represive adoptate de regimul Menderes împotriva puternicelor demonstraţii studenţeşti cu caracter antiguvernamental de la Istanbul şi Ankara. (Mesajul adresat de Gürsel armatei, în care guvernul lui Menderes era supus unor violente critici, fusese interzis de către autorităţi). Deşi formal demisia lui n-a fost acceptată, Gürsel a obţinut un concediu.

În dimineaţa zilei de 27 mai 1960, în calitate de conducător al Comitetului Uniunii Naţionale (compus din ofiţeri superiori ai forţelor armate turce), generalul Gürsel a dirijat lovitura de stat militară care a răsturnat regimul lui Menderes. În ziua următoare Gürsel a fost însărcinat cu formarea guvernului provizoriu. El a devenit şef al statului, prim-ministru şi comandant-şef al forţelor armate.

Cu ocazia împlinirii unui an de la „mişcarea de la 27 mai 1960", Adunarea Constituantă a aprobat noua constituţie a ţării potrivit căreia preşedintele Turciei este ales de către cele două Camere ale Parlamentului întrunite în sesiune comună. Parlamentul alcătuit în urma alegerilor din 15 octombrie 1961 l-a ales cu 439 de voturi pentru (dintr-un total de 607) pe Cemal Gürsel ca preşedinte al Republicii Turcia.

În declaraţiile sale publice, în repetate rînduri, preşedintele Gürsel a făcut cunoscute intenţiile sale de a urma atît în politica sa internă cît şi în cea externă principiile stabilite de Kemal Atatürk, întemeietorul Republicii. În primăvara acestui an în cadrul unui interviu acordat ziarului Bayram, el a reafirmat dorinţa Turciei de a promova o politică externă independentă : „Nimeni nu are dreptul de a exercita vreo influenţă asupra orientării politicii externe a Turciei".

Cu acelaşi prilej, declarîndu-se în favoarea adoptării unei politici conforme cu interesele naţionale ale ţării faţă de Uniunea Sovietică şi ceilalţi vecini ai săi, Cemal Gürsel a adăugat că Turcia va rămîne totodată credincioasă legăturilor sale cu ţările occidentale.

C. V.

Presa acum 50 de ani

Printr-o notă adresată guvernului de la Berlin, guvernul american a cerut rechemarea căpitanului von Papen, ataşat militar german, şi a căpitanului Goyed, ataşat naval al aceleiaşi ţări, învinuiţi de a fi implicaţi în organizarea atentatelor comise în ultimul timp de către supuşii germani de pe teritoriul Statelor Unite împotriva comerţului şi industriei nord-americane.

■

La Paris s-a resimţit în ultima vreme o mare lipsă de monezi de aramă. Ca urmare, în marile magazine au început să fie întrebuinţate timbre de 5 şi 10 bani. În ultimele zile poliţia a arestat cîţiva acaparatori de monedă de aramă aflaţi în serviciul Germaniei. În acelaşi timp Germania a strîns toate monezile de aramă din Belgia pentru a le utiliza la fabricarea de muniţii. Pe de altă parte, se telegrafiază din Haga că guvernul olandez a interzis exportul monezilor de aramă. S-a descoperit că agenţi germani postaţi la frontiera cu Olanda cumpărau monezile de aramă olandeze plătindu-le în fiorini. „Comerţul" acesta a fost exercitat pe o scară largă în marile oraşe din Olanda.

■

Ambasadorul Italiei la Londra a semnat din însărcinarea guvernului său documentul acordului încheiat la 5 septembrie 1914, stil nou, între Anglia, Franţa şi Rusia, precum şi acordul încheiat între Aliaţi şi Japonia, la 6 octombrie 1915 şi prin care aceste patru puteri „se angajează mutual de a nu încheia o pace separată în cursul prezentului război". Corespondentul din Londra al ziarului L'Echo de Paris *relatează că cercuri politice autorizate consideră actul aderării oficiale a Italiei la pactul de la Londra drept o veritabilă declaraţie de război făcută de Italia Germaniei.*

■

La Calais a avut loc o importantă reuniune franco-engleză la nivel înalt, printre participanţi numărîndu-se din partea engleză primul ministru Asquith şi ministrul de război Kitchener, iar din partea franceză preşedintele Consiliului de Miniştri Briand, ministrul de război generalul Gallieni şi generalul Joffre.

■

În ziua deschiderii sesiunii Reichstagului german, în faţa clădirii acestuia au avut loc mari demonstraţii împotriva scumpirii crescînde a preţului alimentelor.

■

În sala circului Sidoli din Capitală a avut loc o nouă întrunire socialistă. I. C. Frimu, care a prezidat adunarea, a anunţat lozincile acesteia : „Lupta împotriva războiului ; pentru vot universal ; acordarea de pămînt ţăranilor."

Fişier

Denumirile tratatelor internaţionale

Cele mai frecvente denumiri de tratate întîlnite în practica internaţională sînt : tratat, convenţie, pact, acord, aranjament, întocmire, protocol, avenant, act, declaraţie, modus vivendi, gentlemen's agreement, compromis, cartel, capitulaţie, statut etc.

TRATATUL este o denumire generică care desemnează înţelegerile dintre state în domenii foarte importante ale relaţiilor internaţionale. Astfel, Tratatul de la Berlin din 13 iulie 1878 stabileşte regulile după care se vor desfăşura relaţiile dintre statele contractante ; tratatele de pace restabilesc relaţiile întrerupte din cauza războiului. Tratatele de alianţă, de garanţie, de ajutor reciproc, de comerţ şi navigaţie etc. reglementează comportamentul statelor în domeniile respective.

CONVENŢIA este o înţelegere bi sau multilaterală care reglementează un domeniu special al raporturilor internaţionale. Spre exemplu : Convenţiile de la Geneva din 12 august 1949 reglementează tratamentul răniţilor şi prizonierilor de război şi situaţia populaţiei civile din teritoriile ocupate ; Convenţia de la Viena din 1961 privind relaţiile diplomatice.

PACTUL, de la latinescul Pactum, desemnează acea înţelegere internaţională cu un caracter deosebit de solemn, menită, în special, să asigure pacea şi securitatea internaţională. Pactul este cel mai vechi tratat internaţional.

ACORDUL este înţelegerea al cărei obiect îl formează cele mai variate relaţii : politice, economice, comerciale, financiare, culturale.

De regulă, acordurile sînt semnate în numele guvernelor şi nu sînt supuse ratificării.

ARANJAMENTUL — sau întocmirea — desemnează de obicei instrumentul diplomatic menit să stabilească măsurile de aplicare a unui tratat. Exemplu : Aranjamentul de la Versailles din iunie 1919 încheiat între puterile aliate şi asociate cu Germania cu privire la ocuparea militară a Renaniei.

MODUS VIVENDI desemnează acele acorduri temporare, cu caracter provizoriu, care urmează a fi înlocuite ulterior cu un tratat sau convenţie. Exemplu, Modus vivendi din 13 martie 1932 cu privire la Competenţa Comisiei Europene a Dunării.

PROTOCOLUL. Denumirea de protocol desemnează, de regulă, un act suplimentar al unui tratat prin care se stabileşte modul de aderare la un tratat preexistent, la rezerve şi acceptarea lor, la prelungirea, la interpretarea tratatului etc. Caracterul accesoriu al protocolului este subliniat atunci cînd acesta este circumstanţiat de adjectivele : final, adiţional.

Denumirea de protocol se poate da şi unui tratat internaţional de sine stătător : Protocolul de la Geneva din 17 iunie 1925 pentru interzicerea folosirii gazelor asfixiante, toxice sau altele asemănătoare, ori a mijloacelor asemănătoare.

ACTUL este o înţelegere multilaterală prin care se prevede stabilirea unor norme de drept într-un anumit domeniu al relaţiilor internaţionale. Astfel, Actul de la Bruxelles din 2 iulie 1890 cu privire la desfiinţarea sclavajului.

AVENANT este o înţelegere dintre state prin care se modifică acorduri anterioare cu caracter comercial.

DECLARAŢIA desemnează acel tratat internaţional prin care două sau mai multe state îşi stabilesc poziţia sau punctul de vedere faţă de anumite probleme de ordin economic, politic sau juridic. Prin declaraţie se exprimă principiile generale după care înţeleg să se conducă statele în relaţiile internaţionale. În declaraţia de la Moscova din 2 noiembrie 1943 se stabileşte poziţia celor patru puteri — U.R.S.S., S.U.A., Anglia şi Franţa — în problemele securităţii internaţionale, ale răspunderii hitlerismului pentru crimele săvîrşite etc. Declaraţia de la Potsdam din 1945, Declaraţia privind neutralitatea Laosului etc.

În prezent, declaraţiile se folosesc foarte des cu ocazia vizitelor reciproce ale şefilor de state. Prin ele se exprimă acordul comun asupra principalelor probleme discutate.

COMPROMISUL reprezintă înţelegeri dintre state menite să supună anumite diferende unei soluţiuni judicioase fie pe calea arbitrajului internaţional, fie pe cea a justiţiei internaţionale.

STATUTUL este denumirea care se dă actelor constitutive ale unei organizaţii internaţionale sau acelora care pun baza unui regim de drept (exemplu : Statutul C.I.J., statutul de la Geneva din 9 decembrie 1923 care organizează regimul de drept internaţional al porturilor maritime).

Actele enumerate mai sus produc, indiferent de denumirea lor, efectele avute în vedere de statele semnatare conform principiului „Pacta sunt servanda" — tratatele trebuie respectate.

I. C.

BREVIAR

10 octombrie

Președintele Marii Adunări Naționale, Ștefan Voitec, a oferit o recepție cu prilejul vizitei în Republica Socialistă România a delegației parlamentului englez, condusă de Ian Mikardo, membru al Comitetului Național Executiv al Partidului laburist.

A sosit în Capitală o delegație a Parlamentului indian condusă de deputatul K. D. Malavya. Din delegație fac parte deputații Joachim Alva, Bhagwat Jha Azad, Tika Ram Paliwal și Gopal Singh.

11 noiembrie

Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Chivu Stoica, a primit delegația Parlamentului englez, condusă de Ian Mikardo. În aceeași zi, delegația a făcut o vizită la Ministerul Comerțului Exterior unde a avut o întrevedere cu Gheorghe Cioară, ministrul comerțului exterior, și cu membri ai conducerii ministerului.

La invitația Ligii române de prietenie cu popoarele din Asia și Africa și a Comitetului național pentru apărarea păcii din Republica Socialistă România, a sosit în Capitală o delegație a Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud, condusă de Tran Hoai Nan, membru al C.C. al F.N.E.

Delegația Parlamentului indian, condusă de deputatul K. D. Malavya, a fost primită de Corneliu Mănescu, ministrul afacerilor externe. La întrevederea care a avut loc cu acest prilej a participat și Eduard Mezincescu, adjunct al ministrului afacerilor externe.

Cu prilejul aniversării încheierii armistițiului în primul război mondial, a avut loc la cimitirul militar Bellu solemnitatea depunerii unor coroane de flori în memoria ostașilor francezi căzuți în primul război mondial pe teritoriul României.

12 noiembrie

A părăsit capitala delegația Parlamentului englez, condusă de Ian Mikardo.

Delegația Parlamentului indian a fost primită de Gheorghe Cioară, ministrul comerțului exterior. În aceeași zi, conducătorul delegației, K. D. Malavya, a avut o întrevedere cu reprezentanți ai conducerii Ministerului Petrolului.

S-a înapoiat în Capitală delegația economică guvernamentală română, condusă de Bucur Șchiopu, ministrul industriei alimentare, care, la invitația guvernului olandez, a făcut o vizită în această țară.

În cadrul acordului cultural dintre România și Franța, la Biblioteca centrală de stat s-a deschis o expoziție a cărții franceze.

S-au semnat la București de către Întreprinderea română de comerț exterior — „Industrialexport" și întreprinderea sovietică de comerț exterior —„Sudoimport" contracte potrivit cărora țara noastră va livra în U.R.S.S., în perioada 1967—1970, 22 cargouri de 3 700 tdw pentru transportat cherestea și 26 motonave fluviale de 5 000 de tone.

Cu prilejul Zilei forțelor armate italiene, atașatul militar, aero și naval al acestei țări, colonel Achille Amico, a oferit o recepție în saloanele ambasadei.

13 noiembrie

Delegația Parlamentului indian, condusă de deputatul K. D. Malavya, care ne-a vizitat țara, a părăsit Capitala.

Janet Neuman, reprezentanta mișcării „Femei, luptați pentru pace!" din S.U.A., care ne-a vizitat țara la invitația Consiliului Național al Femeilor, a părăsit Capitala.

15 noiembrie

Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, a plecat în Austria, unde, la invitația guvernului federal al acestei țări, va face o vizită oficială.

Președintele Consiliului de Miniștri este însoțit de Corneliu Mănescu, ministrul afacerilor externe, Gheorghe Cioară, ministrul comerțului exterior, Jean Livescu, adjunct al ministrului învățământului, și Ion Morega, adjunct al ministrului industriei construcțiilor de mașini.

La Teatrul de Operă și Balet a avut loc spectacolul de gală al Ansamblului de cîntece și dansuri al Armatei Populare Chineze de Eliberare, care se află într-un turneu în țara noastră.

La spectacol au luat parte tovarășii Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Gheorghe Apostol, Emil Bodnaraș, Paul Niculescu-Mizil, Gheorghe Rădulescu, Leonte Răutu, Ștefan Voitec, Iosif Banc, Petre Blajovici, Dumitru Coliu, Ianoș Fazekaș, Petre Lupu, Ilie Verdeț, Mihai Dalea, Manea Mănescu, membri ai C.C. al P.C.R., ai Consiliului de Stat și ai guvernului, conducători ai unor instituții centrale și organizații de masă, oameni de artă și cultură, generali și ofițeri ai forțelor armate, un numeros public.

Au fost de față Liu Fan, ambasadorul R.P. Chineze la București, șefi ai altor misiuni diplomatice, membrii Ambasadei R.P. Chineze și alți membri ai corpului diplomatic.

Conducătorii de partid și de stat au primit pe membrii conducerii Ansamblului de cîntece și dansuri al Armatei Populare Chineze de Eliberare, în frunte cu Li Vei, conducătorul ansamblului, care a făcut un turneu în țara noastră.

Delegația Asociației de prietenie sovieto-română condusă de E. A. Vasiukova, vicepreședintă a asociației, doctor în științe medicale, directorul Institutului de endocrinologie din Moscova, care ne-a vizitat țara pentru a lua parte la manifestările organizate cu prilejul celei de-a 48-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a părăsit Capitala, îndreptîndu-se spre patrie.

Cancelarul federal al Austriei, dr. Josef Klaus, a primit grupul de ziariști români sosit la Viena cu prilejul vizitei în Austria a președintelui Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România.

În aceeași zi, ziariștii români au fost primiți de dr. Bruno Kreisky, ministrul afacerilor externe al Austriei, și de dr. Fritz Bock, ministrul comerțului și reconstrucției.

16 noiembrie

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a primit pe tovarășul Álvaro Cunhal, secretar general al Partidului Comunist Portughez, cu care a avut o convorbire.

A sosit la Viena, cu un tren special, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, însoțit de ministrul afacerilor externe, Corneliu Mănescu, ministrul comerțului exterior, Gheorghe Cioară, și de alte persoane oficiale, care, la invitația guvernului austriac, face între 16 noiembrie și 22 noiembrie, o vizită oficială în Austria. Cu același tren a sosit și Mircea Ocheană, ambasadorul Republicii Socialiste România la Viena.

A părăsit Capitala, îndreptîndu-se spre patrie, delegația Consiliului Central al Sindicatelor din R. P. Ungară, condusă de Brutyo Ianos, președintele Consiliului, care a făcut o vizită în țara noastră.

Delegația A.R.L.U.S. condusă de Vasile Dăju, membru al Consiliului de Stat, președintele Comitetului executiv al Sfatului popular al regiunii Banat, care, la invitația Asociației de prietenie sovieto-române a participat la manifestările prilejuite de cea de-a 48-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, s-a înapoiat marți în Capitală.

POȘTA REDACȚIEI

Ing. Doina Frunză, București : **„În principiu", cum spuneți dv., se poate. Este însă necesar să precizați în ce anume domeniu ați dori să colaborați cu noi.**

Răspunsul la cea de-a doua întrebare a dv. este negativ.

Sondajele efectuate de Gallup și de alte institute specializate pornesc de la premisa că este posibil să se aleagă, într-o societate dată, un grup etalon, în care să fie reprezentate la proporțiile reale toate tendințele existente în respectiva societate. Principala dificultate rezidă în selecționarea celor ce vor oferi răspunsurile-mostră.

Memet Nuredin, Constanța : **În anul 1964, Premiul Nobel pentru literatură a fost decernat scriitorului și filozofului francez Jean-Paul Sartre, care a refuzat însă să-l primească. Motivele refuzului său au fost expuse într-o declarație pe care revista Lumea a publicat-o în nr. 44/1964. În 1963, premiul a fost acordat poetului grec G. Seferis.**

În legătură cu modul în care se fac propunerile pentru Premiul Nobel citiți răspunsul dat la Poșta redacției în nr. 43/1965.

Ioan Ispas, Lugoj : **Dorința dv. va fi satisfăcută în curînd : îndată după alegerile prezidențiale care vor avea loc în Franța la 5 decembrie.**

Ernst Klein, Oradea : **Regretăm, dar nu vă putem face serviciul solicitat.**

Victor Tudoran, Brașov : **Pentru a plasa pe glob țara a cărei hartă o prezentăm, am început să o însoțim de o hartă a continentului pe care ea este situată. Este, după părerea noastră, suficient pentru ca orice cititor să capete o imagine precisă asupra mărimii țării respective. Nu considerăm necesar să comparăm (sau să suprapunem) toate hărțile cu harta României.**

Laurențiu Temirov, Reghin : **Vom încerca să vă satisfacem cererea.**

A. I. Izbașa, Lugoj : **În articolul despre Los Angeles la care vă referiți, cifra 88 000 include nu numai asasinatele ci și toate delictele grave, dintre care unele sînt încadrate în legislația americană în categoria crimelor. Este vorba, deci, de atacuri cu mîna armată, spargeri, violuri, furturi importante etc.**

Cea de-a V-a Republică Franceză s-a născut la 5 octombrie 1958, ca urmare a referendumului național desfășurat la 28 septembrie 1958.

Din relatările presei algeriene reiese că fostul președinte Ben Bella este deținut și urmează a fi judecat.

Ioan Adam, București : **Suprafața Guyanei britanice este de 215 000 km² (nu 132 000 km² cum, din greșeală, a apărut în revistă) și deci este aproape egală cu cea a Angliei (244 000 km²). În numărul de față al revistei puteți citi atît despre reacția produsă în Africa de rebeliunea guvernului mincritar sud-rhodesian cît și despre atitudinea guvernului britanic față de ea.**

Aurelian Brăileanu și Marioara Stoian, Brăila : **Datele despre problema kurdă, trimise de dv., sînt cunoscute cititorilor revistei noastre.**

Emil Nicolau, Ploiești : **Lucrarea „L'Histoire du réarmement allemand depuis 1950" de Jules Moch, recenzată în revista noastră, nu a fost tradusă în limba română.**

Ing. Alex. Mălnășan, București : **Camera Lorzilor este formată din aproximativ 830 de lorzi ereditari, 26 de lorzi „spirituali", 16 lorzi reprezentînd Scoția, cîțiva lorzi irlandezi (locurile rămase vacante nu se mai completează) și cîțiva lorzi „pe viață" care dețin sau au deținut înalte funcții judecătorești. Întrucît aveți colecția revistei, recitiți și articolul Westminster 1547—1964 apărut în nr. 39/1964.**

Henri de France, inventatorul sistemului de televiziune în culori SECAM, nu este „os de down".

Contele Mountbatten of Burma, amiralul britanic care a avut un rol de seamă în conducerea operațiunilor navale în Pacific în timpul ultimului război mondial și a fost ultimul vicerege al Indiei, se numea inițial prințul Louis de Battenberg.

Radu Em. Manolescu, București : **După cum am răspuns și cu alte prilejuri, revista noastră nu publică asemenea „scrisori deschise". Este preferabil s-o adresați direct destinatarului la sediul din New York al Organizației Națiunilor Unite.**

M. Blumenfeld, București : **Între cele două articole nu este nici o contradicție. Într-adevăr, după cum arată Konni Zilliacus, pensiile au fost majorate cu 20 la sută, dar angajamentul inițial al guvernului laburist era de a le aduce la un nivel mai ridicat. Acest angajament nu a fost încă îndeplinit și „mesajul tronului" nu se referă la el. În ceea ce privește problema asistenței medicale, s-au luat măsuri importante pe această linie dar ea nu a fost rezolvată complet. Mai există, în momentul de față, servicii medicale care nu sînt gratuite. Observațiile dv. se întemeiază pe necunoașterea deplină a faptelor.**

Andrei Hoisii, Iași : **Vă rugăm să ne trimiteți adresa exactă spre a vă putea expedia onorariul pentru cele două colaborări.**

lumea

Săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România

Redactor șef GEORGE IVAȘCU

Redacția și administrația : București, Piața Scînteii 1, Tel. 17.60.10

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

O
PRODUCȚIE
A STUDIOULUI
CINEMATOGRAFIC
BUCUREȘTI

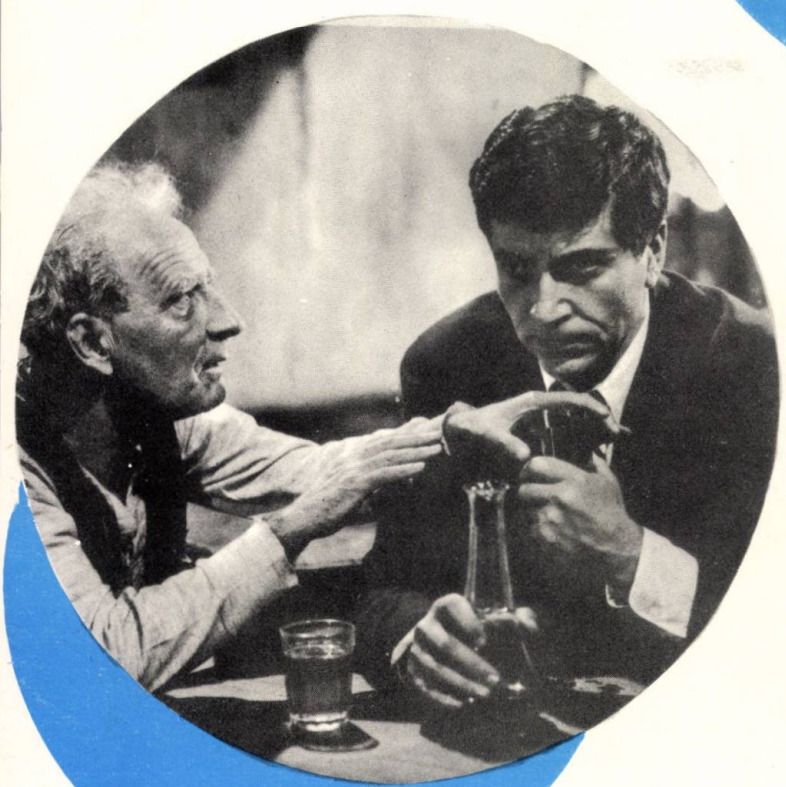

DINCOLO DE BARIERĂ

Scenariul : Francisc Munteanu **după o idee din piesa „Domnișoara Nastasia" de G. M. Zamfirescu**

Regia : Francisc Munteanu
Imaginea : Vasile Oglindă
Muzica : George Grigoriu
Decoruri : Giulio Tincu

Cu : **Ion Dichiseanu**
Anca-Irina Ionescu
Silviu Stănculescu
Leni Pinția
Mircea Constantinescu

LUMEA — PUBLICIT

COMBINATUL CHIMIC

VICTORIA

ORAŞUL VICTORIA

PRODUCE

NITROCELULOZE PENTRU LACURI

1. – Nitrocelulozã umectatã cu etanol

tip **E 510** cu vîscozitate 2,8 ... 3,9 cP
tip **E 620** cu vîscozitate 6,3 ... 8,0 cP
tip **E 730** cu vîscozitate 13,2 ... 19,4 cP
tip **E 950** cu vîscozitate 80,0 ...140,0 cP

2. – Nitrocelulozã plastifiatã

tip **A 500**
tip **E 620**
tip **E 950**

3. – Nitroceluloze pigmentate

albă, verde, peliculă, albastră, roşie, neagrá

4. – Nitrocelulozã albitã pentru celuloid

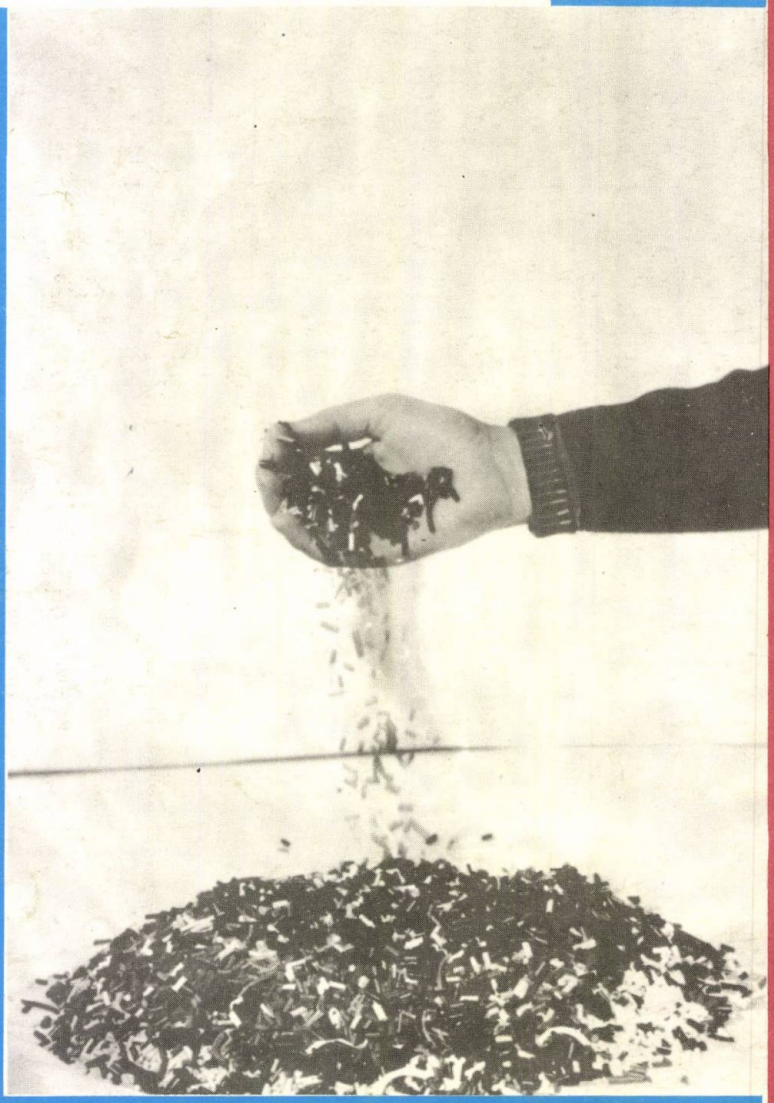

2 lei

Problema rhodesiană și implicațiile ei

A 20-a aniversare a F.A.O

Pe urmele istoriei:

Nicolae Iorga

48

joi, 25 noiembrie 1965

Săptămîna pe glob:

ROMA
LONDRA
PARIS
WASHINGTON

lumea

„ORAȘUL PIERDUT"

În primăvara acestui an cîțiva lucrători peruvieni care săpau un drum forestier în regiunea de nord a țării lor au dezgropat o piatră sculptată, apoi lespezile unei scări. Surpriza nu le-a fost prea mare, deoarece în acea parte a Perului, între rîurile Maranon și Huallaba, au fost descoperite, în ultimii ani, ruinele mai multor așezări întărite ale incașilor, mici cetăți distruse de conchistadorii spanioli pe timpul războaielor din secolul al XV-lea.

Arheologii veniți să identifice lespezile și sculpturile găsite de lucrătorii rutieri au constatat, însă, că vestigiile acestea nu aparțin civilizației de tipul inca. Ele sînt mult mai vechi și pot fi datate prin anii 800–1000 înaintea erei noastre, pe cînd în Peru de astăzi locuia un

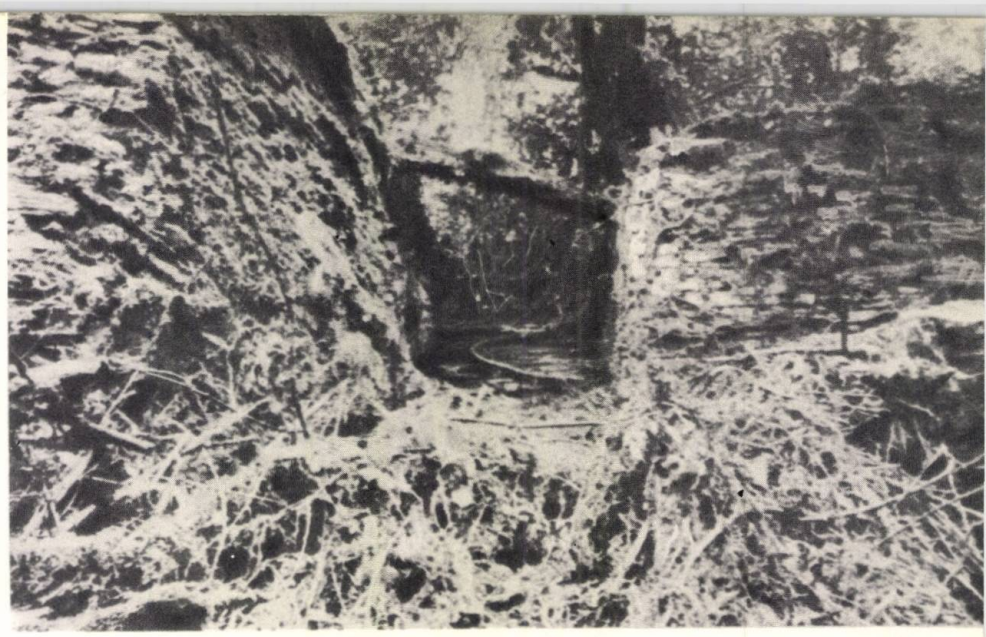

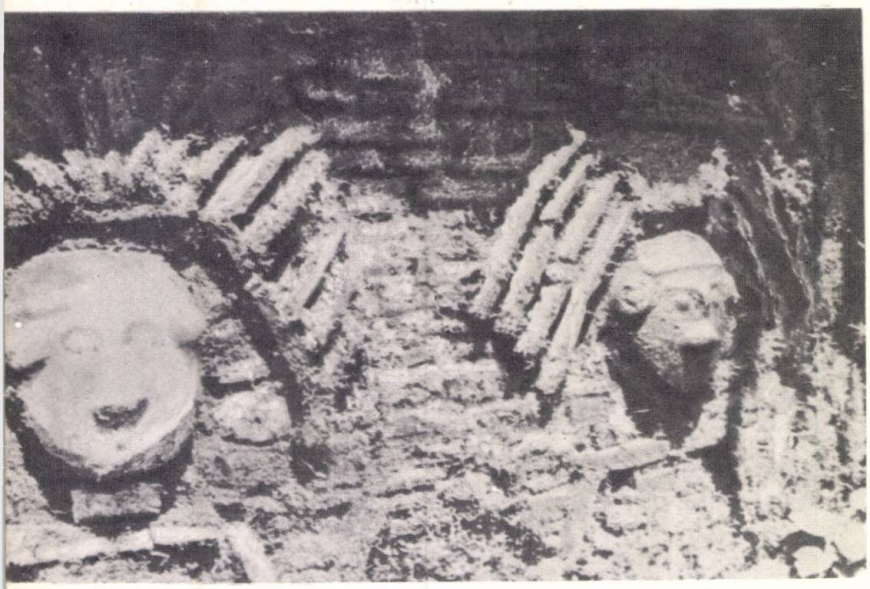

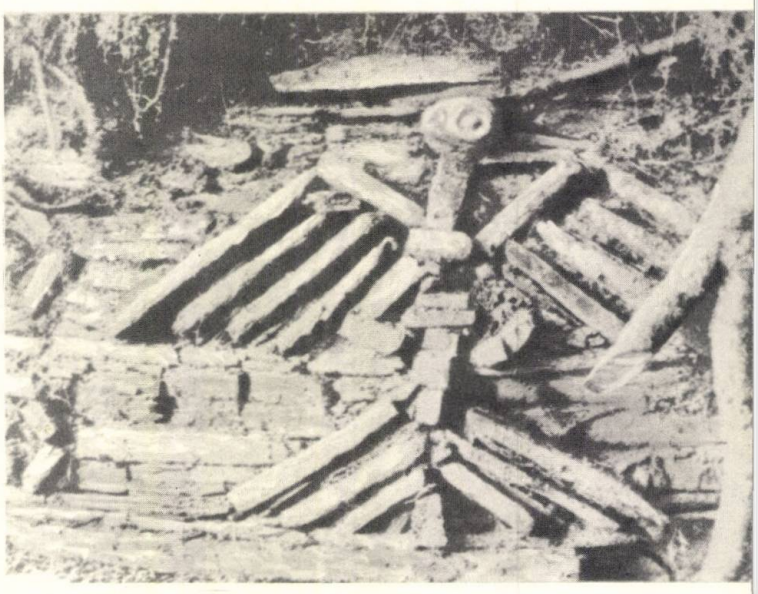

popor cu o cultură proprie, originală, distrusă mai tîrziu de incași în migrația lor spre sud. Atrași de noutatea și însemnătatea descoperirii, arheologii au început efectuarea unor săpături pe un șantier vast.

Valoarea ruinelor dezgropate a încununat eforturile. Acum se știe că a fost găsit centrul unui oraș intrat în legendele localnicilor, „orașul pierdut", întemeiat, cu vreo 30 de secole în urmă, de o populație pre-incașe foarte puțin cunoscută.

Un drum de piatră, o largă centură de apărare din lespezi și împodobită cu sculpturi, fundații de locuințe și de temple ies, treptat, la lumină. În fotografiile din pagina aceasta se văd una din intrările în cetate (sus-dreapta), o scară de piatră (jos) și fragmente din zidul de centură. Arheologii prețuiesc, cu deosebire, silueta vulturului (fotografia din centru-dreapta) realizată în basorelief prin însăși așezarea lespezilor în zid, simbol și tehnică specifică civilizației pre-incașe din aceste regiuni.

Anul III
Nr. 48 (109)

Joi
25 noiembrie
1965

sumar

LUMEA ÎNTR-O SĂPTĂMÎNĂ

2 COMUNICAT CU PRIVIRE LA VIZITA ÎN AUSTRIA A PREȘEDINTELUI CONSILIULUI DE MINIȘTRI AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, ION GHEORGHE MAURER
PARIS — Campania electorală s-a „personalizat". **Florica Șelmaru**
4 BUDAPESTA — Dezbateri de politică internă și externă. **Gárdos Miklós**
5 ROMA — A XX-a aniversare a F.A.O. **Costin Nastac**
6 WASHINGTON — Dezvăluiri și „precizări". **Felicia Antip**
8 RIO DE JANEIRO — Moment critic pentru O.S.A. **Darie Novăceanu**
9 NEW YORK — Voturi semnificative. **V. Barbu**
10 SALISBURY — Atmosferă încordată. **Rodica Georgescu**
11 KHARTUM — Represiuni antidemocratice. **Eugeniu Obrea.**

ARTICOLE, REPORTAJE

12 În Vietnamul de sud — Plei Me și „centurile de foc". **Sergiu Verona**
14 29 Noiembrie — Sărbătoarea națională a Iugoslaviei. **Victor Stamate**
16 Scrisoare din Londra : Nemulțumirile minerilor britanici. **John Gritten**
18 R. P. Albania — 21 de ani de la eliberare.
19 Mongolia azi. **Corneliu Vlad**
20 Scrisoare din Roma : Început de stagiune. **Angelo Chiari**

PE URMELE ISTORIEI

22 Nicolae Iorga, mesager al culturii românești. **Virgil Cândea**

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

25—30 Rinascita, The Guardian, Za rubejom, New York Times, Le Figaro, Stuttgarter Zeitung, Der Spiegel, New York Herald Tribune, Daily Worker, La Tribune des Nations, U. S. News and World Report, La Tribune de Geneve

PROFIL

31 Moktar Ould Daddah

FIȘIER

31 Uniunea Asociațiilor Internaționale

BREVIAR, POȘTA REDACȚIEI

Comunicatul

cu privire la vizita în Austria a președintelui Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, consemnează dezvoltarea relațiilor de colaborare dintre România și Austria, posibilitățile de intensificare a cooperării economice și culturale (pag. 2)

La ordinea zilei :

pregătirea alegerilor prezidențiale din Franța (pag. 2) ; votul O.N.U. în problema recunoașterii drepturilor legitime ale R. P. Chineze (pag. 9) ; „criza de încredere" în relațiile dintre opinia publică americană și Administrație, ca urmare a unor dezvăluiri făcute de presă (pag. 6) ; a doua conferință extraordinară a O.S.A. (pag. 8) ; sesiunea Adunării de Stat din Ungaria și ședința lărgită a C.C. al P.M.S.U. (pag. 4) ; reuniunea jubiliară a Organizației pentru Alimentație și Agricultură (pag. 5) ; represiunile antidemocratice din Sudan (pag. 11)

Rhodesia

trăiește sub tensiune. Populația africană opune o rezistență crescîndă guvernului rasist (pag. 10). Implicațiile problemei rhodesiene sînt analizate în articolele din Rinascita (pag. 25), The Guardian (pag. 26), Za Rubejom (pag. 26) și Le Figaro (pag. 27), reproduse la rubrica „Puncte de vedere"

În războiul din Vietnam

angajarea americană a luat proporții fără precedent, dar înfrîngerile suferite de trupele agresoare sînt și ele mai grele decît oricînd (pag. 12)

Minerii britanici

sînt dezamăgiți de tratamentul aplicat industriei cărbunelui (pag. 16). Problemele actuale ale mișcării muncitorești britanice sînt trecute în revistă în interviul acordat de John Gollan în legătură cu pregătirile pentru cel de-al 29-lea Congres național al Partidului Comunist (pag. 28)

Nicolae Iorga,

marele cărturar de la a cărui tragică moarte se împlinesc 25 de ani, a avut o importantă contribuție la dezvoltarea relațiilor culturale ale României (pag. 22)

În viața teatrală

a Romei, evenimentul central este reluarea activității Teatrului Stabil. Despre particularitățile actualei stagiuni și despre controversa provocată în lumea filmului de ultima producție a lui Fellini — la pag. 20

COMUNICAT

cu privire la vizita în Austria a președintelui Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer

La invitația guvernului federal austriac, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, a făcut o vizită oficială în Austria între 16 și 22 noiembrie. Președintele Consiliului de Miniștri a fost însoțit de ministrul afacerilor externe, Corneliu Mănescu, ministrul comerțului exterior, Gheorghe Cioară, Jean Livescu, adjunct al ministrului învățămîntului, Ion Morega, adjunct al ministrului industriei construcțiilor de mașini, precum și de funcționari superiori români.

În timpul ședерii sale, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România a fost primit de președintele federal, Franz Jonas, și a avut discuții cu cancelarul federal, dr. Josef Klaus, vicecancelarul dr. Bruno Pittermann, ministrul federal al afacerilor externe, dr. Bruno Kreisky, și ministrul federal al comerțului și reconstrucției, dr. F. Bock.

Președintele Consiliului de Miniștri I. Gh. Maurer și persoanele care l-au însoțit au vizitat instituții culturale și sociale, precum și întreprinderi industriale din Viena, Austria Superioară și Vorarlberg.

În timpul vizitei, între președintele Consiliului de Miniștri I. Gh. Maurer și cancelarul federal dr. Klaus a avut loc un schimb de păreri privind principalele probleme de interes reciproc pentru cele două țări.

La întrevederi au participat din partea română ministrul afacerilor externe, C. Mănescu, și ministrul comerțului exterior, Gh. Cioară, iar din partea austriacă ministrul federal al afacerilor externe, dr. Bruno Kreisky, ministrul federal al comerțului și reconstrucției, dr. F. Bock, și secretarul de stat dr. C. Bobleter, precum și alți membri ai celor două delegații. La întrevederi au fost de față și Mircea Ocheană, ambasadorul României în Austria, și dr. Johann Manz, ambasadorul Austriei în România.

Ambele părți s-au declarat de acord că trebuie depuse eforturi pentru salvgardarea păcii și destinderea internațională și că, în această privință, fiecare stat, indiferent de mărimea sa, poate să-și aducă contribuția proprie.

Ca membre ale Organizației Națiunilor Unite, România și Austria se pronunță pentru întărirea eficacității acestei organizații ca instrument important al păcii și securității internaționale, pe baza principiilor Cartei.

O atenție deosebită s-a acordat problemelor dezvoltării relațiilor de colaborare dintre România și Austria.

Cele două părți au constatat că relațiile dintre cele două state, cu sisteme social-politice diferite, s-au dezvoltat pozitiv și satisfăcător, pe baza principiilor respectului și avantajului reciproc.

În timpul vizitei a fost semnat acordul comercial de lungă durată între guvernul Republicii Socialiste România și guvernul federal austriac pe perioada 1 ianuarie 1966–31 decembrie 1970. În legătură cu acest acord au fost examinate posibilitățile de intensificare a cooperării economice.

Au mai fost semnate convenția între Republica Socialistă România și Republica Austria privind asistența juridică în probleme de drept civil, drept familial și procurarea de acte și o înțelegere româno-austriacă privind desființarea obligativității vizei pentru posesorii de pașapoarte diplomatice.

Ambele părții au remarcat cu satisfacție că schimburile culturale între cele două țări s-au întărit în mod simțitor și că există posibilități reale pentru dezvoltarea în continuare a relațiilor româno-austriece în domeniul cultural, științific și tehnic.

Vizita și întrevederile au decurs într-o atmosferă de înțelegere reciprocă.

În timpul convorbirilor

PARIS

Campania electorală s-a „personalizat"

Săptămîna trecută în seara de joi 18 noiembrie și în noaptea care a urmat, s-au desfășurat ultimele faze ale prologului deschiderii oficiale a campaniei electorale. La orele 20, președintele Consiliului constituțional, Gaston Palewski, a făcut cunoscute concluziile acestei adunări cu privire la validitatea candidaturilor depuse și a comunicat numele candidaților. La orele 0,40, președintele Comisiei naționale de control, Alexandre Parodi, a deschis operația de tragere la sorți menită să stabilească ordinea în care candidații vor folosi radioul și televiziunea pentru a se adresa alegătorilor. „Încă de la miezul nopții, relatează agenția *France Presse*, un discret serviciu de ordine canaliza spre intrarea principală a Consiliului de Stat pe reprezentanții candidaților, pe numeroșii ziariști veniți să asiste și vreo cincizeci de curioși. La primul etaj al vechiului palat, în sala adunării generale, televiziunea începea să-și instaleze camerele". Pentru tragerea la sorți a fost folosită sfera care servește de obicei la tragerea Loteriei Naționale, prevăzută de data aceasta cu șase bile numerotate. Prima a căzut bila cu nr. 6: Tixier-Vignancourt, ultimul dintre candidați în ordine alfabetică, avea să deschidă ciclul emisiunilor electorale. Au urmat Mitterand, Barbu, Marcilhacy, de Gaulle, Lecanuet. La ora 1, tragerea la sorți lua sfîrșit. Vineri dimineața *Jurnalul oficial* publica numele candidaților, iar seara la orele 20,30 primul orator se înfățișa telespectatorilor. Pînă la sfîrșitul zilei de 3 decembrie, cei șase candidați vor dispune de 42 emisiuni, reprezentînd 12 ore (cîte două pentru fiecare) repartizate pe 15 zile.

Emisiunile televizate și radiodifuzate fac parte din sprijinul pe care statul îl acordă candidaților potrivit legii și care mai cuprinde, pentru fiecare dintre ei: tipărirea unei circulare către alegători, a buletinelor de vot cu numele respectiv, a cîte două afișe; panouri de afișaj într-un număr determinat de importanța localităților; candidaților care vor obține cel puțin 5 la sută din sufragii li se va acorda o sumă de 100 000 franci reprezentînd rambursarea cauțiunii depuse de fiecare candidat (10 000 franci) precum și a altor cheltuieli electorale. Acestea sînt însă aspecte ale luptei electorale care, în ceea ce privește mecanismul se petrec înafara sferei de interes a alegătorului, iar în ceea ce privește manifestarea lor publică — circulară, afișaj — pot fi atrăgătoare, fără a fi inedite ca metodă. Inedită este însă folosirea televiziunii și a radioului ca arme în competiția pentru funcția prezidențială, aducînd după expresia unui comentator, această competiție „în casele oamenilor".

Unii numesc aceasta „un surprinzător spectacol politic". *Le Monde* descrie pregătirile — amintind unele din aspectele bătăliilor electorale din S.U.A. — pe care le prilejuiește o modalitate nouă pentru francezi a luptei politice: „Această primă experiență a unei campanii «personalizate» la televiziune va fi importantă și instructivă. Candidații opoziției s-au pre-

gătit cum au putut mai bine. Au trebuit să învețe să se ofere reflectoarelor și camerei sub unghiul cel mai favorabil, să-și controleze timbrul vocii și debitul verbal. Probe de machiaj, alegerea atentă a hainelor pentru a evita contrastele prea accentuate, repetiții conduse de tehnicieni au precedat ridicarea cortinei. De asemenea, au fost puse la punct cu mare grijă și învățate pe dinafară textele — diferite pentru radio și televiziune. Fiecare a ales interlocutorii — oameni politici sau ziariști de la radio și televiziune — care să-i dea replica. Au fost studiate procedee mai mult sau mai puțin spectaculoase, menite să atragă atenția publicului. Au fost selecționate grafice, montaje fotografice, obiecte chiar prin care oratorul va putea ilustra o idee..."

În toată Franța a început o campanie pentru prezentarea masivă a populației în fața urnelor. Afișe speciale îndeamnă, îndeosebi, pe tinerii alegători, să nu neglijeze exercitarea dreptului de vot

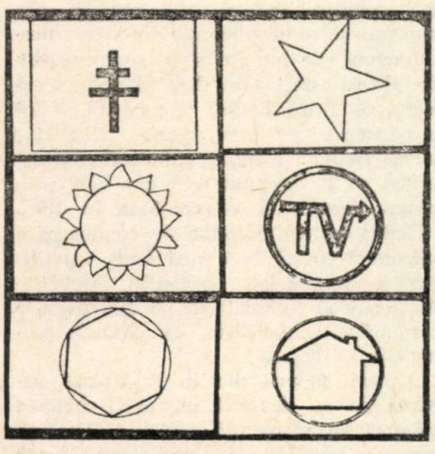

Pe buletinele de vot de la 5 decembrie cei 6 candidați vor avea cîte un semn electoral distinctiv : de Gaulle, „crucea de Lorena" ; Lecanuet, steaua ; Mitterand, soarele ; Tixier-Vignancourt, inițialele lui ; Marcilhacy, un hexagon ; Marcel Barbu, o casă.

Alții consideră că această inovație în materie de tehnică electorală marchează „o dată istorică în viața cetățenilor francezi" *(A.F.P.)*, pentru că, pentru prima dată după mulți ani, reprezentanți ai opoziției pot apărea pe ecranele televizioarelor, adresîndu-se alegătorilor și exprimîndu-și ideile. De vinerea trecută orele 20,30 pînă miercuri orele 21, candidații au vorbit de cîte două ori la radio și de cîte două ori la televiziune. Cu excepția generalului de Gaulle, care nu intenționează să folosească toate cele 14 emisiuni atribuite fiecărui candidat — ci numai una sau două, la sfîrșitul campaniei electorale. Se pare că generalul va decide asupra numărului, conținutului și tonului intervențiilor sale pe baza sondajelor de opinie care se efectuează zilnic privitor la ecoul expunerilor candidaților opoziției în rîndurile telespectatorilor.

„Deși (președintele de Gaulle) opune discursurilor tăcerea, scria zilele trecute un comentator, el are grijă să anunțe hotărîri care pot avea greutate în balanța scrutinului". Comentatorul — care cita în acest sens declarația făcută, după consiliul de miniștri de joi, de către ministrul informațiilor, Alain Peyrefitte, cu privire la eventualitatea unei conferințe a „celor șase" — lăsa să se înțeleagă că neașteptata definire de atitudine se adresa mai puțin partenerilor din C.E.E. cît acelor alegători pe care opiniile în problema unității vest-europene îi despart de politica gaullistă. Tot ca participări guvernamentale la campania electorală au interpretat observatorii alocuțiunea televizată a ministrului de finanțe, Giscard d'Estaing, și cuvîntarea premierului Pompidou în fața parlamentarilor partidelor majorității, rostite amîndouă joi, în ajunul deschiderii oficiale a campaniei. Ministrul de finanțe a înfățișat opiniei publice ceea ce el însuși a numit „un bilanț satisfăcător" al politicii economice a Franței în ultimii șapte ani, în timp ce premierul (ale cărui declarații, deși expuse într-un cadru închis, au fost multiplicate și puse la dispoziția presei) a însoțit chemările mobilizatoare adresate auditorilor săi cu observații polemice la adresa opoziției.

Opoziția în momentul de față — după retragerea lui Paul Antier în favoarea lui Jean Lecanuet — este reprezentată de cinci candidaturi. Cinci candidaturi a căror importanță este — cantitativ și calitativ — extrem de diferită. Nici un comentator nu acordă mai mult decît o fugară mențiune ironică lui *Marcel Barbu*, a cărui modestă notorietate în probleme de gestiune comunală a locuințelor nu justifica o candidatură la președinția republicii. Nici avocatul *Pierre Marcilhacy*, care se intitulează liberal și care — deși a făcut act de candidatură încă din aprilie — nu a izbutit să dobîndească sprijinul vreunei grupări sau vreunei personalități cît de cît importante, nu reține atenția. În ceea ce privește candidaturile *Jean-Louis Tixier-Vignancourt* și *Jean Lecanuet* poate că definirea cea mai sugestivă a locurilor pe care le ocupă în fața alegătorilor a fost dată de *Le Figaro*, deși criticile acestui ziar sînt departe de a-și avea originea într-o gîndire progresistă : „Lui Tixier-Vignancourt nu-i place să fie catalogat de extremă dreaptă. Să-i

→

REFLECTOR

Vizita lui Edward Heath la Paris

Edward Heath, liderul partidului conservator britanic și prim-ministru în „cabinetul fantomă" constituit de opoziție, a făcut la începutul acestei săptămîni o vizită la Paris. El s-a întîlnit cu generalul de Gaulle, primul ministru Georges Pompidou și ministrul de externe Couve de Murville. Majoritatea observatorilor au vorbit de caracterul „exploravit" al vizitei lui Heath. În „explorarea" liderului conservator sînt interesate, firește, opoziția conservatoare în perspectiva unei reveniri la putere, dar, după cît se pare, și cercurile guvernamentale de la Westminster (un comentator de la *Corriere della sera* observa și cu această ocazie acordul dintre opoziție și guvern în problemele de politică externă).

Unii observatori au văzut în vizita lui Heath „o tentativă de dezgheț" în relațiile anglo-franceze. Este însă interesant de remarcat că tocmai Heath a fost cel care, în ianuarie 1963 — pe atunci ministru în cabinetul lui Harold McMillan și însărcinat cu negocierile pentru intrarea Marii Britanii în Piața comună — a primit primul veto-ul generalului de Gaulle. Totuși, conservatorul Heath ar putea fi considerat ca personalitatea cea mai indicată — oricum mai indicată decît un reprezentat laburist — pentru realizarea unei „explorări".

Tratative interoccidentale

Zilele acestea vor avea loc o serie de convorbiri și întîlniri interoccidentale. La Paris se vor desfășura, după cum se știe, întruniri ale miniștrilor apărării ai N.A.T.O. care vor examina problemele legate de integrarea nucleară. În plus, la 26 noiembrie la Londra, încep tratative oficiale între reprezentanți englezi și McNamara. Surse oficioase susțin că aceste convorbiri au ca obiectiv „examinarea metodelor de care dispun Statele Unite și Marea Britanie pentru a întări cooperarea N.A.T.O. în domeniul politicii nucleare".

Un comunicat oficial al Pentagonului precizează că McNamara, însoțit de subsecretarul de stat George Ball, va întîlni pe primul ministru Harold Wilson, ministrul de externe Stewart și ministrul apărării Healey. Convorbirile anglo-americane sînt apreciate de conservatori ca o etapă preliminară discuțiilor de la Paris, mai ales ca o dorință a Washingtonului pentru o poziție comună — pe cît posibil — a celor două state.

Tergiversări în problema acordării independenței sudului Arabiei

Data acordării independenței teritoriilor coloniale engleze din sudul Peninsulei Arabe este fixată pentru anul 1968. După un turneu de 15 zile în Aden și în sudul Peninsulei Arabe, lordul Beswick, subsecretar de stat parlamentar pentru relațiile cu Commonwealthul și coloniile, într-o conferință de presă ținută la Aden a declarat că probabil pînă în 1968 va exista „o republică arabă unită a sudului Arabiei, cuprinzînd Adenul și statele protectoratului oriental, liberă să decidă în legătură cu relațiile sale cu celelalte țări și de asemenea asupra altor chestiuni cum ar fi de pildă prezența unei baze militare". Această din urmă idee este de fapt esențială, pentru că după cum se știe, Anglia nu intenționează să renunțe la prezența bazei sale militare din Aden ca element-cheie al sistemului militar înglobat în ceea ce se cheamă „la est de Suez".

Dar chiar și în aceste condiții lordul Beswick a lăsat în suspensie două chestiuni esențiale, și anume cînd și unde vor avea loc discuții între toate părțile interesate asupra acestor chestiuni. El a afirmat doar că „voința de a face ceva există".

facem pe plac şi să spunem că e la dreapta dreptei, ceea ce e mai puţin restrictiv. Şi să-i recunoaştem, fără tocmeală, un lot consistent de alegători traumatizaţi în diferite feluri de episoade dureroase ale decolonizării... Zeflemeaua lui de la început a alunecat zi de zi în bufonerie. Merge (doar) pentru destinderea momentană a alegătorului. (...) Dl Lecanuet e la centru. E incontestabil că poziţia sa, foarte fragilă la pornire, s-a ameliorat în dauna d-lui Tixier-Vignancourt. Putem să ne permitem să spunem — şi de ce nu ? — că aceasta s-a produs datorită stilului d-sale, sau, ca să spunem lucrurile pînă la capăt, persoanei sale (deci nu orientării pe care o reprezintă — n.n.) ?"

Adevăratul element nou în aceste alegeri îl constituie candidatura lui *François Mitterand*. Pentru prima dată de foarte mulţi ani stînga a izbutit să-şi unească eforturile în jurul unei candidaturi. „Este adevărat, scrie René Andrieu în *L'Humanité*, că diferitele partide care sprijină candidatura sa pot avea obiecţii faţă de o anume măsură sau propune o alta. Dar nici unul dintre aceste partide nu va recuza esenţialul şi nu va pune în discuţie orientarea generală. Căci opţiunile lui François Mitterand *) răspund în majoritatea domeniilor preocupărilor opiniei publice democratice..." Această opinie publică a întîmpinat favorabil expunerea pe care Mitterand a făcut-o în ajunul deschiderii oficiale a campaniei electorale, în cadrul unei noi conferinţe de presă. Cu acest prilej, el a dezvoltat şi completat „opţiunile" din septembrie în cadrul a 28 propuneri. Privitor la funcţionarea instituţiilor republicane, candidatul unic al stîngii consideră necesar ca puterea guvernamentală să revină de la preşedinţia republicii la aceea a consiliului de miniştri, ceea ce corespunde punctului de vedere al tuturor grupărilor care-l sprijină. Celui de-al V-lea plan de dezvoltare economică, Mitterand îi opune ideea unui plan interimar, de un an, care să permită elaborarea unui alt plan în perspectivă. Au atras atenţia stăruinţa cu care a preconizat o reformă a sistemului fiscal, în numele ideii de justiţie socială, un efort deosebit în domeniul educaţiei naţionale şi al cercetării ştiinţifice ; orientarea uzinei atomice de la Pierrelatte către scopuri paşnice şi renunţarea la forţa de şoc. Pe tărîmul politicii externe, Mitterand optează pentru menţinerea şi activizarea actualelor alianţe ale Franţei (dar pentru o revizuire a N.A.T.O.), pentru intensificarea colaborării franceze cu alte ţări.

În acelaşi timp cu cele 28 de puncte, Mitterand a enunţat în conferinţa sa de presă şi elementele unui calendar ale cărui jaloane merg mult dincolo de 5 decembrie. Este, fără îndoială, expresia intenţiei candidatului şi a celor care-l susţin — sau a majorităţii lor — de a continua cooperarea începută, de a face în timp, din ceea ce astăzi constituie elemente de convergenţă, un adevărat program comun.

Florica ŞELMARU

*) Cele opt „opţiuni" prin care François Mitterand a definit, la 21 septembrie, liniile directoare ale politicii pe care o preconizează. (Vezi **Lumea** nr. 40).

BUDAPESTA

Corespondenţă de la GÁRDOS Miklós
redactor-şef adjunct al revistei **Magyarország**

Dezbateri de politică internă şi externă

Luna noiembrie a fost o perioadă de activitate politică deosebit de vie în Ungaria. În a doua săptămînă a lunii a început sesiunea Adunării de Stat, iar la sfîrşitul săptămînii următoare s-a ţinut plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar. Ambele reuniuni au o deosebită importanţă.

Dezbaterile sesiunii Adunării de Stat au avut ca obiectiv un cerc de probleme de o importanţă fundamentală ale educării generaţiei viitoare. Înainte de toate, Adunarea a ascultat raportul lui Ilku Pál, ministrul învăţămîntului, care a înfăţişat un tablou amănunţit al rezultatelor din primii patru ani ai reformei învăţămîntului şi problemele acesteia. El a spus că principiile de bază adoptate în 1961, după o îndelungată dezbatere, precum şi temelia reformei învăţămîntului, s-au dovedit a fi pe deplin juste. Sistemul şcolar maghiar s-a dezvoltat în continuare, iar pe tărîmul educaţiei s-au petrecut schimbări într-adevăr utile. Totodată a reieşit că în primii patru ani ai reformei au existat şi idei pe care timpul nu le-a adeverit, sau măsuri a căror îndeplinire sau supraveghere a lăsat de dorit.

În urma raportului, deputaţii au hotărît să propună forurilor competente să acorde pe viitor o mai mare atenţie dezvoltării şcolilor de pregătire a cadrelor profesionale şi şcolilor medii tehnice. Interesele economiei ungare cer ca în următorii cîţiva ani, în Ungaria, pregătirea muncitorilor calificaţi să se desfăşoare pe o scară mult mai largă, să cuprindă obiecte de studiu mai moderne şi să se lărgească foarte mult reţeaua centrelor de pregătire profesională, în aşa fel ca absolvenţii şcolii generale (în Ungaria aceasta are opt clase) să aleagă în număr mult mai mare această instituţie, pentru continuarea studiilor.

La sesiune a luat cuvîntul şi primul ministru, Kállai Gyula. El a vorbit despre politica internă şi externă a guvernului, şi despre sarcinile perioadei celei mai apropiate — ale anului viitor — care nu se arată a fi uşoare.

Referindu-se la problemele construcţiei noii societăţi în ţările socialiste, la deosebirile de dezvoltare a acestor ţări şi la valorificarea corespunzătoare a experienţelor reciproce, Kállai Gyula a spus următoarele : „Ţările socialiste au pornit, în construirea unei societăţi noi, pe un drum pe care nimeni încă înaintea lor nu a păşit în istorie. Pentru aceasta nu a existat o reţetă gata. Numai cînd păşim pe el, putem cunoaşte acest drum în întregime şi amănunţit şi pe parcurs trebuie modificată însăşi practica, pe baza experienţelor".

Pe lîngă problemele de politică internă, primul ministru a vorbit pe larg despre problemele politicii internaţionale.

În săptămîna ce a urmat sesiunii Adunării de Stat a avut loc şedinţa lărgită a C.C. al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar.

Participanţii la şedinţă au ascultat informările prezentate de Zoltan Komocsin, secretar al C.C., cu privire la problemele internaţionale actuale, şi Bela Biszku, secretar al C.C., cu privire la problemele actuale ale politicii interne a Ungariei.

Comitetul Central şi-a exprimat acordul cu rezultatul vizitei făcute în R. P. Mongolă de delegaţia de partid şi guvernamentală ungară şi cu rezultatele vizitelor făcute în R. D. Vietnam şi R.P.D. Coreeană de delegaţia P.M.S.U. Poporul ungar condamnă cu profundă indignare agresiunea Statelor Unite ale Americii împotriva Vietnamului de sud şi Republicii Democrate Vietnam. Zădărnicirea agresiunii imperialiste în Asia de sud-est ar avea o influenţă pozitivă asupra întregii vieţi internaţionale. „Seria demersurilor diplomatice făcute de guvernul Republicii noastre în interesul încetării agresiunii imperialiste, pentru restabilirea păcii în Asia de sud-est şi menţinerea păcii în întreaga lume — se spune în comunicatul dat publicităţii — constituie o parte a politicii noastre externe". Plenara a apreciat faptul că în ultima perioadă P.M.S.U. şi-a intensificat activitatea internaţională, fiind convins că tratativele bilaterale dintre partide servesc în mod real interesele mişcării muncitoreşti internaţionale.

Comitetul Central al P.M.S.U. a constatat că îndeplinirea hotărîrilor sale din 10 decembrie 1964 cu privire la îmbunătăţirea activităţii economice se desfăşoară cu succes. În acelaşi timp au fost semnalate şi unele denaturări şi lipsuri în aplicarea hotărîrilor.

După dezbateri a fost adoptat raportul cu privire la îmbunătăţirea multilaterală a sistemului de conducere economică, prezentat de Rezsö Nyers, secretar al C.C. În cadrul dezbaterilor a luat cuvîntul János Kádár, prim-secretar al C.C. al P.M.S.U.

Directivele reformei sistemului de conducere a economiei vor fi supuse în viitorul cel mai apropiat unei largi dezbateri. În primul trimestru al anului 1966 această problemă deosebit de importantă va fi din nou repusă pe ordinea de zi în vederea adoptării unei hotărîri definitive.

În raportul pe care l-a prezentat la plenară Nyers Rezsö a vorbit în amănunţime despre necesitatea noului sistem de conducere, despre caracteristicile permanente şi principiile sale de bază, despre modul de înfăptuire a noului sistem. De altfel, astăzi este deja clar — şi aceasta o afirmă hotărît şi raportul — că introducerea reformei poate avea loc numai treptat. Realizarea obiectivelor reformei va fi începută încă din 1966 prin măsuri parţiale şi va continua în 1967.

Esenţa întregii reforme de conducere a economiei constă în o mai bună valorificare a avantajelor economiei socialiste planificate şi consolidarea pe mai departe a proprietăţii socialiste, ca bază a economiei planificate.

Oamenii muncii din R. P. Ungară aşteaptă cu un deosebit interes dezbaterea anunţată în plenara Comitetului Central, care va avea loc cu participarea unor cadre competente şi care va ajuta la elaborarea problemelor de amănunt.

Budapesta, 23 noiembrie

ROMA

A XX-a aniversare a F.A.O.

Somptuosul palat de sticlă şi beton de pe Via delle Terme di Caracalla din Roma, sediul organizaţiei, găzduieşte în prezent lucrările celei de a 13-a Conferinţe generale F.A.O. (Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură).

Această importantă organizaţie îşi desfăşoară activitatea, sub deviza „Fiat panis", din noiembrie 1945, cînd a luat naştere. Stabilirea încă în şedinţa de constituire a sarcinilor sale : cercetarea resurselor agricole şi alimentare ale statelor în vederea elaborării unor programe de ajutor material şi financiar cu scopul implicat în dictonul amintit — şi lupta împotriva foametei, deschidea în fapt perspectiva şi evoluţia întregii activităţi a organizaţiei, de la stabilirea programului de măsuri şi pînă la adoptarea în unanimitate a „Declaraţiei cu privire la drepturile omului de a nu cunoaşte foametea". În declaraţie, pe care directorul general al F.A.O., dr. B. R. Sen, o consideră „temelia principiilor acestei organizaţii", se arată că „hrana este una din necesităţile esenţiale ale umanităţii, iar lipsa de alimente frînează dezvoltarea omenirii. De aceea trebuie folosite toate resursele umane şi progresul ştiinţei pentru asigurarea produselor alimentare necesare societăţii".

Călăuzită de aceste ţeluri, în cei 20 de ani de activitate F.A.O. a întreprins numeroase acţiuni menite să scape omenirea de flagelul înfometării. În cadrul studiilor, cercetărilor şi seminariilor organizate, s-au pus în lumină principalele sarcini şi direcţii pe care le are în faţă F.A.O., subliniindu-se în repetate rînduri importanţa elaborării unor programe concrete de pregătire a cadrelor necesare agriculturii, sau de prevenire a unor calamităţi într-o serie de ţări în curs de dezvoltare.

Aplicarea a numeroase măsuri de către membrii organizaţiei a arătat că în regiunile cele mai bîntuite de foame ridicarea nivelului producţiei agricole este pe deplin realizabilă. Comunicările şi rapoartele Organizaţiei, în legătură cu implicaţiile nefaste pe care le-ar avea pentru milioane de oameni neglijarea sporirii producţiei agricole, au intensificat activitatea de îmbunătăţire a producţiei agricole. Se ştie în momentul de faţă că foametea în unele regiuni de pe glob ar putea fi înlăturată în condiţiile în care producţia mondială de cereale ar creşte cu o treime pînă în anul 1980, iar producţia alimentară s-ar tripla pînă în anul 2000.

În sprijinul realizării acestor obiective, cuprinse între sarcinile campaniei de „eliberare de foamete", — care va începe în 1966, — Consiliul F.A.O. a adresat guvernelor, organizaţiilor naţionale şi internaţionale mesaje în scopul sprijinirii acestei lupte.

Cercetarea unor regiuni, considerate pînă nu de mult inadecvate pentru agricultură, a constituit şi constituie o altă

→

VIZITA LUI TODOR JIVKOV ÎN R.A.U.

Todor Jivkov, prim-secretar al C.C. al P.C. Bulgar şi preşedintele Consiliului de Miniştri al R. P. Bulgaria, face o vizită într-o serie de ţări africane. La Cairo el a avut convorbiri cu preşedintele Nasser şi cu alte personalităţi oficiale ale R.A.U. Comunicatul comun dat publicităţii precizează că întrevederile s-au axat asupra dezvoltării relaţiilor dintre cele două ţări, precum şi asupra unor probleme internaţionale actuale. Printre altele, cele două părţi îşi exprimă convingerea că este necesar să se pună capăt imediat acţiunilor agresive împotriva R.D. Vietnam şi să fie respectate acordurile de la Geneva din 1954, „în scopul de a da posibilitate poporului vietnamez să-şi înfăptuiască aspiraţiile legitime spre pace, bunăstare şi unitate". De asemenea, comunicatul se referă şi la poziţia R.A.U. şi R.P. Bulgaria într-o serie de probleme privind situaţia din Africa.
În continuarea vizitei sale, Todor Jivkov a sosit la Addis Abeba

REFLECTOR

Contradicţii pe piaţa armamentelor

Un nou scandal în problemele armamentelor pare să se arate la orizont. Este vorba de hotărîrea Olandei de a înzestra armata cu un tanc greu de producţie americano-vest-germană — Post 70. Alegerea acestui tanc s-a făcut dintr-o serie întreagă de modele, cum ar fi modelul francez AMX 30, modelul britanic Cheftain, şi modelul vest-german Leopard. Alegerea modelului americano-vest-german este apreciată ca o nouă dovadă a presiunii celor două ţări pe piaţa armamentelor occidentale.

A patra completare

Preşedintele brazilian Castelo Branco, care a fost zilele trecute ţinta unei puternice demonstraţii de stradă, desfăşurată sub ochii lui Dean Rusk, în apropierea hotelului Gloria, unde are loc Conferinţa O.S.A., a semnat cea de a patra completare la Actul instituţional din 28 octombrie, privitoare la formarea de noi partide în Brazilia. Prima etapă s-ar rezuma la formarea de organizaţii parlamentare în cadrul Congresului naţional. Pentru aceasta sînt necesare cel puţin 140 de semnături de deputaţi şi senatori, ceea ce înseamnă că nu vor putea fi create decît două organizaţii de acest fel. De-abia în etapa a doua, stabilită după alegerile prezidenţiale, aceste organizaţii vor putea deveni partide. De reţinut că Actul instituţional, recent promulgat, a interzis existenţa oricărui partid. Nu exista însă nici o precizare în legătură cu Liga democratică radicală (Lider), mişcare politică formată imediat după venirea la putere a lui Branco. În aceeaşi zi cu anunţarea noii completări, ministrul justiţiei, Juraci Magalhaes, a anunţat punerea înafara legii şi a acestui partid.

Criza teatrelor din R.S.A.

„Directorii teatrelor din Republica Sud-Africană sînt la un pas de disperare" — relatează ziarul **New Check.** Şi totul este cu atît mai grav cu cît cauza nu poate fi înlăturată... Unul din factorii principali care au contribuit la criza ce este pe cale să cuprindă teatrele sud-africane îl constituie refuzul unora dintre cei mai cunoscuţi autori dramatici occidentali (printre care John Osborne, Graham Greene, J. B. Priestley, Samuel Beckett şi alţi 40 de dramaturgi semnatari ai „Convenţiei împotriva apartheidului") de a permite reprezentarea pieselor lor pe scenele din statul rasist. Din cauza persecuţiei rasiale, sălile teatrelor sînt aproape goale. Doar Opera din Capetown a scăpat de griji : legea privind „interzicerea audiţiilor multirasiale" lovind în principalii ei susţinători (trupa Roan, cea mai bună trupă de operă din R.S.A.), aceasta s-a închis... din lipsă de combatanţi. În faţa unei asemenea situaţii premierul Verwoerd a fost solicitat să introducă un amendament la decretul asupra dreptului de reproducere care să permită directorilor de teatre „să folosească fără autorizaţie piese ale căror autori le refuză acest drept". Drept urmare, imprevizibilă pentru autorităţile sud-africane, mai mulţi dintre autorii respectivi au şi anunţat că vor vărsa fondurile provenite din aceste producţii ilicite reprezentate în R.S.A. organizaţiilor africane de luptă împotriva apartheidului.

Familia Kennedy

La împlinirea a doi ani de la asasinatul din Dallas (22 noiembrie 1963), o serie de organe de presă şi-au amintit de familia Kennedy. Intemeietorul ei, Patrick Kennedy, a emigrat în America în 1848, alungat de foametea din Irlanda. Fiul acestuia, Patrick Joseph a fost bunicul preşedintelui asasinat. Joseph Patrick, tatăl fostului preşedinte, născut în 1888, trăieşte încă. El a îndeplinit, pe timpul lui Roosevelt, funcţia de ambasador la Londra. Din cei patru fii ai săi, doi mai sînt în viaţă : Robert (născut în 1925) şi Edward (născut în 1932) ; ceilalţi doi au avut sfîrşit tragic : John (născut în 1917) asasinat la Dallas, iar Joseph jr. (născut în 1915) căzut în timpul războiului (1944) ca aviator.

direcție a investigațiilor efectuate de specialiștii și experții F.A.O. Pentru rezolvarea unor importante probleme alimentare ale continentului latino-american, de exemplu, s-a anunțat că o expediție patronată de această organizație va studia posibilitățile de folosire a zonei Amazoanelor.

Aprecierile, analizele și studiile făcute de F.A.O. în vederea deschiderii celei de a 13-a Conferințe care și-a început lucrările la 20 noiembrie la Roma, relevă omenirii o problemă esențială ce trebuie rezolvată : aceea a subnutriției cronice în care se află o mare masă a locuitorilor pămîntului. Raportul anual al F.A.O. scoate la iveală situația îngrijorătoare de subnutriție a unui imens număr de locuitori ai planetei : „Două treimi din populația globului suferă din cauza foamei ; trei pătrimi au o alimentație insuficientă". Această situație l-a determinat, nu de mult, pe directorul general al F.A.O. să afirme că în condițiile actuale „nu de paleative este nevoie. Dacă producția alimentară pe cap de locuitor în 1964—1965, raportată la media anilor 1952—1957, indică o creștere de 14 la sută în țările dezvoltate, în țările în curs de dezvoltare creșterea este numai de 1 la sută". Pe baza rezultatelor sondajelor efectuate, s-a ajuns la concluzia că „rezervele alimentare totale ale țărilor în curs de dezvoltare vor trebui să fie multiplicate de patru ori în următorii 30 de ani, dacă se va urmări ca acestor țări să li se asigure o alimentație cel puțin adecvată, dacă nu abundentă".

La ședința inaugurală consacrată festivităților prilejuite de cea de-a 20-a aniversare a organizației, la care au participat peste o sută de delegații, a fost dat citirii, alături de alte mesaje ale unor șefi de guverne, mesajul de salut al tovarășului Chivu Stoica, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, adresat organizației. Subliniind rolul important al obiectivelor înscrise în Actul constitutiv al Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură, menită să contribuie la dezvoltarea cooperării internaționale, la facilitarea unui larg schimb de experiență în lupta pentru ridicarea nivelului de nutriție al popoarelor și ameliorarea producției agricole, mesajul a subliniat că : „Militînd pentru o largă colaborare internațională — pe baza respectării principiilor suveranității, independenței naționale și egalității statelor — Republica Socialistă România sprijină activitățile care contribuie la cunoașterea reciprocă a valorilor științifice, tehnice, culturale și apreciază acțiunile de asistență pe care F.A.O. le întreprinde în diferite țări ale lumii în domeniul agroalimentar".

Urmare firească a aprecierii de care se bucură activitatea țării noastre în cadrul F.A.O., în comisia I-a a actualei sesiuni, care va dezbate problemele cele mai importante ale organizației ; situația alimentară și agrară în lume, precum și planul mondial de dezvoltare a agriculturii, a fost ales în unanimitate, ca vicepreședinte reprezentantul Republicii Socialiste România, Nicolae Ștefan, vicepreședinte al Consiliului Superior al Agriculturii.

Încă înainte de deschiderea conferinței, dr. Sen a sugerat printre măsurile ce trebuie să călăuzească mersul înainte al organizației : stimularea progresului agricol în țările în curs de dezvoltare (astfel încît să se depășească stagnarea actuală a producției pe cap de locuitor) și îmbunătățirea nutriției ; agricultura să devină mai dinamică în cadrul dezvoltării economice generale a țărilor rămase în urmă ; reglementarea comerțului internațional în așa fel ca țările în curs de dezvoltare să poată obține mai multe avantaje de pe urma unor cantități mai mari de produse agricole vîndute etc.

În introducerea la studiul „Situația alimentației și agriculturii în 1965", comunicată participanților la actuala conferință a F.A.O., se atrage atenția asupra unui obstacol important existent în calea dezvoltării agricole : „Problema instituțiilor agricole menite să ducă la formarea de noi cadre pentru o agricultură modernă s-a dovedit mai greu de rezolvat decît aceea a investițiilor". Este vorba aici de modificările de structură pe care le necesită trecerea agriculturii țărilor în curs de dezvoltare la producția modernă.

Totodată, s-a anunțat că este în curs de pregătire „Planul indicativ mondial de dezvoltare a agriculturii", spre a fi prezentat celui de al II-lea Congres alimentar mondial care va avea loc în anul 1968.

Arătînd că deși obiectivele care stau în fața F.A.O. „n-au fost îndeplinite în întregime în aceste două decenii", dr. Sen a felicitat participanții la conferință pentru contribuțiile aduse cauzei acestei organizații, exprimîndu-și totodată convingerea că imensele greutăți care stau încă în fața popoarelor din țările insuficient dezvoltate vor fi înlăturate. Numai astfel deviza „Fiat panis" de pe emblema F.A.O. va deveni o realitate.

Costin NASTAC

WASHINGTON

Dezvăluiri și „precizări"

Proiectele pentru înlesnirea accesului R.F. Germane la armele nucleare (prin intermediul unei forțe integrate a Pactului atlantic sau pe altă cale) și politica S.U.A. față de Vietnam sînt mult controversate în aceste zile în capitala Statelor Unite. Evenimente în curs sau în pregătire, revelațiile unor gazetari și reacția oficială față de ele au adus în dezbateri elemente inedite. Unii oameni politici și gazetari cu influență cer Administrației să-și explice diverse acțiuni, declarații și chiar tăceri.

Obiectivul principal al apropiatei vizite a cancelarului Erhard în America era cunoscut de mai multă vreme. El este identic, în fond, cu cel al viitoarelor reuniuni N.A.T.O. : discutarea statutului de „egalitate în domeniul nuclear" reclamat de Republica federală. Un purtător de cuvînt vest-german declarase că Erhard va face „propuneri concrete cu privire la o forță nucleară comună".

Elementele discuției păreau cunoscute în linii mari. Se știa că, la Londra, Gerhard Schröder nu a reușit să convingă guvernul britanic să-i împărtășească punctul de vedere în această privință. (Ulterior s-a aflat că Michael Stewart i-a propus amînarea creării unei forțe nucleare în N.A.T.O.)

Era de asemenea evident că de la miniștrii apărării ai unor state membre ale N.A.T.O., care se vor întruni la 27 noiembrie la Paris, nu se poate aștepta mai mult decît un prudent schimb de păreri. Aceasta, pentru că Statele Unite își rezervă dreptul de a-și preciza poziția abia după vizita cancelarului Erhard (și poate și după vizita pe care primul ministru britanic Harold Wilson o va face în S.U.A. în luna decembrie, cînd va lua cuvîntul și în fața Adunării Generale a O.N.U.).

Dintr-o dată însă, o dezvăluire făcută de ziarul *New York Times* a pus întreaga problemă într-o lumină nouă. Dacă relatarea acestui ziar este corectă, viitoarele acorduri americano-vest-germane sau în cadrul N.A.T.O. vor fi chemate doar să dea putere legală unei situații de fapt : Germania occidentală are la dispoziție — e drept cu unele limite — arme nucleare. Iată ce scrie *New York Times* : Sînt șase ani de cînd s-au montat focoase nucleare americane la avioane și rachete aparținînd R.F.G. (și altor țări membre ale N.A.T.O.). Nu numai atît : focoasele sînt controlate de americani, însă „uneori controlul a existat mai mult în principiu decît în realitate". În sfîrșit, aranjamentele pe această linie au fost încheiate între departamentul american al apărării și țările implicate, dar „s-a aflat că uneori nici președintele S.U.A., nici alți oameni politici de frunte nu au cunoscut aranjamentele concrete puse la punct de Ministerul Apărării".

Este ușor de ghicit ce emoție a pricinuit această dezvăluire. Declarația făcută ulterior de Ministerul Apărării — „Politica acestui minister este de a nu discuta despre amplasamentul sau numărul armelor nucleare. Indiferent de locul unde se află, focoasele aparținînd Statelor Unite sînt controlate totdeauna de Statele Unite" — nu a fost de natură să liniștească spiritele.

A căpătat un sens nou întrebarea pe care o punea cu cîteva zile înainte Chet Holifield, președintele comitetului mixt al Congresului pentru energia atomică, deci un om bine informat : De ce încearcă R.F.G. să înduioșeze opinia publică occidentală în legătură cu „frustrarea atomică" pe care ar suferi-o ? „Să nu ascultăm poveștile care ni se spun în această privință, avertizează Holifield. Vest-germanii participă deja foarte activ la sistemul atomic al Europei occidentale. Ceea ce revendică ei este, foarte evident, un rol și mai important".

De notat că, ținînd seama de atitudinea negativă a opiniei publice față de ideea unei forțe nucleare atlantice cu participare vest-germană, ca și față de ideea unui aranjament bilateral, un membru al Comisiei americane pentru energia atomică, John Palfrey, sugerase ceea ce lui i se părea a fi o soluție intermediară : Germania occidentală să primească rachete cu rază lungă de acțiune, dotate cu focoase nucleare americane.

Nici nu s-ar fi putut imagina o mai promptă și categorică demonstrare a caracterului primejdios al propunerii lui decît reacția produsă de revelația că ea constituie de altfel un fapt îndeplinit. Ținînd seama de îngrijorarea produsă pretutindeni, oficialitățile americane au publicat în ultimele zile cîteva declarații consecutive conținînd din ce în ce mai multe asigurări în sensul că focoasele nucleare — a căror prezență în R.F.G. este recunoscută — s-ar afla sub controlul strict al Statelor Unite.

Chiar dacă *New York Times* ar fi exagerat, cel puțin două lucruri sînt foarte clare : 1) nu poate exista garanția deplină că aceste arme nucleare nu vor ajunge la îndemîna forțelor militare vest-germane ; 2) perspectiva accesului vest-german la mînuirea lor este de natură să

provoace cele mai vii proteste în întreaga lume.

Indiferent de concluziile la care se va ajunge în privința veridicității relatărilor ziarului american, ecoul pe care l-a stîrnit nu reprezintă un prolog de bun augur pentru planurile de asigurare a participării Germaniei occidentale la controlul asupra armelor atomice.

■

Discuțiile despre armele atomice au dat opiniei publice americane sentimentul că este înșelată sau cel puțin că este informată parțial și tendențios. Și aceasta, cu atît mai mult cu cît au urmat la foarte scurtă vreme după un episod similar, care a pus sub semnul întrebării toate declarațiile oficiale în legătură cu războiul din Vietnam.

Întreaga propagandă oficială pe această temă se axa și se axează pe ideea că Statele Unite ar dori reglementarea problemei vietnameze pe calea tratativelor. Pînă acum, cei ce doresc instaurarea păcii în Vietnam subliniau cît de lipsite de conținut apar declarațiile de acest gen pe fondul continuării ilegalei ocupații militare a Vietnamului de sud dar și al intensificării agresiunii împotriva întregului popor vietnamez. Dar unele revelații făcute în ultimele săptămîni de presa americană au pus și mai mult în evidență șubrezenia argumentelor guvernului, demonstrînd că nu s-a gîndit niciodată în mod serios la tratative de pace. La 13 iulie 1965, într-un discurs care încerca să justifice bombardamentele împotriva R. D. Vietnam, președintele Johnson afirmase : „Sinceritatea mă obligă să vă spun că nu a existat nici cea mai slabă indicație în sensul că cealaltă parte ar fi interesată în tratative". Or, exact în aceeași perioadă, cu două zile înainte de a muri, Adlai Stevenson, pe atunci reprezentantul S.U.A. la O.N.U., îl informa, dimpotrivă, pe ziaristul american Eric Sevareid despre un demers făcut încă în toamna anului 1964 pe lîngă guvernul american de către secretarul general al O.N.U., U Thant, pentru a începe tratative. Propunerea lui a fost respinsă aproape automat, în orice caz, fără ca guvernul american să verifice dacă avea o bază reală.

După alegerile din S.U.A., U Thant a repetat-o. Ministrul apărării, McNamara, s-a opus categoric, afirmînd că o asemenea inițiativă ar avea un efect deosebit de demoralizant asupra guvernului sud-vietnamez, care se clătina oricum.

Despre aceste lucruri s-a aflat abia o dată cu apariția ultimului număr al revistei *Look*, în care Eric Sevareid le-a relatat pe larg. David Schoenbrun, comentator al radioului și televiziunii americane, cunoștea și el un fapt pe care, încurajat de îndrăzneala lui Sevareid, l-a făcut public : în mai 1965, ambasada americană din Paris a fost informată de francezi că inițierea unor tratative ar avea șanse să fie bine primită. Din nou, guvernul american, nu s-a ostenit nici măcar să verifice autenticitatea informației. După cum a fost lăsat fără răspuns și demersul unor oficialități algeriene care, la începutul acestui an, au propus unui foarte important membru al Senatului american convorbiri neoficiale cu Frontul Național de Eliberare din Vietnam.

Mai mult : ziariștii americani și corespondenții acreditați la Washington care aflaseră despre aceste intervenții au fost împiedicați să scrie despre ele. Dezmințirile oficiale își urmau una alteia.

În orașul Concepcion, din Chile, studenții au organizat o puternică demonstrație împotriva politicii S.U.A. în America Latină

Acum însă, după ani de tăgăduiri la toate nivelurile, siguranța cu care ziariștii americani și-au susținut afirmațiile a determinat o jumătate de recunoaștere din partea Departamentului de Stat. Purtătorul de cuvînt al acestuia, Robert McCloskey, a declarat că s-au făcut asemenea propuneri de tratative, dar n-au fost luate în seamă, pentru că nu păreau demne de încredere.

Principalele ziare, care se proclamă în această împrejurare exponente ale opiniei publice amăgite, critică guvernul în mod vehement. Nu este vorba numai de dezinformarea pe care au constituit-o după părerea lor faptul că secretarul de presă de pe atunci al Casei Albe, George Reedy, a negat că U Thant ar fi transmis vreun demers, declarația citată a președintelui Johnson și alte declarații pe aceeași linie ale lui Dean Rusk. Mai important este, după părerea majorității gazetarilor, faptul că această dezinformare a reprezentat platforma pe care Administrația și-a întemeiat apelurile ca poporul american să sprijine eforturile de război prezentate drept „singura alternativă". Este ceea ce remarcă, de pildă, James Reston, care după ce observă că „sinceritatea (invocată în discursul de la 13 iulie) nu a silit Casa Albă să prezinte corect mesajul lui U Thant", scrie : „Dezvăluirile lui Eric Sevareid au tulburat Washingtonul pentru că... s-au creat atîtea suspiciuni în legătură cu declarațiile publice ale Administrației... De la începutul războiului vietnamez și pînă acum lipsa de încredere în declarațiile guvernului despre mersul războiului, despre rolul jucat de oamenii noștri și despre situația guvernului sud-vietnamez a fost gravă și larg răspîndită. De aceea, prima problemă a Administrației este cum să vorbească sincer cu poporul american. Criza prin care trecem este mai ales o criză de încredere în interiorul țării".

Această criză survine într-un moment extrem de nepotrivit din punctul de vedere al guvernului : la foarte scurt timp după ce s-a anunțat că războiul antivietnamez va lua proporții și mai mari. Ea are aspecte multiple. Ca și în cazul focoaselor nucleare pentru rachetele vest-germane, ziarele ridică problema răspunderii prezidențiale. Declarația lui McCloskey că secretarul de stat dispune de „antene sensibile" care i-ar fi permis să simtă dacă propunerile lui U Thant au vreo substanță serioasă, împreună cu afirmația unor surse ale Casei Albe, că demersul secretarului general al O.N.U. nici n-ar mai fi fost adus la cunoștința președintelui, au provocat comentarii ca cel a editorialistului ziarului *New York Times* : „Aceasta ne amintește de obiceiul vechilor romani de a-și baza auspiciile pe zborul sau pe măruntaiele păsărilor. Ar fi înspăimîntător dacă soarta națiunii și a miilor de tineri americani ar depinde de antenele lui Dean Rusk".

Cu aceeași severitate este tratat ministrul apărării, McNamara, care a afirmat la începutul săptămînii trecute : „Am fost totdeauna pentru discuții cu guvernele în cauză. Aceasta a fost poziția mea în 1964 și este poziția mea și astăzi". Declarația lui de acum este pusă de ziare față în față cu cea despre care relatează *Look*.

Concluzia generală a ziaristului Marquis Childs : „Crește bănuiala că Administrația spune mult mai puțin decît adevărul".

Toate acestea neliniștesc nu numai cercurile potrivnice agresiunii americane ci și pe cei care văd zdruncinate temeiurile sprijinului tacit sau proclamat pe care l-au acordat pînă acum politicii oficiale.

■

Se desfac unul cîte unul ambalajele destinate să le ascundă americanilor intențiile și acțiunile reale ale Administrației în Vietnam. Amploarea demonstrației de protest care a avut loc săptămîna trecută în California și mai ales marele marș asupra Washingtonului, proiectat pentru sîmbătă, sînt doar două dintre dovezile spulberării unor mituri întreținute cu grijă.

Felicia ANTIP

RIO DE JANEIRO

Moment critic pentru O.S.A.

La o săptămînă de la inaugurare, Conferința O.S.A. pare să fi depășit atmosfera incertă de la început dar, după cum se semnala încă în corespondența trecută, nimeni nu pare să se aștepte la un final deosebit al lucrărilor. Discuțiile purtate pînă acum în cele patru comisii de lucru (funcționarea și transformarea sistemului interamerican, dezvoltarea economică și socială, perfecționarea metodelor de reglementare pe cale pașnică a conflictelor și apărarea drepturilor omului) sînt apreciate de majoritatea observatorilor ca fiind „terne și academice".

S-au precizat, în schimb, două poziții care diferă foarte mult: „axa" S.U.A. — Brazilia, preconizatoare a transformării acestei organizații într-un instrument politic și de „apărare" a continentului în fața „subversiunii" și „infiltrației străine" și cea de a doua, reprezentată inițial de Mexic, Chile și Uruguay, la care au aderat ulterior și alte state latino-americane, caracterizată prin efortul de „latinizare" a aceleiași O.S.A., în sensul restructurării ei pe un profil, în primul rînd, economic.

Secretarul Departamentului de Stat, Dean Rusk, a depus în primele zile o muncă asiduă pentru captare de aderenți. Ziariștii au fost îndreptățiți de aceea să constate că Rusk a transformat, în acele zile, Conferința O.S.A. într-o serie de întîlniri particulare cu omologii săi latino-americani. El i-a întîlnit, rînd pe rînd, pe miniștrii de externe din Republica Dominicană, Bolivia, Peru, Paraguay, Mexic, Columbia, Panama, Ecuador și Chile. În cuvîntarea rostită la sesiune, Dean Rusk nu s-a mai pronunțat în mod direct pentru constituirea mult disputatei forțe armate interamericane cu caracter permanent. A făcut însă o propunere apropiată. Astfel, el a susținut ideea creării pe „bază voluntară" a unor forțe naționale care urmează să fie antrenate după un program special pentru a putea fi în stare să se angajeze rapid și eficace în operații cu caracter colectiv. Angajarea depinde însă și ea de hotărîrea fiecărui stat. Mai mult, aceste forțe vor putea acționa atît la recomandarea O.S.A. cît și la cea a Națiunilor Unite. Formula pare să fi fost aleasă, în ultim moment, tocmai pentru a împiedica o înfruntare deschisă. Ea nu a izbutit însă să concilieze punctele de vedere divergente în această chestiune: luînd cuvîntul, Gabriel Valdés, ministrul afacerilor externe al Republicii Chile, a acuzat S.U.A. că „folosesc Organizația Statelor Americane pentru întărirea propriei lor securități în dauna dezvoltării Americii Latine" și reafirmînd încă o dată politica anti-intervenționistă a țării sale, s-a declarat împotriva creării unui astfel de sistem colectiv de apărare. Replica lui Dean Rusk a fost scurtă: „S.U.A. vor continua să intervină singure, dacă va fi nevoie"... Intervenția lui Dean Rusk a rămas fără răspuns. Abandonarea proiectului inițial de creare a forței sus-amintite la jumătatea drumului demonstrează însă, după părerea observatorilor, o înfrîngere a politicii nord-americane în America Latină și deci și a axei S.U.A.—Brazilia.

Efortul de „latinizare" a O.S.A. depus de cel de al doilea grup din sala de lucru a Conferinței s-a bucurat de o cu totul altă primire. După cuvîntarea delegatului chilian, în cadrul căreia acesta a ținut să sublinieze că „o scădere a prețurilor la cupru sau cafea reprezintă pentru Chile și pentru Brazilia o situație la fel de gravă ca o subversiune", numeroși vorbitori s-au pronunțat pentru restructurarea O.S.A. pe principiile neintervenției și au fost unanim de acord cu crearea unui consiliu economic și social latino-american independent de O.S.A.

Indiferent de desfășurarea lucrărilor Conferinței, faptul că încă de pe acum s-a hotărît ținerea alteia, în aprilie, anul viitor, în cadrul căreia să fie exprimate concluziile întîlnirii actuale și să se elaboreze o cartă nouă, restructurată a organizației, ilustrează rezultatul palid obținut la Rio de Janeiro.

Darie NOVĂCEANU

— Nu te mai ține după mine !...
(Din THE CHRISTIAN SCIENCE MONITOR)

VIZITA DELEGAȚIEI POLONEZE ÎN IUGOSLAVIA

În atenția opiniei publice din R.S.F. Iugoslavia și R. P. Polonă s-a aflat în ultimele zile vizita oficială a delegației de partid și guvernamentale poloneze în frunte cu W. Gomulka și J. Cyrankiewicz, întreprinsă în Iugoslavia la invitația președintelui I. Broz Tito.

În timpul vizitei, delegația poloneză a purtat discuții cu oamenii de stat iugoslavi, a făcut cunoștință cu lucrările de reconstrucție a capitalei Macedoniei, Skoplje, și — cu prilejul unui miting organizat la uzinele „Zmaj", la care a luat cuvîntul W. Gomulka, — s-a întîlnit cu colectivul celei mai mari întreprinderi metalurgice din Belgrad.

Declarația comună, semnată la încheierea vizitei, subliniază utilitatea schimbului de păreri în privința dezvoltării colaborării și a relațiilor de prietenie dintre ambele țări precum și asupra problemelor actuale ale situației internaționale. Se constată cu satisfacție dezvoltarea cu succes a colaborării polono-iugoslave în toate domeniile, intensificarea schimbului de delegații de stat, social-politice, economice, culturale, științifice și altele.

Se arată, de asemenea, că ambele părți și-au exprimat hotărîrea de a încheia un acord pe termen lung, pînă în anul 1970, privind schimbul de mărfuri.

În problemele de politică externă, declarația subliniază că ambele părți au constatat existența unei comunități a punctelor de vedere în chestiunile discutate. Constatîndu-se că în prezent relațiile internaționale sînt împovărate de o serie de probleme litigioase, care devin tot mai complicate, și fac tot mai acută situația internațională, se relevă în același timp că principalele cauze ale tensiunilor și ciocnirilor actuale se datoresc împotrivirii forțelor imperialiste față de lichidarea tuturor formelor de inegalitate. În acest scop imperialismul apelează la folosirea forței, la amestecul în treburile interne ale altor țări, sau chiar la agresiunea fățișă. Ambele părți previn în fața pericolului așanumitei politici a escaladării.

Se apreciază că „situația din Asia de sud-est constituie o primejdie pentru pace. Îngrijorează îndeosebi războiul care se duce în Vietnam, unde sînt angajate tot mai multe forțe militare ale S.U.A. Cele două țări sprijină lupta dreaptă a poporului vietnamez pentru libertate și independență". Ele consideră ca necesară încetarea urgentă a bombardamentelor asupra R. D. Vietnam și, în genere, încetarea intervenției armate în Vietnamul de sud. „Problema vietnameză trebuie să fie reglementată pe baza principiilor acordurilor de la Geneva din 1954, respectării drepturilor întregului popor vietnamez la independență, libertate, respectării dreptului său de a-și hotărî soarta".

Ambele delegații au consacrat o atenție deosebită situației europene actuale și problemelor securității continentului nostru. Se constată că în Europa continuă să existe importante probleme nerezolvate. Printre ele se află în primul rînd problema germană. Principalul impediment în rezolvarea ei o constituie — se spune în declarație — politica militariștilor vest-germani și aspirațiile acestora de a dispune de arma nucleară. Polonia și Iugoslavia se opun hotărît pretențiilor R. F. Germane de acces la arma nucleară. Orice concepții care ar deschide Germaniei Occidentale calea liberă spre arma nucleară — se arată în declarație — sînt de neacceptat pentru securitatea europeană.

Ambele țări sînt interesate în crearea unui sistem de securitate europeană și în îmbunătățirea relațiilor în Europa, luîndu-se ca punct de plecare realitățile politice existente.

Relevînd răspunderea istorică ce revine mișcării muncitorești internaționale și țărilor socialiste în condițiile actuale existente în lume, declarația polono-iugoslavă subliniază în același timp că realizarea unei activități comune eficace, a colaborării partidelor comuniste și muncitorești „trebuie să se întemeieze pe principiile egalității în drepturi și respectului reciproc, în spiritul marxism-leninismului, internaționalismului proletar, respectării particularităților naționale și independenței fiecărui partid, precum și a dezvoltării creatoare a teoriei și practicii socialiste".

I. RADU

NEW YORK

Corespondență de la V. BARBU

Voturi semnificative

Cînd pe panoul electronic din sala Adunării Generale au apărut cifrele : „47 pentru, 47 contra și 20 abțineri", delegațiile au izbucnit în aplauze. Pentru cei care au urmărit evoluția de-a lungul anilor a discuțiilor de la O.N.U. în problema restabilirii drepturilor legitime ale R. P. Chineze, acest rezultat a avut o deosebită semnificație. A fost pentru prima dată cînd Statele Unite nu au mai reușit să obțină o majoritate în această problemă.

Reprezentantul american la O.N.U., A. Goldberg, a găsit, ce-i drept, consolare în faptul că susținătorii prezenței Chinei populare în organizația mondială „nu au obținut două treimi din voturi" (cît ar fi necesar, după părerea S.U.A., pentru rezolvarea acestei probleme). Dar ce valoare are această „victorie à la Pyrrhus", cum o denumește *New York Times* ? În 1963, cînd problema restabilirii drepturilor legitime ale R. P. Chineze la O.N.U. a fost discutată pentru ultima dată, 41 de state au susținut această propunere. În acest an numărul lor a sporit cu încă șase. Dar anul viitor ? După părerea multor diplomați, care au analizat acest vot, venirea R. P. Chineze în O.N.U. nu mai poate fi stăvilită, oricare ar fi artificiile la care se va recurge în acest scop. Dacă mai era nevoie de vreo dovadă, votul din acest an a oferit-o în mod convingător.

Cu deosebit interes au fost înregistrate aci schimbările care au intervenit în poziția unor state față de această problemă. Astfel, trei țări — Franța, Congo (Brazzaville) și Republica Africii Centrale, care în 1963 au votat contra, de astă dată au sprijinit fără echivoc restabilirea drepturilor legitime ale R. P. Chineze la O.N.U. Alte trei țări, care în 1963 s-au abținut — Mauritania, Nigeria și Sierra Leone — în acest an au votat pentru. Nouă state care în 1963 au votat contra, la această sesiune s-au abținut : Camerun, Ciad, Cipru, Chile, Iran, Jamaica, Libia, Ruanda și Senegal.

New York Times are, se pare, dreptate cînd afirmă că „dacă ar avea loc un vot prin apel nominal, fără nici un fel de presiune diplomatică, majoritatea celor 117 state membre ar vota pentru admiterea R. P. Chineze". Același ziar preciza că „intransigența poziției americane a iritat multe state neangajate, care au ajuns la concluzia că Statele Unite sînt mai interesate în a ține Pekinul înafara O.N.U. decît în găsirea unui acord pentru soluționarea războiului din Vietnam".

Victoria moral-politică înregistrată la Sesiunea a XX-a a Adunării Generale de susținătorii restabilirii drepturilor legitime ale R. P. Chineze la O.N.U. a fost un motiv de satisfacție și încurajare pentru opinia publică, dornică de a vedea Organizația Națiunilor Unite transformată într-o organizație cu adevărat universală, care să poată servi drept instrument eficace de asigurare a păcii, securității și bunăstării popoarelor.

■

În a doua jumătate a săptămînii trecute, Consiliul de Securitate a dezbătut situația din Rhodesia. Proiectelor de rezoluție prezentate inițial de Marea Britanie și, respectiv, Coasta de Fildeș, le-a fost preferat un text prezentat în comun de reprezentanții Uruguayului și Boliviei prin care rebeliunea guvernului Smith este condamnată iar Marea Britanie invitată „să înăbușe această rebeliune a minorității rasiste". Statele sînt rugate să nu recunoască „autoritatea ilegală" a guvernului minorității albe ; este recomandată instituirea embargoului asupra petrolului →

Ziua independenței Libanului

Libanul a sărbătorit Ziua independenței. Manifestațiile consacrate acestei date memorabile în istoria țării au început printr-o vizită a președintelui Republicii Charles Helou și a membrilor guvernului la citadela Rachaya, în sudul Libanului, unde din ordinul înaltului comisar francez au fost internați între 11 și 21 noiembrie 1943 fostul președinte al Republicii, președintele consiliului de miniștri și membrii guvernului. Această decizie fusese luată în urma unui vot al parlamentului privind proiectul de revizuire a constituției care prevedea, printre altele, înlocuirea vechiului drapel cu drapelul care a devenit ulterior drapelul Libanului.

La 22 noiembrie 1943, în urma intervenției generalului Catroux, sosit din Alger, oficialitățile libaneze și-au reluat posturile. Anul acesta, pentru prima oară, președintele Helou a dorit să asocieze amintirea patrioților încarcerați cu festivitățile consacrate Zilei naționale.

REFLECTOR

Comerțul de cărți în Franța

Editurile franceze au realizat în 1964 o cifră de afaceri de peste un miliard de franci. Din cei vreo 300 de editori existenți în Franța, numai 6 case realizează peste 20—30 milioane de franci cifră de afaceri pe an. Primele 24 de edituri franceze dețin ele singure 60 la sută din totalul cifrei de afaceri al acestei branșe. Cu mult îndărătul lor, alte 68 de edituri nu ating, toate la un loc, decît 2,1 la sută.

Politica și concursurile de frumusețe

„Miss Spania", frumoasa Alicia Barras în vîrstă de douăzeci de ani, n-a putut aspira la titlul de „Miss Monde". Ea a fost obligată să renunțe la concursul care s-a desfășurat la Londra, în semn de protest împotriva admiterii concurentei din Gibraltar. Autoritățile spaniole susțin că Gibraltarul face parte din Spania și că nu pot trimite două concurente în același timp.

Pe un alt meridian al lumii, o altă miss, Miss Rhodesia, ar fi putut să aspire liniștită la titlul mondial dacă Ian Smith nu declara unilateral independența. Tînăra concurentă, Lesley Bunting, în ciuda afirmației sale că „politica n-are nimic de-a face cu concursurile de frumusețe", a ezitat mult înainte de a pleca în capitala Marii Britanii. Aleasă a fost însă o altă Lesley, britanică, Miss Lesley Langley.

Autorachetă

După spusele inventatorului, americanul Walt Arfons, vehiculul din fotografie este o autorachetă. **Wingfoot Express,** cum a fost botezată, cîntărește peste 3 tone și are

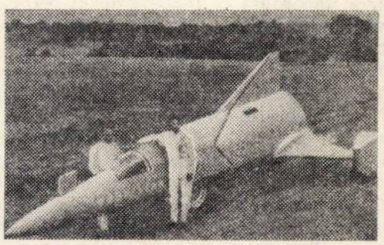

28 800 cai putere. Asemănător avioanelor cu reacție este prevăzut cu o parașută pentru frînare și utilizează primele cauciucuri supersonice din lume. Vehiculul va putea să atingă 1 360 km pe oră, depășind astfel actualul record mondial — 855 km pe oră.

Rețea gigantică de irigări în China

Două mari lucrări de irigare sînt în curs de execuție pe teritoriul Chinei. Prima din ele privește amenajarea cursului riului Huaihe, pentru obținerea irigării a 250 000 de hectare de teren agricol. Proiectele prevăd construirea a 2 canale principale — unul de 94 km și altul de 62 km lungime — și a altor cîtorva sute de canale secundare în lungime totală de 12 000 de km. Pînă în prezent au fost terminate mai mult de jumătate din obiectivele prevăzute. A doua mare lucrare se execută în jurul lacului Tungting, din regiunea Hunan. 1000 de stații electrice de pompare vor asigura irigarea a 460 000 de hectare de teren cultivat cu grîu, bumbac și cînepă. Pentru furnizarea apei necesare orezăriilor vor fi create 250 000 de eleștee și vor fi construite 80 000 de diguri. Începută în anul 1963, această vastă lucrare se află într-o fază foarte avansată, astfel că la sfîrșitul anului 1966 va fi complet terminată. Ambele lucrări formează un complex care se înscrie printre cele mai mari din lume, în domeniul irigărilor de terenuri.

Sub nisipurile Arabiei

După cum constată ultimul raport publicat de F.A.O., sub nisipurile Arabiei Saudite se află importante rezerve de apă, capabile să satisfacă nevoile acestei țări pe o perioadă îndelungată. De problema cercetării acestor resurse și de posibilitățile de exploatare a lor se va ocupa o comisie specială a F.A.O., creată pe baza înțelegerii încheiate între guvernul Arabiei Saudite și organizația amintită. Se vor efectua lucrări pe o suprafață de peste 2 milioane kilometri pătrați.

și produselor petroliere. O prevedere a rezoluției exclude posibilitatea revenirii la statu quo, menționînd că, de vreme ce constituția din 1961 a încetat să funcționeze, guvernul britanic „este rugat să ia măsuri imediate pentru a permite poporului sud-rhodesian să-și hotărască viitorul".

Așa cum au remarcat numeroși observatori, adoptarea proiectului prezentat de cele două țări latino-americane a fost primită cu satisfacție de Marea Britanie, pentru care proiectul african prezenta inconvenientul de a cere intervenția armată. Delegațiile africane au arătat însă că nu consideră rezoluția adoptată decît „o etapă" și că proiectul cerînd măsuri militare nu a fost retras. De altfel, chiar prin rezoluția adoptată, Consiliul de Securitate reține în studiu situația din Rhodesia.

New York, 23 noiembrie

SALISBURY

Atmosferă încordată

A trecut mai bine de o săptămînă de la proclamarea unilaterală a „independenței" Rhodesiei.

La Salisbury, relatează corespondențele de presă, domnește o atmosferă de „expectativă încordată". „Așteptăm să se așeze praful", declara Ian Smith unui corespondent al agenției *France Presse*. Pînă atunci însă, guvernul rebel al lui Smith este preocupat de modul în care va trebui să înfrunte sancțiunile economice hotărîte și întreprinse de un mare număr de țări și întărite de rezoluția adoptată de Consiliul de Securitate, care prevede în plus embargoul asupra produselor petroliere. În același timp, guvernul întîmpină rezistența crescîndă a populației africane, pe lîngă faptul că nu se poate lăuda cu sprijinul unanim al albilor rhodesieni.

„Micul război" al guvernatorilor continuă. Sir Humphrey Gibbs, guvernatorul Rhodesiei demis de Smith, dar care se consideră în continuare drept singura autoritate legală a țării, după ce a calificat drept trădători ai coroanei pe miniștrii de la Salisbury, s-a închis în reședința sa, refuzînd orice contact cu rebelii. Din acel moment au început pentru el zile grele. La ordinul lui Smith, au fost întrerupte toate legăturile telefonice cu Government House. I-au fost confiscate apoi cele trei Rolls-Royce-uri și concediate sentinelele care-i păzeau reședința. Singur în palatul său pustiu, sir Humphrey a aflat din ziare că Smith i-a desemnat un succesor interimar, pe Clifford Dupont, pînă atunci primvicepremier.

Această bruscă tensiune survenită între Smith și guvernatorul Gibbs a provocat unele mișcări în sînul populației albe de la Salisbury, iar guvernul de la Londra intenționează să se folosească de acest fapt: el a asigurat pe funcționarii rhodesieni care vor fi demiși că vor fi remunerați de Anglia.

Cea mai vie rezistență, guvernul lui Smith o întîmpină însă — firește — din partea populației Zimbabwe. Puternice manifestări de nemulțumire în urma constituirii guvernului rasist s-au produs la Bulayo și Bulawayo, importante centre industriale, precum și în suburbiile capitalei. După grevele de săptămîna trecută și în ciuda măsurilor de intimidare luate de autorități, marți au fost semnalate noi incidente în suburbiile africane ale orașului Bulawayo confirmate de altfel și de publicarea unui comunicat oficial. El anunță între altele că în mai multe uzine din țară un mare număr de muncitori nu s-a prezentat la lucru, în timp ce alții au părăsit uzinele. Poliția a împrăștiat numeroase grupuri de manifestanți, declară comunicatul, deschizînd focul asupra demonstranților. Și aceasta cu toate că rezistența patrioților africani se organizează în condiții dificile: toate partidele de opoziție africane sînt interzise iar liderii lor au domiciliu forțat.

În ce privește sancțiunile economice, embargoul total asupra produselor petroliere îl neliniștește cel mai mult pe Smith. Deși contează pe ajutorul R. S. Africane și se gîndește la posibilitatea de a importa petrol din Angola, principala problemă este dacă societatea britanică „Lonrho" care controlează din punct de vedere financiar conducta ce leagă portul Beira (Mozambic) de rafinăria rhodesiană de la Umtali va închide sau nu această conductă. Evaluările făcute apreciază că rezervele existente de produse petroliere pot să acopere necesitățile țării timp de o lună sau chiar șase săptămîni. În orice caz, Smith a avertizat deja pe rhodesieni că vor „trebui să strîngă puțin cureaua". O primă serie de măsuri de austeritate a și fost luată. Impozitele directe și tarifele vamale au fost mărite. Din această cauză, prețurile la o serie de mărfuri au crescut vertiginos, iar plantatorii de tutun au fost invitați să-și restrîngă producția. De asemenea, guvernul se va strădui să reducă în 1966 cu 30 la sută nivelul importurilor țării pentru a evita un dezechilibru al balanței comerciale cît și ca o contramăsură a unei eventuale devalorizări a lirei rhodesiene. Acestea sînt pare-se obiectivele fixate comisiilor economice consultative pentru comerț și industrie, agricultură și mine, create săptămîna trecută la Salisbury, iar Consiliul rhodesian pentru exportul de tutun caută în prezent clienți „clandestini".

Smith contează în învingerea dificultăților economice pe „uniunea sacră", adică pe coeziunea majorității celor 217 000 de rhodesieni albi și îndeosebi pe membrii partidului său, „Frontul rhodesian", recrutați în cea mai mare parte dintre bogații proprietari de terenuri.

■

Între timp, pe plan internațional ia amploare mișcarea de protest față de proclamarea așa-zisei „independențe" a Rhodesiei. Opinia publică mondială a considerat constituirea statului rasist rhodesian drept un act profund contrar intereselor păcii și independenței naționale în Africa. Manifestările de protest au căpătat diferite forme. Numeroase state africane și-au multiplicat cererile pentru recurgerea la forță. „Nu cred că singure sancțiunile economice propuse de Anglia ar putea atrage sfîrșitul guvernului rebel al lui Smith" a declarat Diallo Telli, secretarul general al Organizației Unității Africane la sosirea sa la Dar es Salaam, pentru a asista la reuniunea extraordinară a „comitetului celor cinci" (R.A.U., Kenya, Tanzania, Nigeria și Zambia) care au dezbătut situația creată în Rhodesia. „Statul rasist rhodesian — a spus Diallo Telli în continuare — are frontiere cu teritoriile portugheze din Africa și Republica Sud-Africană, aliații lui Smith care vor încerca să limiteze eficacitatea sancțiunilor economice. Scopul reuniunii noastre, a încheiat el, este de a găsi mijloacele pentru a face față crizei". Comitetul a propus în concluzie convocarea unei adunări extraordinare a Consiliului ministerial al O.U.A. la Addis Abeba la începutul lunii decembrie, unde după părerea observatorilor, se va face probabil o analiză a posibilităților de intervenție.

Delegații Zambiei, Nigeriei, Kenyei, Ugandei, Gambiei și Ghanei la conferința Asociației parlamentare a Commonwealthului care se va deschide la 30 noiembrie la Wellington au trimis primului ministru britanic o telegramă în care protestează împotriva ineficacității măsurilor hotărîte de guvernul său. În același timp Zambia a hotărît să suspende tarifele preferențiale acordate pînă acum exporturilor rhodesiene, iar R.A.U. a decis să confiște mărfurile rhodesiene aflate în tranzit prin Canalul de Suez; de asemenea, un decret al Tanzaniei a interzis comerțul cu rasiștii rhodesieni începînd cu data de 12 noiembrie. Sîmbătă, secretariatul G.A.T.T. a primit instrucțiuni de la directorul său general privind încetarea oricărei legături cu Rhodesia.

În ce privește guvernul Wilson, el a cerut partenerilor săi din U.E.O. să aplice și ei sancțiunile economice prevăzute. Germania federală și Olanda au anunțat însă că pentru moment nu intenționează să răspundă la această cerere. Majoritatea observatorilor manifestă tot mai evident neliniște cînd analizează situația viitoare. Căci criza, cu toate că este veche de trei ani, nu se află decît la început și Wilson, în cursul săptămînilor viitoare, va avea dificultăți din ce în ce mai mari în a „naviga" între rezistența de la Salisbury și presiunile care se exercită asupra Angliei în favoarea unei acțiuni mai energice.

Rodica GEORGESCU

În provincia Zeeland din Olanda, a fost construit cel mai lung pod de trafic rutier din Europa. El are 5 kilometri lungime, 52 arcuri și 162 de piloni

KHARTUM

Represiuni antidemocratice

Khartumul trăiește iarăși zile de tensiune politică. Manifestații, contramanifestații, ciocniri soldate cu numeroși răniți, arestări — toate acestea se consumă cotidian în atmosfera explozivă a capitalei sudaneze.

Crizele politice se țin lanț și deși cauzele lor imediate diferă, ele se grefează pe antagonismul dintre forțele reacționare de dreapta, care năzuiesc să perpetueze rînduieli retrograde, și o stîngă democratică ale cărei forțe cresc și care se afirmă tot mai puternic în viața publică. Dreapta, apreciind momentul actual drept prielnic obiectivelor ei, încearcă să se răfuiască cu principala forță a stîngii : Partidul comunist.

Din inițiativa organizației ultra-reacționare „Frații musulmani", partidele guvernamentale au depus în parlament un proiect de lege privind interzicerea Partidului Comunist din Sudan. Graba cu care se urmărește ratificarea parlamentară a acestei măsuri represive dezvăluie teama pe care o inspiră actualei formații diriguitoare întărirea pozițiilor forțelor democratice.

Comuniștii sudanezi au trebuit, vreme îndelungată, să acționeze în ilegalitate. Contactul cu masele s-a realizat în condiții dificile, uneori cu riscul vieții unor neînfricați militanți. În lumea satelor asupra căreia apasă o cruntă moștenire feudală, ideile progresului au început totuși să pătrundă deși drumurile păreau barate de un cumplit obscurantism generat de contopirea fanatismului religios cu cel tribal. Influența comuniștilor s-a făcut resimțită printre muncitorii agricoli din Gezira — împărăția bumbacului de la confluența Nilului Alb cu Nilul Albastru — printre salariații instituțiilor și, îndeosebi, printre tinerii intelectuali (circumscripția electorală rezervată posesorilor de diplome universitare a atribuit comuniștilor 11 mandate în parlament. Procesul de deplasare către stînga a opiniei publice a alarmat grupările de dreapta, precum și unele puteri străine a căror influență se resimte în Khartum.

Pretextul folosit pentru declanșarea represiunilor anticomuniste arată că avem de-a face cu un plan dinainte pregătit cu minuțiozitate. Un provocator, prezentat drept comunist, a făcut declarații antireligioase la Institutul pedagogic din Omdurman pe care dreapta le-a exploatat spre a semăna isteria anticomunistă. Operația lansată într-o manieră primitivă a căpătat vertiginos aspectul unei răfuieli de proporții.

Dezbaterea proiectului de lege privind interzicerea Partidului comunist a scos la iveală disensiuni în coaliția ministerială. O parte a grupului parlamentar al partidului național-unionist a votat împotriva moțiunii prezentate de guvern. Se citează printre opozanți unele nume marcante de membri ai acestui partid guvernamental. „Interzicerea activității P. C. din Sudan nu oglindește voința poporului sudanez" — a declarat Ahmed As Sayed Hamid, secretar general al Partidului democratic-popular. Această personalitate politică sudaneză a apreciat măsurile represive împotriva comuniștilor ca fiind „primul pas spre un regim dictatorial". În declarația Comitetului Central al Partidului Comunist din Sudan se arată că „scopul urmărit de complotul reacțiunii este cît se poate de clar : el este îndreptat împotriva libertăților și progresului în Sudan". Partidul a intentat un proces la Curtea Supremă în legătură cu caracterul anticonstituțional al actului întreprins de guvern. Între timp, în Adunarea Constituantă a fost votat, la o a doua lectură, un amendament la constituție prin intermediul căruia guvernul primește împuternicirea de a interzice Partidul comunist. Amendamentul va putea intra în vigoare abia după a treia citire.

Dreapta a încercat să creeze un climat propice acțiunii sale. Mai multe sute de fanatici religioși au fost adunați la un marș anticomunist. Organizatorii acestei operațiuni de influențare psihologică au subapreciat capacitatea de ripostă a forțelor populare. Împotriva represiunilor antidemocratice s-a făcut auzit glasul de protest al puternicelor sindicate muncitorești, asociațiilor juriștilor, Federației tineretului sudanez, Federației femeilor din Sudan, studenților Universității din Khartum, al multor ziare. După demonstrațiile de protest care s-au desfășurat spontan la Khartum și Omdurman, după ce la Madani un student care nu împlinise 20 de ani și-a dat foc spre a protesta împotriva interzicerii partidului (cînd flăcările îi cuprindeau hainele el striga : „Trăiască democrația !"), a urmat duminică manifestația a 70 000 persoane care au străbătut străzile capitalei sudaneze. Pașnica demonstrație de protest a fost atacată de grupuri de membri ai partidelor reacționare. Intervenția poliției s-a soldat cu o sută de arestări, 36 persoane rănite au trebuit internate în spital. Noaptea tîrziu, demonstrațiile continuau în cartierele mărginașe ale orașului. Pe străzile înguste, cu căsuțe mizere, în care familii întregi se înghesuie într-o cămăruță, domnea o fierbere pe care nici întunericul nopții nu a domolit-o.

Evenimentele de la Khartum, ofensiva anticomunistă a dreptei, trebuie examinate în ansamblul situației politice din țară. Coaliția guvernamentală vădește o instabilitate reliefată de neînțelegerile recente, cînd miniștrii aparținînd partidului național-unionist au amenințat cu demisia. Problema sudului rămîne la fel de acută. Alegerile promise în sud (în februarie sau martie 1966 — se afirmă la Khartum) riscă să devină o simplă farsă electorală dacă în provinciile cu populație neagră situația nu este normalizată. Or, perspectiva unei asemenea normalizări este îndepărtată. Ciocnirile dintre răsculați și forțele armate nu au încetat. Duminică în provincia Bahr, o astfel de ciocnire s-a soldat cu 26 morți.

Dificultățile pe care le întîmpină guvernul se înmulțesc și deținătorii puterii se îndreaptă spre instaurarea unui regim de mînă forte care să le permită înăbușirea tuturor adversarilor săi. Este soluția clasică la care recurge dreapta atunci cînd constată șubrezenia pozițiilor sale. Experiența istoriei, inclusiv a unei proaspete istorii sudaneze, demonstrează că antidemocratismul, măsurile represive nu pot lichida un partid cu adînci rădăcini în popor cum este Partidul comunist.

Eugeniu OBREA

REFLECTOR

Observatori interesați

„Magnații americani ai oțelului inoxidabil se numără printre cei mai interesați observatori ai crizei sud-rhodesiene", remarcă revista **U.S. News and World Report.** Mobilul acestui interes îl constituie cromul. Rhodesia este principala producătoare a acestui element esențial în producția oțelului inoxidabil pe piața occidentală (urmată de Turcia, Africa de sud, Filipine). Compania americană „United Carbide Corporation" care ocupă primul loc în exploatarea cromului rhodesian și-a întărit recent pozițiile prin amenajarea unor noi instalații moderne de prelucrare a minereului. O parte din cromul Rhodesiei este exploatat și de o altă mare campanie „Vanadium Corporation of America".

De această regiune africană mai sînt „profund legate" și societățile petrolifere „American Independent Oil", „Caltex Socony Oil" precum și companiile „Ford", „National Cash Register", „Eastern Kodak" și altele.

Turnul solar din Meudon

De cîteva săptămîni, parizienii s-au familiarizat cu silueta albă a unui turn din pădurea Meudon, care poate fi luat drept unul dintre restaurantele panoramice, foarte la modă în capitalele lumii, sau un obiectiv turistic.

Turnul îndeplinește rolul de observator al fenomenelor solare, capitala Franței fiind „centrul european pentru strîngerea datelor asupra Soarelui", iar platforma superioară servește la studierea deplasării sateliților.

Construcția este concepută foarte original — două turnuri amplasate unul într-altul, la distanța de 35 cm, cu pereți de 10 cm grosime ; cilindrul exterior susține platforma superioară și primește eforturile vîntului, deci are un grad de oscilație, protejînd astfel cilindrul interior, foarte stabil, pe care sînt fixate instrumentele.

Sofocle cenzurat

Într-o telegramă adresată U.N.E.S.C.O., numeroși artiști, regizori și autori de teatru brazilieni au denunțat acțiunea autorităților polițienești din Brazilia, însărcinate cu cenzurarea teatrului. Peste 15 piese de teatru au fost interzise, iar multe altele au fost mutilate pînă la nerecunoaștere. Între autorii puși la index se află Sofocle, Gorki, Brecht, Dias Gomes, Ferreira Gular și Oduvaldo Viana Filho.

ÎN VIETNAMUL DE SUD

Plei Me şi „centurile de foc"

Spaţiul consacrat în mod obişnuit în ultimul timp de presa mondială evoluţiei situaţiei din Vietnamul de sud a crescut brusc în ultimele două săptămîni. Reportaje cu titluri de-a dreptul senzaţionale alternează cu comentarii în care se emite părerea că războiul impus de Statele Unite poporului vietnamez se transformă într-un conflict de durată. Deci nimic nu a mai rămas din promisiunile făcute de Maxwell Taylor şi de alte oficialităţi americane cu privire la o victorie „în cîteva luni".

În fond, de la sfîrşitul lunii septembrie şi chiar în primele zile ale lunii noiembrie, imaginea oferită poporului american şi în general opiniei publice mondiale de către presa din Statele Unite era oarecum următoarea : perioada ploilor a împiedicat trupele americane din Vietnamul de sud să se poată desfăşura. Noul sezon (secetos) va îngădui din plin acest lucru. Oare nu generalul Westmoreland, comandantul forţelor armate americane din Vietnamul de sud, promitea „să frîngă gîtul Vietcongului" de îndată ce vor trece ploile ?

Această opinie a fost susţinută de către principalele organe ale presei. *U. S. News and World Report* scria : „Curentul se schimbă în războiul din Vietnam. În momentul de faţă iniţiativa o au forţele sud-vietnameze şi americane. Trupele S.U.A. intră în ţară cu efective depăşind 120 000 de oameni şi crescînd spre 180 000 sau mai mult, cele mai bune trupe cu ultimul echipament... Forţele comuniste sînt neputincioase să riposteze puterii aeriene crescînde a S.U.A." Sau *Christian Science Monitor :* „Situaţia din Vietnam este mult mai bună azi decît îşi închipuiau majoritatea observatorilor...". În sfîrşit, corespondenţii ziarelor *New York Times* şi *New York Herald Tribune* în Vietnamul de sud, parafrazînd comunicatele şi părerile exprimate de purtătorii de cuvînt, preziceau iminenţa unor „mari victorii" americane în perioada secetoasă.

Mai mult, începutul anotimpului secetos a fost inaugurat de cele *mai mari* operaţii ofensive şi atacuri ale forţelor patriotice din ultima vreme.

Analiza situaţiei din Vietnamul de sud nu poate avea nimic comun cu considerentele climaterice. Acestea au bineînţeles o anumită influenţă, îngreunînd sau favorizînd însă nu numai acţiunile trupelor americane ci şi cele ale forţelor patriotice. În rest evoluţia războiului impus de Statele Unite poporului vietnamez are ca o constantă întărirea, consolidarea permanentă a forţei şi capacităţii de luptă a maselor populare împotriva invadatorului.

Eşecul unei operaţiuni

Încă în septembrie ştirile transmise de corespondenţii occidentali aflaţi la Saigon menţionau în mod frecvent operaţia „caută şi distruge", efectuată de trupele americane în Vietnamul de sud. Scopul declarat era zdrobirea marilor unităţi ale forţelor patriotice. Aceste operaţiuni, care s-au desfăşurat mai ales în zona D şi în regiunea Pleiku, aveau o succesiune aproape invariabilă : bombardarea sălbatică a unor zone întinse declarate „puncte de concentrare ale partizanilor" iar apoi intrarea în acţiune a forţelor terestre. Comunicatele publicate ulterior se refereau la distrugerea unor plantaţii de orez, a unor sate, spitale...

Care a fost rezultatul acestor operaţii ? Chiar după părerea experţilor americani Statele Unite n-au reuşit să-şi îndeplinească obiectivul urmărit şi anume distrugerea marilor unităţi ale Armatei Naţionale de Eliberare din Vietnamul de sud.

Acum nu se mai vorbeşte despre operaţia „caută şi distruge". În ordinul de zi pe armata americană în legătură cu bătălia de la Plei Me, generalul Westmoreland foloseşte termenul de „campanie" pentru prima bătălie de amploare dintre trupele americane şi forţele patriotice. Putem în genere considera că în actuala fază a războiului din Vietnamul de sud, *participarea directă* la luptă a trupelor americane reprezintă o caracteristică nouă faţă de ceea ce s-a petrecut cu cîteva luni în urmă.

Era firesc ca acumularea de forţe militare americane în Vietnamul de sud în actuala proporţie să pregătească această participare nemijlocită a S.U.A. la război. Iată de pildă opinia unui expert în problemele vietnameze cum este Jean Chauvel (publicată în *Le Monde Diplomatique) :* „Elementul recent cel mai marcant este fără îndoială ponderea pe care o dau Statele Unite intervenţiei lor în Vietnamul de sud. Nu este vorba doar de efective care depăşesc previziunile, chiar acele previziuni formulate în mod oficial de Washington într-un trecut recent şi despre care ni se spune că vor atinge 200 000 de oameni la sfîrşitul anului, nici de mijloace uriaşe puse în mişcare, nici de legarea acestui dispozitiv de un aparat aeronaval avînd în spate insulele Guam şi Filipinele. Ceea ce frapează şi mai mult decît acumularea de mijloace mai mari decît cele de care Franţa a dispus în plin război în Indochina pentru ansamblul Uniunii indochineze este o concepţie nouă a intervenţiei americane care tinde să se impună. Lucrurile se petrec ca şi cînd Statele Unite, în pofida criticilor formulate din diferite locuri, au hotărît să renunţe la orice motivare şi să trateze problema vietnameză în termenii intereselor politice şi strategice americane".

Într-adevăr, puterea de foc şi mijloacele acumulate de Statele Unite în Vietnamul de sud întrec se pare punctul maxim atins de Franţa în timpul războiului care a durat pînă în 1954. Într-un articol consacrat eşecurilor americane în Vietnamul de sud, ziarul *Nhan Dan* care apare la Hanoi arată că de fapt trupele americane din Vietnamul de sud sînt într-un număr mult mai mare decît cel declarat în mod oficial. Luînd în considerare efectivele aparţinînd flotei a 7-a şi cele staţionate la diferite baze ale S.U.A. din Tailanda *care participă în mod direct* la războiul agresiv, precum şi trupele mercenare (sud-coreene, australiene, filipineze etc.), armata agresivă se ridică la 300 000 de oameni, cu alte cuvinte de zece ori mai mult decît la începutul acestui an, mai mult decît totalul efectivelor corpului expediţionar francez din Indochina şi chiar mai mult decît efectivele armatei-marionetă sud-vietnameze.

Sînt uşor de înţeles astfel modificările intervenite în tactica americană în Vietnam, care constau în trecerea de la operaţiuni de importanţă locală la operaţiuni militare de anvergură directe ale S.U.A. împotriva forţelor patriotice.

În aceste condiţii, forţele F.N.E. au luat o serie de iniţiative decurgînd din această situaţie. S-au intensificat considerabil în ultima perioadă — atît în săptămînile ploioase cît şi în cele care au inaugurat anotimpul secetos — atacurile simultane şi puternice ale forţelor patriotice împotriva trupelor americane şi sud-vietnameze. Wilfred Burchett, într-o serie de corespondenţe transmise de la Pnom Penh în legătură cu noua etapă a războiului din Vietnam, arăta că ultimele evenimente au permis forţelor patriotice să tragă unele concluzii importante, în primul rînd în ce priveşte creşterea forţei de luptă a F.N.E. care îngăduie Armatei de Eliberare să intre în luptă cu batalioanele de elită ale armatei americano-saigoneze, ale rezervei strategice şi să le distrugă. O a doua concluzie este aceea că Armata de Eliberare a atacat poziţiile-cheie pe care forţele americano-saigoneze căutau să le apere în mod deosebit.

În ultimă instanţă, rezultatele noilor acţiuni americane nu au modificat echilibrul de forţe din Vietnamul de sud în favoarea S.U.A. Revista *Courrier de Vietnam* arată că faptele şi consecinţele acţiunilor americane n-au reuşit să împiedice ca „o centură de partizani să se strîngă tot mai mult în jurul bazelor americane asupra cărora planează în fiecare moment pericolul unui atac". Din aceste motive americanii sînt siliţi să imobilizeze mari forţe pentru apărarea bazelor lor din Vietnamul de sud. Aerodromurile de la Ciu Lai şi Da Nang sînt păzite de aproximativ 40 000 de soldaţi ai infanteriei marine americane, şi totuşi ele au fost atacate în mod simultan la sfîrşitul lunii octombrie.

O grea înfrîngere

Putem să ne dăm mai bine seama în aceste condiţii de semnificaţia bătăliei de la Plei Me, care s-a terminat printr-o victorie evidentă a unităţilor Armatei de Eliberare din Vietnamul de sud. Purtătorii de cuvînt americani precizau după bătălia de la Plei Me că după trei zile de lupte „comandamentul a hotărît replierea trupelor care se găseau în valea fluviului Ia Drang". La Plei Me americanii nu au avansat şi nu au reuşit să zdrobească unităţile forţelor patriotice. Plei Me este o regiune de mare importanţă strategică, plasată în apropiere de Pleiku. Condiţii naturale — coline cu o vegetaţie densă, separate de mici cursuri de apă, îi sporesc valoarea din acest punct de vedere.

În fond la Plei Me a avut loc un lanţ de lupte. Primele înfruntări datează din 19 octombrie. La 26 octombrie au avut

loc noi ciocniri militare. La începutul lunii noiembrie, Plei Me a reînceput să figureze în comunicatele militare. „Primul contact a fost violent şi numeroşi americani din această unitate au fost omorîţi sau răniţi... Americanii au suferit pierderi grele" *(France Presse)*.

La mijlocul lunii noiembrie, după o perioadă de acalmie relativă, au izbucnit noi lupte în regiunea Plei Me. Unităţile aceleiaşi divizii americane au lansat o puternică ofensivă. Au fost trimise mari întăriri trupelor americane. Avioanele efectuau zilnic zeci de bombardamente ale poziţiilor Armatei Naţionale de Eliberare. Corespondenţii străini scriau că noua bătălie de la Plei Me se caracterizează prin „utilizarea masivă a puterii de foc americane".

Luptele au fost foarte puternice. Presa a publicat relatările unor corespondenţi fotografici prezenţi, declaraţiile unor ofiţeri americani care au reuşit să iasă din încercuire. Sub presiunea unităţilor F.N.E. grosul forţelor americane a început la 17 noiembrie să se retragă. Motivul invocat în mod oficial : „ele se găseau într-o poziţie strategică dificilă" (?!). A urmat ambuscada împotriva unui batalion american care a fost decimat. „Se trăgea de pretutindeni, declara un sublocotenent al batalionului american care a reuşit să se salveze. Se trăgea de după arbori, din dreapta, din stînga, dinainte, dinapoi..." Bătălia de la Plei Me a fost apreciată ca „cea mai dură ciocnire militară" de de la intrarea trupelor americane în Vietnamul de sud. Şi nu se poate spune că forţele americane nu au făcut tot ce le-a stat în putinţă pentru a obţine victoria. În timp de trei zile, artileria americană a lansat 10 000 de obuze, iar aviaţia 248 de bombardamente.

Nu este vorba numai despre Plei Me. Anotimpul secetos a cunoscut şi alte mari ciocniri militare, în care victoria a repurtat-o Armata Naţională de Eliberare. Este vorba, de pildă, despre încercările americane de a se infiltra în zona D. Unităţi ale celei de-a 173-a brigăzi americane de paraşutişti au fost însă încercuite de unităţi ale forţelor patriotice.

Capitolul pierderi i-a îndemnat pe mulţi comentatori americani să vorbească despre „un număr record" de soldaţi americani scoşi din luptă. În general comunicatele americane se refereau exclusiv la ceea ce numeau ei „pierderile Vietcongului". Cifrele citate în aceste comunicate sînt de foarte multă vreme puse la îndoială de experţii americani. În *New York Times* se scrie : „Datele statistice despre pierderile Vietcongului provoacă de mult nedumerire deoarece, potrivit acestor cifre, trupele Vietcongului trebuiau să fie de mult timp distruse. Cu toate acestea efectivul general al Vietcongului continuă, tot potrivit datelor oficiale, să crească. Încurcătura asta creşte zi de zi".

În legătură cu Plei Me, *New York Times* scria într-un titlu cu chenar negru : „A fost bătut recordul în ce priveşte numărul soldaţilor americani omorîţi în Vietnam". Experţii militari afirmă că în săptămînile bătăliei de la Plei Me pierderile înregistrate au depăşit tot ce a fost cunoscut ca atare în tot timpul războiului din Vietnam.

Frontul Naţional de Eliberare a publicat recent date privind pierderile trupelor americane şi saigoneze pe primele nouă luni ale acestui an. Cifrele sînt : 8 081 de soldaţi şi ofiţeri americani au fost scoşi din luptă, dintre care 5 076 în perioada iulie, august, septembrie. Totalul pierderilor americano-sud-vietnameze pentru ianuarie—septembrie este de 138 000 de soldaţi şi ofiţeri scoşi din luptă. Au fost capturate numeroase arme. O cifră elocventă o prezintă pierderile de avioane americane. În Vietnamul de sud au fost doborîte aproximativ 800 de avioane, iar pe teritoriul R. D. Vietnam au căzut alte 800 de avioane. Practic asta înseamnă că a fost distrus un număr de avioane reprezentînd dublul celor aparţinînd flotei a 7-a americane.

„Criză de încredere"

Termenul este folosit tot mai des de numeroase ziare americane. El are în vedere neîncrederea crescîndă a opiniei publice nu numai faţă de ceea ce spune dar şi faţă de ceea ce face Administraţia Johnson în politica sa asiatică. În ultima vreme presa americană s-a ocupat de dezvăluirile revistei *Look* în legătură cu refuzul Adiministraţiei Johnson de a lua în considerare posibilitatea unor iniţiative paşnice reale în problema vietnameză.

Pe lîngă aceasta se constată o evidentă alunecare a politicii oficiale americane pe panta unei intensificări deliberate şi de largi proporţii a războiului din Vietnam. *New York Times* a publicat articolul „Război în rate" în care scria că preşedintele Johnson l-a autorizat pe McNamara să sporească efectivele şi să ceară noi fonduri pentru războiul din Vietnam. De aci, scrie ziarul, părerea că „Americanii sînt atraşi treptat într-un război de o tot mai mare amploare dus în condiţii şi cu o tactică foarte favorabile inamicului..." Casa Albă a ţinut să reafirme în plină perioadă a luptelor de la Plei Me hotărîrea sa de a continua *actuala politică* în Vietnam, ceea ce înseamnă în esenţă extinderea permanentă a războiului. Secretarul de stat Rusk (la conferinţa de presă ţinută la 5 noiembrie) declara chiar că poporul american susţine politica Administraţiei şi „nu ar admite în nici un caz ca Statele Unite să revină asupra angajamentelor lor în Vietnam".

Sentimentele poporului american sînt ilustrate însă de valul de manifestaţii şi proteste din Statele Unite împotriva politicii agresive din Vietnam. Adevărul este că se exercită o puternică presiune a elementelor extremiste din rîndul conducerii Pentagonului şi al unor cercuri politice pentru intensificarea războiului împotriva poporului vietnamez şi transformarea lui într-o „sursă inepuizabilă" pentru interesele industriei de război. *Washington Post* cita declaraţiile lui Curtis LeMay, fostul şef al statului major al forţelor aeriene, ale generalului-maior Lewis Walt, comandantul corpului de infanterie marină a S.U.A. din Vietnam, care se pronunţă pentru „lărgirea făţişă a războiului". La aceasta se adaugă declaraţia generalului Clark care a fost comandantul suprem american în perioada războiului din Coreea. „Sînt satisfăcut că am hotărît să bombardăm Vietnamul de nord. Cred că noi ar trebui să intensificăm aceste bombardamente şi că ar trebui s-o facem foarte repede".

Din rîndul politicienilor se înscriu declaraţiile lui Nixon şi ale lui Melvin Laird, unul din susţinătorii lui Goldwater, care cer o intensificare sensibilă a războiului din Vietnam sau ziarul ultraextremist *Daily News* care scrie, de pildă, următoarele : „Ar putea să fie bombardate digurile din jurul Hanoiului şi în felul acesta oraşul ar putea fi inundat. Ar putea să fie distruse docurile marelui port Haifong sau el ar putea fi supus unei blocade de către flota a 7-a, astfel încît să se oprească cu totul aprovizionarea oraşului..."

„Sinceritatea mă obligă..." Acesta este titlul unui articol publicat de James Reston pe tema crizei de încredere a opiniei publice americane. Titlul face aluzie la o declaraţie a preşedintelui Johnson. „Lipsa de precizie — pentru a folosi un termen diplomatic politicos al declaraţiilor Administraţiei, scrie Reston, este uluitoare". Şi el conchide : „De la început şi pînă la actuala etapă a războiului vietnamez a existat o lipsă gravă şi generală de încredere în declaraţiile guvernului în legătură cu desfăşurarea războiului, cu rolul pe care îl joacă oamenii şi cu situaţia exactă a guvernului sud-vietnamez..."

Dar pe lîngă aceasta există o „criză de încredere" la fel de accentuată pe planul opiniei publice internaţionale. *Times* vorbeşte despre „absurditatea poziţiei publice a S.U.A.".

Foarte mulţi se întreabă, aşa cum face *Guardian* : „Pînă unde poate merge Washingtonul în această direcţie chiar atunci cînd politica sa suferă eşecuri. El şi aşa a mers prea departe, chiar mult mai departe decît ne puteam imagina acum un an".

Sergiu VERONA

Unităţi ale forţelor patriotice se antrenează pentru luptele de guerilă

29 NOIEMBRIE –
SĂRBĂTOAREA
NAȚIONALĂ
A
IUGOSLAVIEI

ZAGREB ■ DUBROVNIK

Zagreb. Centrul orașului

Am sosit la Zagreb într-o frumoasă dimineață de octombrie, venind de la Belgrad. Aveam încă proaspătă în minte imaginea capitalei iugoslave, dominată de arhitectura secolului XX, de formele geometrice îndrăznețe ale noilor construcții. Din vremurile trecute doar zidurile cetății Kalemegdan au rezistat timp de secole tuturor vitregiilor. Zagrebul se prezintă însă ca un oraș-muzeu care a păstrat nealterate valori arhitectonice, culturale și artistice a peste zece secole de existență. Aici imaginea trecutului, în forme și ansambluri distincte, se împletește într-o armonie perfectă cu ceea ce prezentul are mai dinamic și mai modern.

Ctitorii acestui mare și frumos oraș au știut să-i aleagă locul, să-l clădească pe versantele muntelui Zagrebska Gora în apropiere de rîul Sava, de-a lungul marelui drum care odinioară lega Occidentul de Orientul Apropiat. Istoria Zagrebului este strîns legată de cea a poporului croat și a tuturor popoarelor iugoslave. Existența orașului este menționată pentru prima oară în anul 1093. Legendele spun însă că Zagrebul ar fi existat cu mult înainte. Cert este că timp de secole orașul, ca și poporul croat, a trebuit să ducă o luptă continuă împotriva presiunilor și încercărilor de cotropire dinafară. În anul 1242 orașul obține prin proclamarea „Bulei de Aur", titlul și drepturile de „Oraș liber", posibilitatea unei dezvoltări intense a comerțului și meșteșugurilor. Fortificațiile Gradețului (cetății) au rezistat bine în secolele XIV—XVII asaltului trupelor otomane care n-au reușit să pătrundă în oraș.

O dată cu îndepărtarea pericolului turcesc, orașul începe să se întindă în partea de jos spre cîmpia Savei. Alături de Gradețul, feudal și aristocrat, claustrat între zidurile sale groase, ia naștere Kaptolul, burghez, cu străzi largi, cu palate și edificii în stil baroc, cartierul negustorilor și al întreprinderilor manufacturiere. Poarta de Piatră a separat multă vreme cele două așezări ale Zagrebului vrăjmașe între ele. În secolul XIX și în primele decenii ale veacului nostru, la Zagreb și în jurul său iau ființă numeroase întreprinderi industriale mari și mici. Kaptolul se întregește cu noi cartiere, parcuri și grădini în stilul Vienei.

Iscusința și măiestria croaților sînt atestate de arhitectura și detaliile catedralelor și palatelor, de armele și obiectele făurite de-a lungul anilor. În apropiere de Poarta de Piatră există o farmacie care funcționează neîntrerupt de 600 de ani! În 1607 ia ființă primul liceu, în 1664, prima tipografie, în 1669 se întemeiază Universitatea. Tot în această perioadă apar primele cercuri literare. Secolul XIX adaugă noi instituții de cultură: Teatrul St. Marc (1832), Societatea literară iliră (1842), Societatea literară croată (1874), Academia iugoslavă (1867), Galeria Strossmayer (1884). La Zagreb au trăit și au lucrat mulți ani marele fizician Nicola Tesla, marele scriitor Miroslav Krleza, celebrul sculptor Mestrovici.

Zagrebul s-a afirmat nu numai ca un centru al vieții economice și culturale a Croației ci și ca un centru revoluționar. În toată îndelungata sa istorie, plină de zbucium și frămîntări, Zagrebul a fost loc de refugiu pentru mulți fruntași ai luptei de eliberare a popoarelor iugoslave. În 1872 ia ființă prima asociație muncitorească, iar în 1873 muncitorii impun patronilor semnarea primului contract colectiv. În 1902 la Zagreb se desfășoară prima conferință socialistă iugoslavă. În 1940, cu puțin timp înainte de agresiunea Germaniei hitleriste împotriva Iugoslaviei, la Zagreb a avut loc cea de-a 5-a Conferință națională a Partidului Comunist din Iugoslavia.

Ani de dezvoltare impetuoasă

La bogatul trecut istoric al capitalei croate s-a adăugat în anii celui de-al doilea război mondial capitolul cel mai important și mai semnificativ al luptei eroice dusă de patrioții iugoslavi împotriva ocupației fasciste, împotriva ustașilor lui Ante Pavelici. Documentele expuse în sălile Muzeului Revoluției Populare din Zagreb sînt mărturii grăitoare ale participării la lupta de eliberare a mai bine de jumătate din populația orașului, luptă contopită cu cea a tuturor popoarelor iugoslave și încheiată prin victoria asupra fascismului.

Anii de după eliberare au însemnat pentru Zagreb ca și pentru întreaga țară, ani de dezvoltare impetuoasă, de descătușare a energiilor creatoare ale oamenilor muncii. Zona industrială a Zagrebului se completează cu uzine și fabrici moderne ca „Rade Koncear" (mașini electrice), „Katran" (produse chimice), „Prvomajska" (mașini-unelte), „Jugokeramika" (produse de ceramică) și altele. Orașul continuă să se întindă spre cîmpia Savei și dincolo de rîu. De la 200 000 de locuitori cît număra în 1945, astăzi populația orașului depășește cifra de 600 000. Novi Zagreb (Zagrebul nou) cu magistralele sale largi, cu spații verzi, cu edificii publice, totul încadrat într-o concepție modernă urbanistică, poartă pecetea transformărilor și avîntului creator al anilor de după eliberare. Zagrebul este astăzi capitala Re-

publicii Croația, una din cele șase republici care alcătuiesc R.S.F. Iugoslavia, o regiune cu o mare pondere în economia iugoslavă.

Zagrebul este cunoscut peste hotare și prin tradiționalul Tîrg internațional ale cărui ediții cunosc an de an o largă participare a numeroase țări (printre care și România) și firme străine. Pavilioanele și construcțiile noului Tîrg, clădite începînd din 1958, cuprind în prezent o suprafață, numai pentru exponate, de 200 000 m². Tîrgul din Zagreb se numără, datorită rolului său tot mai activ pe piața mondială, printre marile tîrguri ale lumii.

Am avut prilejul să stau de vorbă cu mulți oameni la Zagreb, să vizitez cîteva centre de activitate ale orașului. Este o satisfacție să constați hărnicia și priceperea muncitorilor, a gospodarilor acestui oraș, dorința oamenilor de artă și cultură de a continua bunele tradiții ale înaintașilor lor, de a consacra operele lor vieții noi pe care o construiește poporul.

Cetatea Dubrovnikului

Un alt oraș iugoslav, care impresionează atît prin frumusețe cît și prin prezența la tot pasul a unor dovezi străvechi de existență înfloritoare este Dubrovnikul. Situat pe țărmul de sud al Mării Adriatice într-un loc unde muntele se întîlnește cu marea, unde soarele fierbinte face să rodească timpuriu măslinii și vița de vie cu boaba mare cît corcodușa, unde palmierii, cedrii, oleandrii, chiparoșii și pinii sălbatici se simt la fel de bine ca și pe țărmul Mediteranei.

Dar atracția acestei „perle a Adriaticii" o constituie în afară de vegetația luxuriantă și clima deosebit de plăcută (în toiul iernii termometrul coboară arareori sub 8°C), vechea cetate de dimensiuni monumentale care adăpostește între zidurile ei o bună parte din populația orașului. Zidurile groase, punctate cu turnuri crenelate, porțile cetății prevăzute fiecare cu cîte un „pont levis", arhitectura interioară — o îmbinare a Renașterii cu goticul și barocul — toate acestea vorbesc despre bogatul trecut istoric al acestui oraș. Plăci de marmură cu numele multor partizani căzuți în anii celui de-al doilea război mondial, monumentul închinat ostașului Armatei de Eliberare vorbesc și aici despre istoria recentă a acestui oraș, despre contribuția lui la lupta antifascistă a popoarelor iugoslave.

Începuturile Dubrovnikului datează din secolul al VII-lea cînd coloniștii greci ai cetății Epidaurus s-au refugiat pe aceste locuri clădind primele fortificații. Ulterior, aici s-au instalat slavii care la rîndul lor clădesc cetatea Ragusa și portul. Cetatea capătă denumirea de Dubrovnik de la cuvîntul *dub* — pădure, în dialectul dalmat. Stampele și documentele păstrate cu grijă în muzeul orașului sînt mărturii ale trecutului acestei cetăți medievale. Flota cetății număra peste 500 de veliere, mînuite cu iscusință de navigatorii raguseni pînă în cele mai îndepărtate porturi ale Spaniei, Africii, Italiei și Levantului. Ragusenii erau vestiți și prin priceperea lor de a face comerț și de a avea relații bune cu vecinii. Aceasta nu i-a scutit însă de a fi mereu ținta unor atacuri din afară. Cetatea a rezistat bine asaltului normanzilor, sarasinilor, venețienilor, turcilor. În cele din urmă orașul a fost nevoit să se supună ocupației franceze între 1802 și 1804, iar după aceea ocupației austriecilor. Conducătorii cetății, buni diplomați, au știut întotdeauna să aranjeze lucrurile în așa fel încît treburile comerciale cît și locuitorii să aibă cît mai puțin de suferit.

Mărturii ale unei vechi culturi

În ultima sută de ani orașul s-a dezvoltat înafara cetății, în jurul noului port și la poalele munților care înconjoară Dubrovnikul. Contactul cu lumea exterioară, și în special cu Italia, a favorizat nu numai dezvoltarea economică ci și dezvoltarea științelor, culturii și arhitecturii. Primul liceu datează din anul 1435. Aici a lucrat matematicianul și astronomul Nikola Naljeskovici (1500—1587) la stabilirea unor calcule generale privind legile gravității, aici a apărut în 1574 studiul geografului Nikola Sagrojevici despre fluxul și refluxul mării. La Dubrovnik au trăit și au creat poeți și scriitori de seamă ca Ilija Crijevici (1463—1520), Jacob Bunici (1469—1534) autor al unei epopei în 16 volume, Marin Drzici (1510—1567), autor de comedii și piese de carnaval, Ivan Gundulici (1588—1638), autorul marelui poem „Osman" inspirat din lupta de eliberare dusă împotriva turcilor. Școala venețiană de pictură a avut la Dubrovnik pe cîțiva din discipolii săi de seamă: Djivan Ugrinovici, Matko Juncici, Lovro Dobricevici, Mikelo Djambona, Bojidar Vlatkovici ale căror opere, cu caracter religios sau laic, au împodobit catedralele și palatele Dubrovnikului, construite de arhitecți ca Mikelozi și Ceruti. Școala de muzică de la Dubrovnik numără printre elevii săi pe compozitorii Luka Sorkocevici și Ivan Jarnovici.

Palatul Rectorului (sediul conducătorului fostei Republici Ragusa), Palatul Sponza, catedrala, Fontana d'Onofrio, Mînăstirea Franciscanilor, turnurile și porțile cetății sînt adevărate bijuterii de dantelărie în piatră în diferite stiluri, și ele atrag pe bună dreptate atenția vizitatorilor. În mijlocul unei conglomerații de case, toate din piatră, aliniate de-a lungul unor străzi a căror lărgime nu depășește doi metri, se află Piața cu turnul orologiului și vestita „Plaça", locul de promenadă al cetățenilor Dubrovnikului. Prin grija gospodarilor orașului, valorile arhitectonice și artistice au fost restaurate sau adunate în muzeele de la Palatul Rectorului, Palatul Sponza, fortăreața Bokar, Mînăstirea Franciscanilor, Institutul de istorie etc.

Astăzi Dubrovnikul, datorită așezării sale, pitorescului său, împrejurimilor sale, printre care vestita insulă Lokrum (cîndva reședința fostului împărat Maximilian) și comorilor artistice și arhitectonice create de-a lungul a 12 secole de existență, atrage un mare număr de vizitatori din țară și de peste hotare. La vechile hoteluri s-au adăugat în ultimii ani altele moderne ca „Neptun", „Splendid", „Excelsior", au fost construite o autostradă și un nou aeroport care leagă rapid Dubrovnikul cu interiorul țării și cu străinătatea. Dubrovnikul rămîne însă, prin tradiție, un port important la Marea Adriatică, port care în ultimii ani s-a dezvoltat tot mai mult, el făcînd legătura pe mare cu celelalte porturi iugoslave de pe litoralul Adriaticii precum și cu porturile Mediteranei.

Cetățenii orașului, oameni harnici, veseli, prietenoși, întîmpină pe numeroșii lor musafiri cu căldură, gata oricînd să le povestească cu multe amănunte bogatul trecut istoric al Dubrovnikului, viața lor de astăzi al cărei punct de plecare îl constituie eliberarea Iugoslaviei de sub jugul fascist.

Victor STAMATE

Dubrovnik : Cetatea

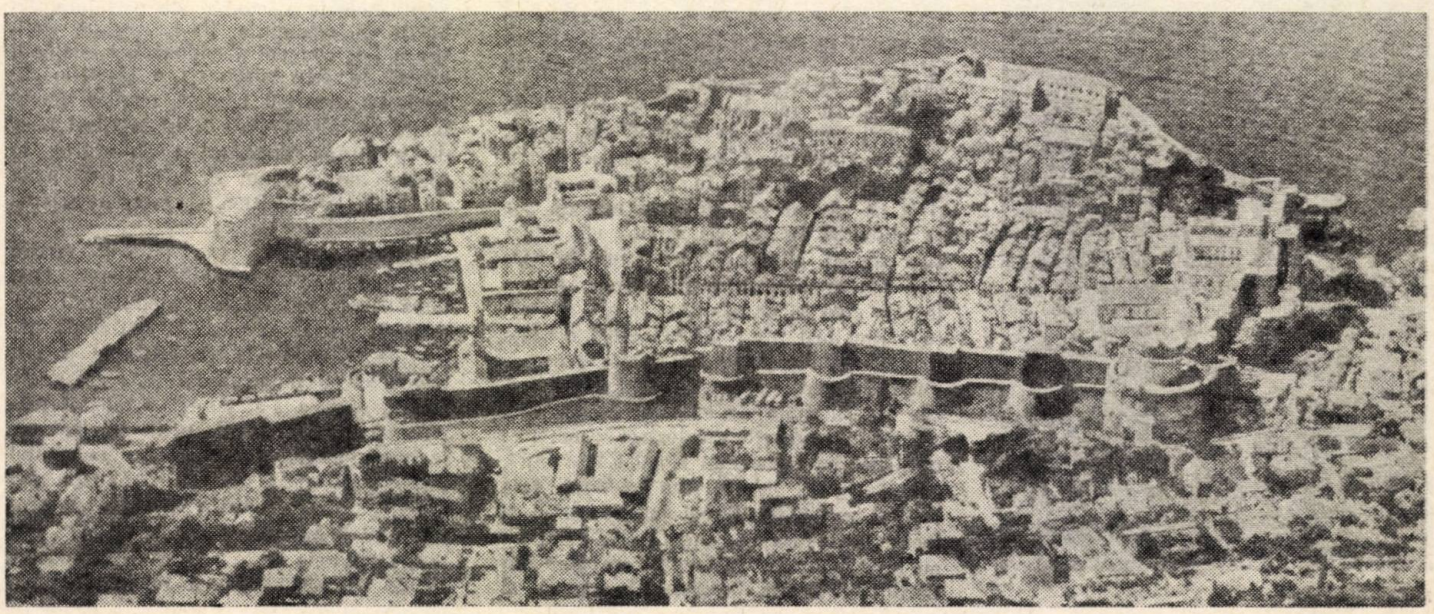

SCRISOARE DIN LONDRA

Nemulţumirile minerilor britanici

La sfîrşitul săptămînii trecute, 6 000 de mineri au demonstrat pe străzile oraşului Cardiff, capitala Ţării Galilor. Ei veneau din „văi" — întinsele depresiuni dintre colinele din sudul Ţării Galilor, străbătute de şiragurile aproape continue ale micilor aşezări miniere cu case din piatră cenuşie.

Pe vremea cînd minele de cărbuni aparţineau unor proprietari hrăpăreţi şi lipsiţi de cea mai elementară omenie, în aceste văi, cu nume ca Rhondda, Ebb Vale sau Neath, au avut loc greve mari şi ciocniri sîngeroase cu poliţia şi chiar cu armata.

Timp de multe decenii minerii au ales în cele mai înalte funcţii ale sindicatului lor comunişti : oameni ca Arthur Horner şi Will Paynter, actualul secretar general al Sindicatului naţional al minerilor, Will Whitehead, preşedintele secţiei din sudul Ţării Galilor a sindicatului, şi Day Francis, secretarul ei.

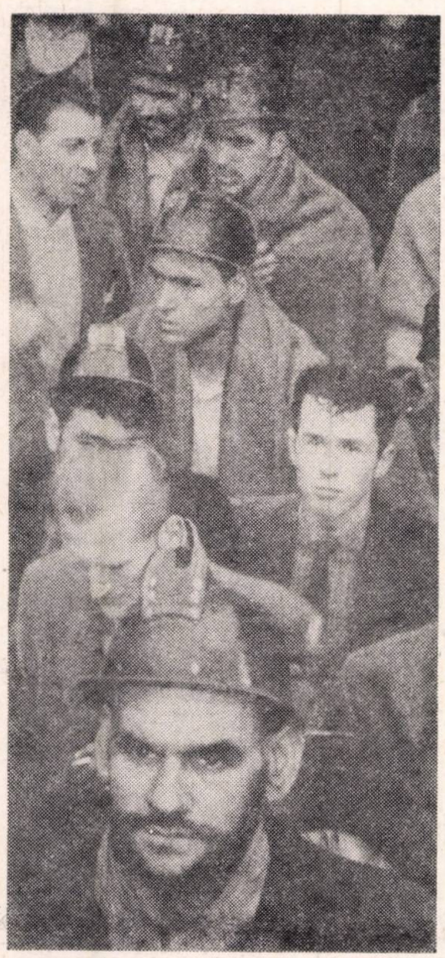

Mineri din Kent

La 1 ianuarie 1947, cînd primul guvern laburist de după război a naţionalizat industria cărbunelui din Marea Britanie, minerii care au demonstrat acum la Cardiff, sau părinţii lor, au privit cu un puternic sentiment de mîndrie înălţarea steagului albastru al Departamentului naţional al cărbunelui deasupra fiecărei mine. Ultima mare bătălie împotriva regilor cărbunelui fusese cîştigată.

Dar cei 6 000 de oameni care au mărşăluit sîmbăta trecută pe străzile Cardiffului nu erau satisfăcuţi. Erau dimpotrivă mînioşi, plini de elan combativ şi mulţi dintre ei profund decepţionaţi. Mai presus de toate ei se considerau trădaţi nu de conducătorii sindicatului lor, ci de guvernul laburist venit la putere cu sprijinul lor.

Tipică pentru nemulţumirea lor era următoarea pancartă : „Politica laburistă ne duce înapoi în anii de după 1930". Ea evoca zilele sumbre dintre cele două războaie, zilele „marii depresiuni", cînd au fost închise zeci de mine şi mii de oameni condamnaţi la şomaj stăteau în grupuri la colţ de stradă întrebîndu-se ce vor mînca în acea zi familiile lor, zilele „supei gratuite", zilele oamenilor demoralizaţi care vedeau că munca lor şi curajul cu care erau gata să facă faţă pericolelor din subteran nu mai sînt necesare.

Aceşti mineri din Ţara Galilor — şi sentimentele lor erau împărtăşite de tovarăşii lor din Scoţia şi Durham şi din alte regiuni miniere britanice — protestau la Cardiff împotriva declaraţiei făcute de ministrul combustibilului şi energiei, Fred Lee, care a confirmat că în următorii trei ani vor fi închise în întreaga Anglie nu mai puţin de 150 de mine, dintre care 33 numai în sudul Ţării Galilor. Guvernul apreciază că aceasta va însemna pierderea slujbelor pentru 20 000 de mineri, dar conducătorii minelor sînt de părere că numărul şomerilor va fi mult mai mare.

Deşi guvernul a vorbit despre înfiinţarea altor industrii în „văi", se consideră că ele nu vor putea în nici un caz să absoarbă braţele de muncă ale minerilor şomeri. Viitorul apare tragic în special pentru minerii mai vîrstnici, cărora le este greu să se adapteze la altă muncă (de altfel mai prost plătită) după o viaţă întreagă petrecută în mine. Micile comunităţi miniere încep să se dezintegreze. Ele sînt hărţuite de spectrul anilor '930.

Purtînd pancarte cu lozinci combative ca „Nici un om să nu fie dat la rebut", „Nu închideţi minele, nu ne lăsaţi fără slujbe" sau „Creaţi mai multe fabrici şi locuri de muncă în Ţara Galilor", minerii au ţinut un mare miting într-un parc din Cardiff. Paynter, secretarul general al Sindicatului naţional al minerilor, a declarat la miting că, întrucît cele 150 de mine care urmează a fi închise produc 30 de milioane de tone de cărbune anual, şi întrucît actuala producţie a industriei cărbunelui va fi redusă la 152 de milioane de tone — mult mai puţin decît nivelul de 170 de milioane de tone prevăzut în planul economic naţional al guvernului — în 1970 sau chiar înainte ţara se va afla într-o situaţie economică gravă.

În ultimii ani au fost închise mine într-un ritm mediu de aproximativ 40 pe an. Acum, ritmul va fi accelerat : minele care ar fi urmat să fie închise în viitorii cinci ani vor fi închise în 2—3 ani.

Am vorbit cu mulţi mineri, care mi-au spus că în decurs de doi ani sau trei ani au fost nevoiţi să-şi părăsească locurile şi să plece de două sau de trei ori în alte văi deoarece minele la care lucrau au fost închise. Din cauza nesiguranţei create de actuala politică, aproximativ 1 000 de muncitori părăsesc săptămînal industria cărbunelui. Numai anul acesta, pînă luna trecută, peste 31 000 de oameni, în majoritatea lor tineri şi valizi, au părăsit de bună voie minele, deoarece au considerat că slujbele lor nu sînt sigure.

După cum a arătat Paynter, „accelerarea închiderii minelor antrenează şi accelerarea părăsirii voluntare a locurilor de muncă de către mineri, ceea ce duce la transformarea minelor rentabile în mine nerentabile".

Pe cînd se aflau în opoziţie, actualii conducători ai guvernului cereau un plan naţional al combustibilului, în baza căruia să se garanteze industriei cărbunelui o producţie minimă de 200 milioane tone anual ; planul a făcut parte dintre angajamentele electorale ale partidului laburist în octombrie 1964. Această politică a fost complet abandonată, iar minerii afirmă că este vorba de o concesie făcută de guvernul laburist marilor monopoluri petroliere, care obţin profituri mari de pe urma importurilor de petrol, în special din Orientul Mijlociu, unde mîna de lucru este ieftină şi crîncen exploatată.

Înainte, minerii erau criticaţi pentru că nu produceau destul cărbune. Dar, după cum au explicat conducătorii lor, dacă în cursul primilor 11 ani după naţionalizare producţia de cărbune a fost mereu cu 3 milioane de tone inferioară cererii, aceasta s-a datorat înapoierii tehnice moştenite de industria minieră de la proprietarii particulari. În momentul crizei economice din 1958, situaţia s-a schimbat. Brusc, minerii britanici au produs întîi 5 milioane de tone, apoi 12 milioane de tone peste cerere — nu pentru că ar fi scăzut cererea de combustibil,

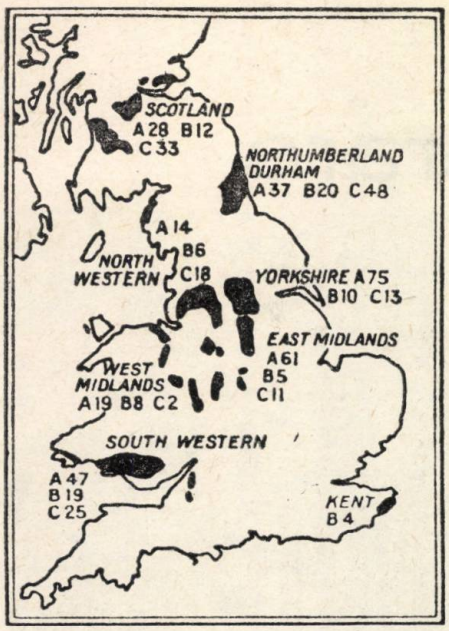

Regiunile miniere din Anglia
A — Mine care vor funcționa în continuare
B — Mine cu viitor nesigur
C — Mine care vor fi închise

ci pentru că, în timpul producției deficitare de cărbune, alte surse de combustibil, în special petrolul, cuceriseră poziții serioase pe piața internă.

Situația poate fi apreciată pe baza următoarelor cifre: în 1948, cărbunele a furnizat 91 la sută, iar petrolul numai 9 la sută din combustibilul folosit în Marea Britanie. În 1964, însă, cărbunele a ajuns să furnizeze 65,6 la sută iar petrolul 32,6 la sută. Se apreciază că pînă în 1970 consumul de petrol va ajunge la 144 de milioane de tone. Guvernul a declarat că „nu ar fi prudent să se conteze pentru 1970 pe o piață a cărbunelui care să poată absorbi mai mult decît 170—180 milioane de tone, și aceasta socotind și exporturile, care, potrivit perspectivelor actuale, ar putea fi de 5 milioane de tone".

Politica guvernului în materie de combustibil este de a „lăsa liber jocul pieței", care favorizează în mod invariabil combustibilii ieftini. Monopolurile petroliere își pot permite să reducă prețurile, datorită uriașelor profituri realizate de ele din exploatarea muncitorilor petroliști din Orientul Mijlociu. Nu există însă nici o garanție că prețurile petrolului vor rămîne scăzute. Directorul unei firme petroliere a declarat recent că industria petrolului trebuie să găsească în următorii 15 ani o sumă suplimentară de 2 300 000 000 lire sterline pentru investiții capitale. În plus, „vîntul de schimbare" va pătrunde și în Orientul Mijlociu. De pe acum trebuie să se includă în prețul de cost al petrolului costul politicii de apărare „la est de Suez". S-ar putea ca importurile de petrol ale Marii Britanii să devină mai puțin rentabile din punct de vedere economic. De aceea, subliniază conducătorii minerilor, este riscant să se distrugă sursele de combustibil ale Marii Britanii prin izgonirea din această industrie a brațelor de muncă calificate.

Un alt motiv pentru care cărbunele britanic pierde lupta pe „piața liberă": industria cărbunelui a fost puternic handicapată de la naționalizare încoace, deoarece a trebuit să plătească dobînzi atît la despăgubirile acordate foștilor proprietari cît și la sumele pe care a fost nevoită să le împrumute pentru a moderniza minele lăsate în părăsire. De la naționalizare, industria cărbunelui a plătit dobînzi însumînd 485 de milioane de lire sterline. În prezent, guvernul a hotărît să anuleze 400 de milioane de lire sterline din datoria industriei cărbunelui; mai rămîne însă o datorie de 545 de milioane de lire sterline.

Dacă această măsură ar fi fost luată mai devreme, Departamentul național al cărbunelui ar fi fost scutit, între 1947 și 1957, de plata unei dobînzi anuale de 40 milioane lire sterline, s-ar fi putut vinde cărbune industriei britanice la prețuri avantajoase, iar multe din așa-zisele mine „nerentabile" ar fi fost rentabile.

Este de neînțeles faptul că guvernul anulează o datorie de 400 milioane lire sterline și simultan închide 150 de mine, spun minerii. Și mai inexplicabil încă, susțin ei, este faptul că guvernul nu ține seama de efectul importurilor de petrol asupra crizei cronice a balanței de plăți britanice, în special dacă, așa cum s-a evaluat, costul importurilor va crește pînă în 1970 la 600 milioane de lire sterline.

În plus, cererea de cărbune se poate reduce și mai mult, după 1970, datorită existenței gazelor naturale din Marea Nordului, care vor fi cumpărate de la monopoliștii britanici sau străini cărora guvernul le-a acordat concesii de exploatare.

Acestea sînt unele din argumentele aduse de minerii care au respins planul național pentru combustibil al guvernului și care vor fi, fără îndoială, invocate din nou la ședința specială de la 25 noiembrie a Consiliului executiv al Sindicatului național al minerilor.

Se așteaptă ca la această ședință conducătorii minerilor să îndemne la maximum de rezistență față de politica guvernului în materie de combustibil și să ceară garantarea desfacerii a 200 milioane de tone de cărbune anual. Este ceea ce se angajaseră să facă inițial conducătorii partidului laburist.

John GRITTEN

Londra, 23 noiembrie

TELEVIZIUNEA CONTRA ZIARELOR

Cum răspunde presa britanică la concurența televiziunii? Problema datează din 1946, cînd compania B.B.C. și-a început emisiunile postbelice. Dar ea nu a devenit o amenințare serioasă pentru Fleet Street (strada presei din Londra — n.n.) decît în 1955. În anul acela, Societatea de televiziune I.T.A. a pătruns în lacul în care B.B.C. plutea liniștită, stăpînă pe tot materialul de presă. De atunci, lacul s-a transformat într-un torent, în care rețelele rivale luptă între ele pentru spectatori și pentru prestigiu. Una din armele folosite în lupta lor este informația televizată. În cursul ultimului deceniu, ea a evoluat din epoca arcului și săgeții în epoca bombei, dînd astfel lovituri serioase presei.

Televiziunea înflorește pe seama ziaristicii tradiționale. Ea transformă cititorii în spectatori: le prezintă știrile mai repede decît presa, și are o influență vizuală pe care tiparul nu o poate avea. Are autoritate, și în același timp este atractivă; în prezent, criteriul adevărului pentru omul de rînd nu mai este „am citit în ziar" ci „am văzut la televiziune". Din cauza televiziunii, Fleet Street a fost nevoită să-și reexamineze toate formulele tip de relatare, selecționare și prezentare a evenimentelor — formule care provin de la Northcliffe și care sînt folosite de la lansarea de către el a ziarului **Daily Mail** în 1896. Astăzi, ele își pierd puterea.

În 1955, Marea Britanie avea 10 cotidiene naționale de dimineață, cu un tiraj zilnic de 16 300 000 exemplare. Astăzi numărul lor a scăzut la 8. Tirajul lor mediu total în cursul primelor șase luni ale anului curent a fost de 15 500 000 exemplare. Tirajul cotidienelor de dimineață a scăzut astfel cu aproximativ 750 000 exemplare în decurs de un deceniu. Situația ziarelor de duminică este mult mai proastă. În 1955 existau 10 asemenea săptămînale cu un tiraj total de aproximativ 29 500 000 exemplare. Astăzi numărul lor este de opt, cu un tiraj total ceva mai mic de 24 000 000 exemplare. În decurs de 10 ani, au „dispărut" aproape șase milioane de cititori. Tirajul ziarelor londoneze a scăzut și el. În 1955, la Londra existau trei ziare de seară, cu un tiraj total ceva mai mare de 3 milioane exemplare. În prezent numărul lor este de două, cu un tiraj total ceva mai mic de 2 milioane exemplare.

Să privim aceste totaluri în comparație cu cifrele televiziunii din ultimul deceniu. În Marea Britanie există aproximativ 15 milioane de familii. În 1954, exact înainte de a intra în acțiune I.T.A., numărul familiilor cu televizoare era de 3 250 000. Astăzi, numărul lor este de 13 500 000. Nici un ziar nu a realizat vreodată o asemenea creștere de tiraj.

Cu un auditoriu de masă care se apropie de sută la sută, televiziunea nu are nevoie să copieze Fleet Streetul. Ea poate crea propriile ei modele gazetărești, dispunînd în acest domeniu de o putere mult mai mare decît a avut vreodată orice rege al presei. Ea înlocuiește în tot mai mare măsură ziarele ca principal mijloc de comunicare în Marea Britanie. Și parlamentul este lăsat de ea pe planul al doilea. Operatorii de televiziune iau imagini de la dezbaterile parlamentului numai pentru a le consemna, ca un preludiu oficial pentru repetarea și amplificarea lor la televiziune — unde personalitățile politice pot fi și sînt supuse unor întrebări mult mai concludente decît în fața scaunului speakerului.

Începînd din 1955, interviul televizat a ridicat această formă a ziaristicii la o nouă dimensiune. Cei care o practică, o exploatează cu autoritatea care aparținea odinioară presei de mare tiraj. Ziaristul care ia un interviu pentru televiziune creează treptat un nou mod de prezentare a știrilor cu ajutorul personalității respective. Se pare că nu există motive pentru ca acest proces să nu meargă mult mai departe. O dată ce rețelele de televiziune vor fi eliberate de actualele restricții legale, ele vor putea să furnizeze zilnic un ziar televizat complet, prezentînd știrile în imagini, punînd întrebări autorilor lor în fața aparatelor de luat vederi și analizîndu-le în același mod în care le analizează autorii de articole de fond și comentatorii.

Dar dezvoltarea prezentării în imagini a știrilor nu este decît o parte a sfidării televiziunii la adresa Fleet Streetului. Oriunde este practicată, ziaristica cere o serie de însușiri specifice. Numărul oamenilor care posedă aceste însușiri este limitat. Pînă acum un deceniu, ei lucrau la ziarele din Marea Britanie deoarece aceasta era singura lor piață. Nici o altă formă de activitate nu le oferea mediul și posibilitățile potrivite cu temperamentul lor. Astăzi, televiziunea britanică le oferă pe amîndouă. În consecință, numărul elementelor calificate din care Fleet Streetul și-a ales totdeauna recruții este mult redus de televiziune.

Televiziunea face acum ceea ce făcea odinioară o anume presă așa-zis „populară". Activitatea ei în domeniul informației este denumită vulgară, indiscretă, senzațională, nerespectuoasă, șocantă. Totuși, ținînd seama de faptul că are un auditoriu de aproape 15 milioane de familii, ceea ce izbește cel mai mult la televiziunea britanică este nu atît tupeul ei cît prudența cu care înaintează pas cu pas.

Dar este vădit că posibilitățile ei sînt uriașe. Pentru a concura cu ea, presa va trebui să recurgă la mijloace noi, care nu sînt accesibile televiziunii. Există multe asemenea mijloace. Pentru a supraviețui și a prospera în ciuda sfidării tot mai serioase a televiziunii, presa trebuie s-o depășească.

Charles CURRAN

membru al Camerei Comunelor

(Din **Spectator** — Londra)

R. P. ALBANIA
21 de ani de la eliberare

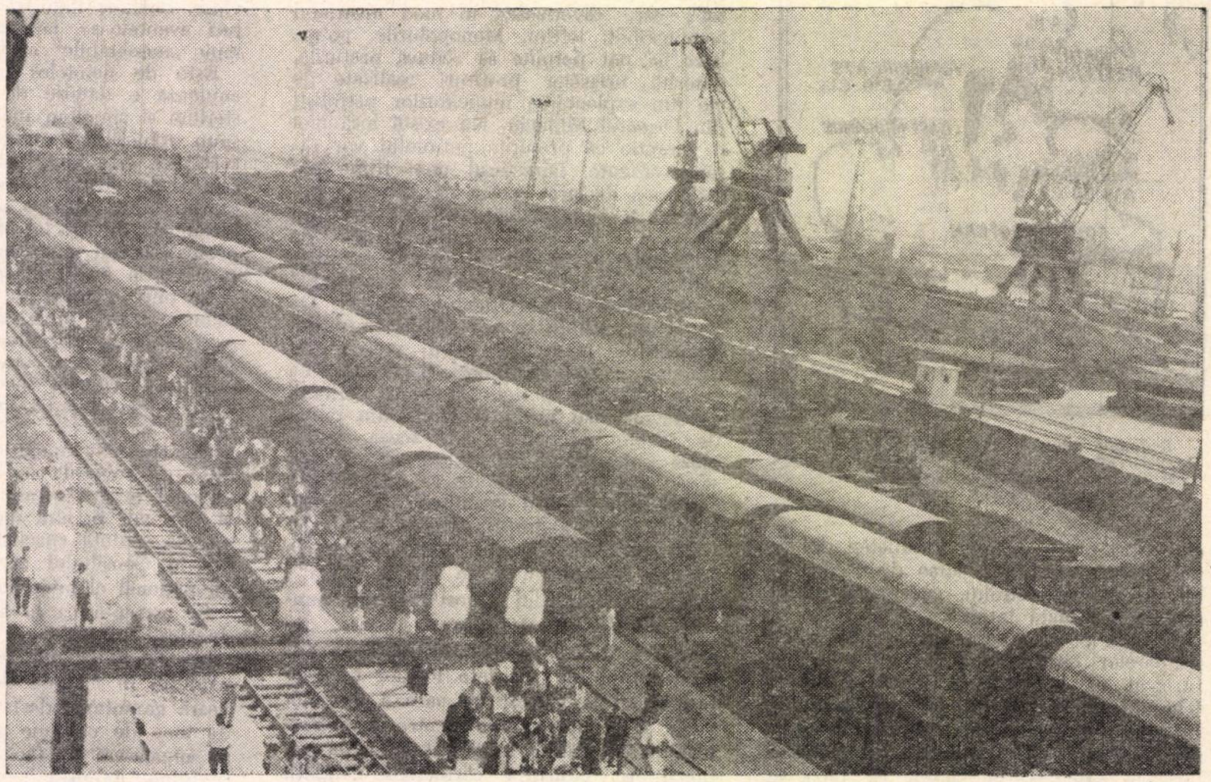

Gara din Durres

In Palatul Culturii de la Tirana, mii de vizitatori au avut prilejul să vizioneze o mare expoziţie care a înfăţişat transformările şi realizările obţinute de poporul albanez în cei 21 de ani de la eliberarea de sub jugul fascist. Pe o suprafaţă de aproape 2 500 mp au fost expuse mii de obiecte, circa 500 de reproduceri fotografice şi documentare, zeci de machete, hărţi şi grafice.

Urmărind datele înfăţişate, vizitatorul a putut constata că în acest răstimp producţia industrială globală a R. P. Albania a crescut astfel încît astăzi, în numai 12 zile, se realizează întreaga producţie a industriei din anul 1938. Această creştere a fost înregistrată în toate domeniile industriei : producţia petrolieră, extracţia de cărbune, de crom, de cupru, de feronichel. În 1963 au fost produse peste 258 milioane kWh energie electrică. Sporuri importante a înregistrat industria mecanică, de materiale de construcţii, industria textilă şi alimentară. În anii puterii populare au fost construite mai mult de 1 000 de unităţi importante în sectorul economic, social şi cultural. Valoarea globală a investiţiilor a depăşit suma de 120 miliarde de leka.

1965 a fost considerat în Albania drept un an caracteristic nu numai pentru că el încheie al treilea plan cincinal ci pentru că în acest an numărul uzinelor, fabricilor şi combinatelor care au intrat în exploatare este superior tuturor celor din cei 21 de ani anteriori.

La rîndul ei, cooperativizarea agriculturii a asigurat, între altele, creşterea producţiei agricole şi sporirea veniturilor ţărănimii. În anul 1963, s-a obţinut o producţie cerealieră cu 42 la sută mai mare decît cea din perioada antebelică. Astăzi, în agricultură lucrează peste 2 500 de cadre tehnice cu studii medii şi superioare.

Peste 65 000 de hectare sînt cultivate cu plante industriale. A crescut fără precedent cultura de pomi fructiferi. Numărul lor depăşeşte astăzi 12 000 000. Plantaţiile de măslini s-au dublat, iar cele de citrice au crescut de nouă ori.

Şi în sectorul zootehnic au fost înregistrate succese. Şeptelul numără astăzi aproape 200 000 de capete.

Comerţul exterior al R. P. Albania creşte şi se lărgeşte an de an. Astăzi ţara exportă de 9 ori mai multe produse decît în anul 1938. Albania dezvoltă comerţul său cu aproape 40 de ţări şi cu sute de firme comerciale. Principalele sale exporturi constau în minereuri, produse ale industriei uşoare şi alimentare, produse agricole, de artizanat etc. Minereul de crom este exportat în 8 ţări, Albania ocupînd astfel locul al 5-lea în exportul mondial şi primul loc în ceea ce priveşte exportul acestui minereu pe cap de locuitor. Petrolul brut este vîndut în 3 ţări, bitumul natural în 15 ţări, tutunul în 11 ţări (locul al treilea pe glob, în raport cu exportul de tutun pe cap de locuitor). Produsele industriei uşoare şi alimentare care formează 1/4 din totalul exporturilor Albaniei sînt exportate în 13 ţări ale lumii.

Capitolul cultural al expoziţiei este vast. Întîlneşti imagini semnificative ale dezvoltării culturii, artei şi învăţămîntului în ţară. Astfel, din fiecare 4,4 locuitori unul frecventează o şcoală. Universitatea de stat din Tirana a fost absolvită de peste 4 100 de specialişti. În curs de două decenii au fost publicate mai multe cărţi decît în cinci secole.

Toţi locuitorii ţării se bucură de asistenţă medicală gratuită, ceea ce constituie una dintre cele mai grăitoare victorii ale poporului albanez. În prezent, Albania numără de şapte ori mai mulţi medici decît avea în perioada antebelică. A fost eradicată malaria, boală care afecta aproape jumătate din populaţie în perioada dinainte de eliberare. În prezent, numărul de instituţii sanitare a depăşit cifra de 1 000, iar numărul de paturi este de peste 10 000.

Alte sectoare ale expoziţiei : transport, construcţii de locuinţe. Transportul rutier realizează în prezent un volum de muncă incomparabil superior celui din anul 1938. Dacă în perioada antebelică Albania era singura ţară europeană maritimă fără flotă, în prezent flota comercială este dotată cu unităţi moderne care străbat mările şi oceanele lumii. Transportul feroviar acoperă aproximativ 20 la sută din volumul global al traficului intern.

Paralel cu dezvoltarea industriei şi agriculturii, volumul construcţiei de locuinţe a înregistrat succese importante. În ultimul deceniu s-au înălţat peste 64 000 de noi locuinţe. Astăzi Tirana, capitala R. P. Albania, are o înfăţişare nouă, ca urmare a dezvoltării multilaterale pe care a cunoscut-o în ultimii ani. În cursul unui singur an la Tirana s-a construit mai mult decît în întreaga perioadă 1912—1937.

AL. MOLDOVEANU

MONGOLIA AZI

În urmă cu 41 de ani, Marele Hural Popular întrunit la Ulan Bator proclama Mongolia republică populară. Actul, de o deosebită importanţă istorică, consfinţea pe cale legislativă primele cuceriri ale revoluţiei populare din 1921.

Următoarele patru decenii au înregistrat importante succese în opera de emancipare şi progres a poporului mongol, de devansare a timpului istoric şi de sincronizare cu realităţile secolului XX. Sub conducerea Partidului Popular Revoluţionar Mongol, poporul mongol a pornit la lichidarea înapoierii ţării şi la edificarea unei vieţi noi socialiste.

În 1920, baza industrială a ţării era inexistentă. Acum, în momentul imediat premergător încheierii celui de-al treilea plan cincinal (1961—1965) cifrele consemnează un mare avînt în dezvoltarea diverselor ramuri ale industriei : energetică, minieră, alimentară, de prelucrare a lemnului, a produselor animale etc.

Datele statistice înregistrează o creştere a producţiei globale industriale de 2,4 ori în ultimii şapte ani, iar prevederile cincinalului următor vorbesc despre dublarea producţiei industriale pînă în 1970. În acest an, ponderea industriei în ansamblul economiei va atinge procentul de 51 la sută.

Cel mai important obiectiv al celui de-al treilea cincinal îl constituie complexul industrial energetic de la Darhan. Bazat într-o primă etapă pe trei mari obiective : o centrală electrică cu o putere de 100 000 kW, o fabrică de ciment cu o capacitate anuală de 200 000 de tone şi exploatări carboniere la suprafaţă care furnizează anual peste 1 milion de tone de cărbune, el va însuma pînă în 1980 împreună cu regiunea înconjurătoare un număr de 40 de mari întreprinderi industriale. La începutul deceniului al 9-lea, Darhanul (a cărei populaţie va spori în decurs de 20 de ani de la 3 000 la circa 60 000 de locuitori) va constitui împreună cu combinatul industrial de la Ulan Bator baza producţiei industriale a ţării.

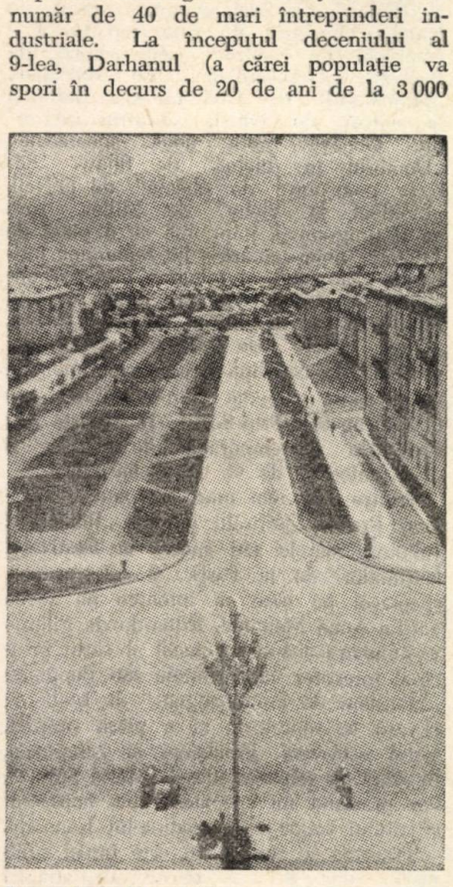

Bulevard din Ulan Bator

Tradiţionala bogăţie a ţării — creşterea vitelor — constituie şi astăzi una din principalele ramuri ale economiei mongole. Din 1924 şi pînă astăzi şeptelul a crescut de peste două ori. 12 milioane de ovine, 5 milioane caprine, 2 milioane bovine şi 800 000 de cămile sînt cifre ce situează Mongolia pe primul loc pe glob în privinţa numărului de animale care revin pe cap de locuitor. Dintr-un pustiu ostil vieţii, podişul Gobi va deveni în viitor un important centru al acestei ramuri economice. „Creşterea vitelor — declara ministrul agriculturii, Baljinian, unor ziarişti francezi — va putea lua în Gobi un avînt considerabil atunci cînd vom rezolva problema hranei de iarnă a animalelor pentru perioada celor 100 de zile (cea mai aspră perioadă a iernii). Pentru ca o soluţie pe deplin satisfăcătoare să fie găsită, va trebui să dispunem de 360 000 de tone de nutreţuri. Viitorul nostru plan cincinal (1966—1970) prevede producerea a 160 000 de tone de furaje care vor fi rezervate exclusiv aimakurilor din Gobi".

O altă ramură a agriculturii, cultivarea cerealelor, a devenit de sine stătătoare în 1959 (anul încheierii cooperativizării gospodăriilor araţilor). Din nou statisticile demonstrează dezvoltarea sa rapidă în cursul anilor care au urmat. Dacă în 1957 au fost însămînţate cu cereale 83 000 de hectare, anul acesta suprafeţele afectate culturilor cerealiere au atins cifra de 753 000 hectare.

Starea culturală a Mongoliei, imediat după instaurarea puterii populare, era consemnată astfel într-un document oficial guvernamental datînd din 1921 : „Nu avem şcoli şi instituţii ştiinţifice, ca alte popoare civilizate, nu traducem în limba noastră lucrările ştiinţifice necesare propăşirii ţării, nu le studiem ; sîntem cufundaţi în beznă şi ignoranţă, veacurile trec fără nici un folos pentru noi".

Astăzi, analfabetismul a dispărut în mod practic ; la 1 000 de locuitori 168 frecventează diferite instituţii de învăţămînt ; la 10 000 de locuitori se numără 57 de studenţi (procentaj care situează ţara pe unul din primele locuri din lume în acest domeniu).

Mongolia numără în prezent 12 instituţii de învăţămînt superior, 10 şcoli tehnice şi o întinsă reţea a învăţămîntului de cultură generală care cuprinde peste 130 000 de elevi.

Pentru progresele obţinute în domeniul ocrotirii sănătăţii şi al asigurărilor sociale este edificatoare o nouă serie de cifre : pentru fiecare 1 000 de locuitori în 1925 reveneau 0,2 paturi, iar în 1964 — 8,7 paturi. Dacă în momentul imediat următor revoluţiei populare nici un mongol nu era titularul vreunei diplome universitare medicale, astăzi, la fiecare 10 000 de locuitori revin 12,6 medici şi 55 cadre medico-sanitare cu pregătire medie. Rezultatele măsurilor luate de puterea populară s-au reflectat în indicele demografic al ţării. Durata medie a vieţii în Mongolia, care cu patru decenii în urmă era de 34 de ani, este acum de 64 de ani şi manifestă în continuare tendinţe de creştere.

Corneliu VLAD

Consfătuirea reprezentanţilor ţărilor socialiste în problema colaborării pentru cercetarea şi folosirea spaţiului cosmic în scopuri paşnice

Între 15 şi 20 noiembrie 1965 a avut loc la Moscova Consfătuirea reprezentanţilor următoarelor ţări socialiste : Republica Populară Bulgaria, Republica Socialistă Cehoslovacă, Republica Cuba, Republica Democrată Germană, Republica Populară Mongolă, Republica Populară Polonă, Republica Socialistă România, Republica Populară Ungară, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, în problema colaborării pentru cercetarea şi folosirea spaţiului cosmic în scopuri paşnice.

În cursul consfătuirii, care s-a desfăşurat într-o atmosferă de prietenie frăţească, cordialitate şi înţelegere reciprocă, a avut loc un schimb de păreri între participanţi privitor la cele mai indicate forme şi direcţii ale colaborării în domeniul cercetării şi folosirii în scopuri paşnice a Cosmosului, avîndu-se în vedere posibilităţile tehnico-ştiinţifice şi resursele fiecărei ţări socialiste. Au fost analizate problemele elaborării unui program de cercetări comune în domeniile fizicii cosmice, meteorologiei cosmice, organizării comunicaţiilor la mari distanţe şi a televiziunii, medicinii şi biologiei cosmice, prin folosirea sateliţilor artificiali ai Pămîntului, a rachetelor geofizice şi meteorologice etc. Au fost, de asemenea, analizate posibilităţile construirii şi lansării în comun a sateliţilor precum şi posibilităţile elaborării în comun a aparaturii şi instalaţiilor pentru cercetări cosmice de către specialiştii diferitelor ţări interesate.

Participanţii la consfătuire şi-au exprimat năzuinţa de a dezvolta colaborarea între ţările socialiste în acest domeniu important şi de perspectivă al ştiinţei şi tehnicii.

Unirea eforturilor savanţilor ţărilor socialiste pentru efectuarea de lucrări comune în domeniul cercetării spaţiului cosmic şi folosirii sateliţilor în meteorologie, pentru organizarea comunicaţiilor radio la mari distanţe, a televiziunii şi a altor cerinţe practice va permite să se folosească pe deplin superioritatea sistemului social al ţărilor socialiste pentru accelerarea progresului tehnico-ştiinţific şi dezvoltarea culturii în ţările comunităţii socialiste.

Participanţii la consfătuire îşi exprimă convingerea că eforturile comune ale ţărilor socialiste în cercetarea şi folosirea spaţiului cosmic în scopuri paşnice vor contribui la colaborarea internaţională în acest domeniu, vor constitui un aport important la dezvoltarea ştiinţei spre binele întregii omeniri.

SCRISOARE DIN ROMA

început de stagiune

„Giulietta degli spiriti", între vis și realitate

Roma, noiembrie. Luchino Visconti a inaugurat la Valle activitatea „Teatrului Stabil" din Roma, punînd în scenă „Livada cu vișini". Premiera a fost cu totul demnă de faima regizorului și de talentul actorilor Rina Morelli și Paolo Stoppa, cu care Visconti a mai înfruntat în capitală repertoriul cehovian. Întorcîndu-se la Cehov, Visconti a adus în „Livada" ceva nou, care nu numai că a stîrnit interes, dar a și surprins publicul și critica : o ironie față de incapacitatea eroilor de a se integra societății în transformare și un relief dramatic provenind din lipsa definitivă de comunicare într-o lume plină de fermenți, de căutări, de cerințe noi, și fantomele care se străduie să o ignore.

Spectacolului cehovian i-a urmat, la distanță de cîteva zile, în „Teatrul Central" renovat tot în cadrul activității „Companiei Stabile", punerea în scenă a piesei „Arbitrul" de Gennaro Pistilli, o lucrare nouă care analizează societatea italiană din zilele noastre. Clasicul rus și contemporanul italian au constituit cartea de vizită a acestei instituții culturale care și-a reluat, în sfîrșit, activitatea după o lungă și laborioasă perioadă de pregătiri. Capitala nu avea pînă astăzi un teatru care să garanteze continuitatea activității culturale. Stagiunile teatrale se bazau pe companii în turneu, deseori foarte bune și bine pregătite, dar care nu aveau o concepție bine definită, un program artistic. Vito Pandolfi, directorul „Teatrului Stabil", vorbind despre orientările și munca în această instituție, s-a referit la faptul că, acum, cînd televiziunea poate oferi unui public larg reprezentarea unor texte teatrale și cînd problema apropierii de teatru a maselor largi se poate considera în mod practic rezolvată, se impune necesitatea de a asigura deplina autenticitate a manifestațiilor de artă. Apare clar — a precizat Pandolfi — sarcina noastră de a contribui la crearea unei noi dramaturgii naționale. De asemenea, aceea de a asigura continuitatea punerii în scenă a marilor clasici — elementul concret ce permite publicului să se apropie de adevăratul spirit și de tradițiile civilizației noastre — într-o perspectivă de exprimare dramatică și artistică deosebită. Pentru a favoriza această orientare a politicii sale culturale, „Teatrul Stabil" din Roma oferă publicului său condiții deosebit de avantajoase : cu 4 000 de lire se poate asista la cinci spectacole — de pildă, trei de teatru clasic și două ale secției experimentale.

Reluarea activității „Teatrului Stabil" din Roma este, într-un anumit sens, evenimentul cel mai important al vieții teatrale, un eveniment care putea risca să pună în umbră „premierele" celorlalte teatre. Dar stagiunea a început sub bune auspicii și la Milano, Torino, Genova și în alte orașe. Cu deosebit interes au fost primite „Jocul celor puternici", în direcția de scenă a lui Giorgio Strehler, care a deschis stagiunea la „Piccolo Teatro" din Milano, cunoscut bucureștenilor, și „Venexiana" la „Teatrul Stabil" din Bologna, dramă a unui autor anonim din secolul XVI, care a mai fost reprezentată cu mult succes la Spoleto, la *Festival dei due Mondi.*

Repertoriu lipsit de „zona riscului"

O trecere în revistă ne permite să spunem că stagiunea nu prezintă mari noutăți ca repertoriu. După „Livada cu vișini", „Teatrul Stabil" din Roma va pune în scenă „Negustorul din Veneția" de Shakespeare și „A-i îmbrăca pe cei goi" de Pirandello. În secția experimentală, „Arbitrul" va fi urmat de „Cei patru cavaleri" de Biraghi, „Guvernul lui Verres" — o adaptare după Cicero — și „Eleonora d'Arborea" de Dessì. La Milano, „Piccolo Teatro" are în program „Gîlcevile din Chioggia" de Goldoni, „Troienele" de Euripide, în traducerea lui Sartre, și „Oamenii Mafiei" — un text de aproape acum un secol, a cărui acțiune se petrece în carcera palermitană Ucciardone ; figurează pe afiș și o piesă de Giovanni Berto. La „Teatrul Stabil" din Torino stagiunea s-a deschis cu „Hangița" de Goldoni și va continua cu „Fizicienii" de Dürrenmatt, cu „Cin-cin", o comedie muzicală de Billetdoux, „Richard al III-lea" de Shakespeare, o piesă de Natalia Ginzburg. În fine, repertoriul e completat de reluările : „Zile senine" de Beckett, „L'Anconitana" de Ruzzante, „Mincinosul" de Goldoni și „Bertoldo la curte" de Dursi. „Teatrul Stabil" din Genova oferă nouă spectacole : „Doctorul în dilemă" de Shaw, „Soseşte negustorul de gheață" de O'Neil, „Incident la Vichy" de Miller, care va fi programată împreună cu o piesă de Adamov, noua lucrare a lui Squarzina intitulată „Emmeti", și reluarea piesei „Conștiința lui Zeno", adaptare după romanul lui Svevo care a obținut un mare succes, „După cădere" de Miller și „Cei doi gemeni" de Goldoni. Secția experimentală va prezenta comedia „Zip-Lap-Vap-Mam-Crep-Scap-Plip-Trip-Scrap în ceartă cu societatea contemporană" de Scabia, și „La fantesca" de G. B. Della Porta.

Printre cele mai mari companii în turneu, Franco Zeffirelli anunță „Romeo și Julieta", marele său succes la Festivalul Națiunilor de la Paris, și „Lupoaica", spectacol cu care se întoarce pe scenă actrița Anna Magnani. Eduardo de Filippo va pune în scenă un spectacol al cărui principal interpret va fi fratele său Peppino : „Monsieur de Pourceaugnac" de Molière ; el are în repertoriu și o piesă proprie, scrisă astă-vară. Proclemer și Albertazzi, în afară de reluarea piesei „Maria Stuart", vor prezenta un spectacol nou, consacrat sfîrșitului tragic al președintelui Kennedy.

Trecerea în revistă nu este totuși completă ; dar titlurile omise nu adaugă mult în ceea ce privește trăsăturile ge-

nerale ale stagiunii. Un element într-o oarecare măsură nou este prezența pe afișe, în calitate de dramaturgi, a unor cunoscuți scriitori : Berto, Ginzburg, Dessì. Printre regizori se întoarce, după cîțiva ani de absență, Luchino Visconti care își împarte acum în mod egal activitatea între cinematograf și teatru. Altă noutate poate fi considerată reluarea a numeroase spectacole cunoscute din stagiunile trecute. Aceasta ar putea fi un indiciu asupra interesului crescînd în ultimii doi ani față de teatrul de proză. S-a încheiat oare lunga perioadă de criză de după război ? Se pare că da : inițiativele și eforturile depuse încep să dea primele rezultate.

Stagiunea abia deschisă este totuși o stagiune în care clasicii au partea leului în repertoriu și nimic nu ne îndreptățește să ne așteptăm la una dintre acele plăcute surprize care îi bucură pe iubitorii de teatru. Shakespeare, Cehov, Goldoni, Pirandello ; în afara acestor patru somități repertoriul este, așa cum s-a plîns critica, încă sărac. Pe afișele celor mai mari companii lipsește o „zonă" — „zona riscului" — aceea a noilor autori ; iar acolo unde nu lipsește cu desăvîrșire, este totuși insuficientă. Companiile de turneu, care au nevoie de succese pentru a nu suferi din punct de vedere financiar, nu se simt în stare să facă față acestei „zone". Și nu-i pot face față nici teatrele stabile. În teatrul italian a fost cucerită bătălia împotriva îmbălsămării clasicilor care sînt reprezentați acum în mod sistematic în ediții critice : „Livada cu vișini" a oferit un exemplu. Lipsește însă acela care să creeze o legătură între public și așa-zisul teatru la zi.

„Giulietta degli spiriti" sfîrnește controverse

După o îndelungată așteptare, legată de schimburi de note și declarații deloc curtenitoare între Fellini și prof. Chiarini pentru neprezentarea filmului la Veneția — și paralel între Fellini și administrația comunală din Rimini, orașul natal al regizorului, căreia i-a fost promis filmul pentru o „premieră mondială" la care apoi s-a renunțat — „Giulietta degli spiriti" a sosit, însoțită de un intens concert publicitar, pe ecranele celor mai mari orașe italiene. Filmul a provocat foarte multe și foarte diferite reacții din partea criticilor, artiștilor, oamenilor de litere și publicului. Poate că niciodată Fellini nu a fost discutat cu atîta înverșunare.

Diferența de opinii nu se manifestă desigur în legătură cu calitatea regizorului romagnol ca artist. Locul de prim plan pe care îl ocupă în cinematografia contemporană nu poate fi contestat ; dimpotrivă, astăzi se poate adăuga meritelor sale un nou capitol, în legătură cu folosirea culorii, de care Fellini se slujește pentru prima dată, într-o poveste care se desfășoară pe două planuri : al realității și al visului.

Discuțiile continuă, aprinse și contradictorii, în legătură cu interpretarea „lumii lui Fellini", cu caracterul operei sale. Poate că, în legătură cu aceasta, ar fi bine să amintim subiectul operei disputate. Povestea nu este deloc originală : este vorba despre criza unei căsătorii într-o familie burgheză. Giulietta, protagonista, este o femeie aflată în pragul maturității (cu 15 ani de căsătorie în urma ei), dar nematură din punct de vedere spiritual. Copilăria și-a trăit-o alături de o mamă frumoasă și autoritară, de surorile pe care le privea cu ochii unei cenușărese. Ajunsă la căsătorie, soțul a devenit pivotul existenței ei, lui i-a dedicat întreaga ei viață cenușie, incoloră. Prietene extravagante vor să-i comunice gusturile lor, ideile lor. Bîntuită de coșmaruri, de halucinații, de fantomele tuturor spaimelor sale, Giulietta descoperă la un moment dat că soțul ei, centrul universului ei, o înșeală. În fața acestei situații, ea reacționează ca toți cei din jur : recurge la practicarea magiei, își caută evadarea în erotism, fără să aibă însă curajul de a merge pînă la capăt, vrea să-și înfrunte rivala și nu reușește. În viața ei chinuită se face în sfîrșit — dar în mod cu totul nemotivat — lumină. Giulietta suferă de un „complex al victimei", care anulează în ea toate posibilitățile. Acest complex s-a născut în ziua cînd, cu complicitatea mamei, călugărițele de la școala pe care o frecventa au legat-o pentru a juca rolul unei martire creștine într-un spectacol religios. Bunicul, un pozitivist, dușman al oricărei forme de intimidare mistico-religioasă și puțin libertin, a salvat-o eliberînd-o de funia care o strîngea. Dar aceste legături au rămas în inconștientul ei și Giulietta trebuie (gîndirea lui Fellini poartă aci vizibile influențe freudiene) să se descătușeze încă o dată, pentru a-și găsi liniștea. Cînd, în sfîrșit, lucrul acesta se întîmplă, nici măcar mama ei, de la înălțimea frumuseții sale statuare, nu o mai poate domina : în film, mama ei devine o bătrînă vicioasă, la care Giulietta strigă că nu-i mai este frică de ea, că se simte, în sfîrșit, ea însăși. Fantomele o părăsesc ; o părăsește și soțul, pe care ea nu-l mai reține, lăsîndu-l să plece împreună cu iubita lui, sub pretextul unei călătorii de afaceri. Giulietta este acum liberă, liniștită. Și-a încheiat socotelile cu meschinăria moralei bigote în care a fost educată și poate trece prin atmosfera îmbălsămată a păduricii de la Fregene : fantomele au devenit acum voci binevoitoare care nu o mai chinuiesc.

Roma. Anna Magnani și Osvaldo Ruggieri în „Lupoaica" de Giovanni Verga

Genova. O scenă din „După cădere" de Arthur Miller, cu Monica Vitti și Giorgio Albertazzi

Ce este, deci, acest film ? În ce măsură continuă opera lui Fellini ? Un critic destul de autorizat l-a considerat „o istorie adevărată, o mare plină de neliniște, un fluviu de amintiri și un munte de lucruri fantastice". Federico Fellini a vrut să caricaturizeze concepțiile contemporane convenționale asupra lumii, miturile și mistificările generate de ele. Cu ce rezultat ? „Mai puțin convingător decît în alte filme ale sale, pentru că de data aceasta nu a reușit să depășească în mod critic defectele și erorile pe care intenționa să le satirizeze". Alții îi reproșează lui Fellini „o involuție spre un cinematograf de analiză psihică fantezistă, în care visul, soluția miraculoasă, constituie singurul remediu împotriva tristeții". „Giulietta degli spiriti" se situează departe de „Dolce vita", care era cronica și fresca viguroasă a unei societăți, și nu este nici măcar continuarea lui „8 și jumătate", pentru că în acest film un intelectual ratat putea să nu-și exteriorizeze sentimentele, în timp ce Giulietta este o casnică mic-burgheză căreia i se potrivește cu greu rolul de vizionară pe care i l-a dat regizorul. Îndărătul pleoapelor lăsate ale acestei femei oarecare, gelozia nu poate dezlănțui proliferarea monștrilor pe care-i prezintă filmul : mauri, ofițeri naziști, fantome, călugărițe negre fără chip. Fellini a suprapus lumea *sa* lumii eroinei sale și de aici a reieșit „un tot nu prea bine închegat și pretențios", cu un exces de simbolistică și analiză psihologică. Și chiar dacă în film satirizarea moravurilor subliniază decadentismul, demența erotică, incultura burgheziei bogate, și subliniază întoarcerea femeii la o condiție normală prin îndepărtarea prejudecăților catolico-medievale din educația sa — subliniind dezechilibrul existent într-o societate înaintată din punct de vedere tehnic, lustruită și manierată, dar deseori tributară în modul ei de viață unor mentalități și prejudecăți arhaice — lupta Giuliettei și eliberarea sa nu constituie o realizare la nivelul unei critici de înaltă valoare.

Și totuși, în încheiere, vrem să amintim că Fellini, în interviul acordat unui ziarist, și-a exprimat speranța că publicul va privi acest nou film ca pe o mare fabulă : pentru că, a spus el, nu este nimic de înțeles și nu trebuie căutat nici un mister în el. Are dreptate oare scriitorul Dino Buzzati cînd afirmă că drumul care stă acum în fața regizorului este acela al fabulei povestite, așa cum o practica Gustave Doré ?

Angelo CHIARI

Roma, noiembrie 1965

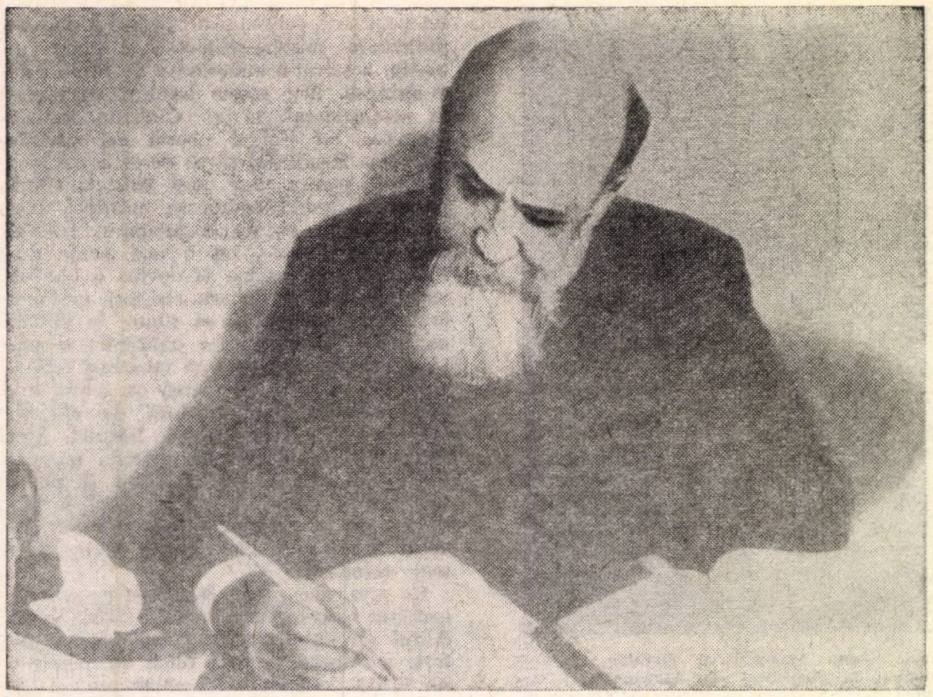

Ultima fotografie a lui Nicolae Iorga

NICOLAE IORGA
mesager al culturii românești

Acum trei sferturi de veac intra în viața științifică românească un tînăr cărturar care avea să uimească prin judecățile sale profunde, prin întinderea domeniilor abordate și prin roadele străduințelor sale, întreaga lume savantă a vremii lui.

Omul acesta a fost Nicolae Iorga.

Faima i-a stabilit-o opera sa de istoric, istoric literar, istoric de artă și gazetar, concretizată în scrieri care, după calculele bibliografilor, ating cifra uluitoare de 15 000 de titluri...

Rolul său în istoriografia noastră a fost exprimat cu pregnanță de George Călinescu: „Nu este cu putință să-ți alegi un domeniu oricît de îngust și umbrit din istoria română fără să constați că N. Iorga a trecut pe acolo și a tratat tema în fundamentul ei".

Pe lîngă meritele nepieritoare pe care i le cîștigă unui om asemenea înfăptuiri, cei cincizeci de ani de activitate științifică a lui Nicolae Iorga au înscris un mare capitol în istoria relațiilor culturale ale României. Era corolarul firesc al operei marelui învățat. Cunoscînd ca nimeni altul trecutul de lupte și de creație al românilor, pentru că-l cercetase ca nimeni altul pînă la el, Iorga și-a prețuit și și-a iubit țara nu numai pentru că era a lui, ci pentru că în laboratorul intelectual al savantului ea apărea drept unul din factorii de seamă ai istoriei și culturii europene. De pe temeiul nezdruncinat al acestei convingeri, Iorga a constatat cît de puțin erau cunoscute peste hotare trecutul și creațiile poporului său. Încredințat că istoricului îi revine rolul activ de a participa cu argumente științifice fundamentate pe documente la lupta pentru afirmarea țării lui, Iorga a elaborat un plan complex de informare peste hotare asupra rolului românilor în istoria lumii și a contribuției lor la civilizația mondială.

„Trova, trova sempre?"

Ca simplu turist, student la Școala Practică de Înalte Studii din Paris sau doctorand la Universitatea din Leipzig, apoi ca cercetător al arhivelor din Dresda, Nürnberg, München, Innsbruck, din Oxford, Roma, Neapole, Florența, Veneția, Genova, din Milano, Dubrovnik și Gdansk, Iorga lăsase în cercurile științifice ale anilor 1890—1900 amintirea unui tînăr ce ducea pasiunea studiului pînă la refuzul oricărei distracții zilnice, de o curiozitate nesățioasă, capabil să descifreze orice document, în orice limbă veche sau nouă, romanică sau germanică, de o erudiție neașteptată la o vîrstă sub treizeci de ani. Era o primă recomandare a lui, care se răsfrîngea asupra studentului și cercetătorului din România timpului, de unde prea puțini cercetători răscoliseră pînă atunci — și nici unul cu atîta fervoare — colbul vechilor arhive. Din aceiași ani datează primele prețuiri, mergînd pînă la prietenia de o viață, ale savanților străini, universitarilor, colegilor, bibliotecarilor sau arhivarilor care se vor mîndri apoi că l-au avut student — ca Universitatea din Leipzig — sau tovarăș de învățătură, că l-au asistat sau ajutat în neobositele sale căutări de „hîrtii vechi" ce povesteau trecutul și mai vechi al patriei sale. Atunci l-au remarcat Emile Picot, cunoscutul cercetător al literaturii române vechi și celebrul slavist Louis Léger, eruditul Karl Lamprecht, menit apoi celebrității ca decan al științei istorice germane. Atunci l-a întrebat, intuindu-l între ceilalți studenți, Charles V. Langlois de la Sorbona: „Dumneata ai mai citit vechi documente?", pentru a-i încredința apoi ediția scrisorilor lui Philippe de Mézières, cancelarul insulei Cipru și cruciatul secolului al XIV-lea, ale cărui peripeții vor forma însuși subiectul tezei de diplomă a lui Iorga. În peregrinările acelor ani a legat Iorga prietenii fidele cu Charles Bémont, dascălul său la Hautes Etudes, Em. de Martonne, viitorul geograf, Charles de la Roncière, istoricul marinei, care-i vor oferi peste patru decenii, împreună cu alți prieteni de limbă franceză, frumosul volum omagial publicat la Paris în 1933. De atunci datează și imaginea întipărită în mintea cutărui supraveghetor de la arhivele venețiene care-l întreba zilnic, cu prietenie: *Trova, trova sempre?* *) prins și el în cursa pasionantă după vechi soli ai lui Ștefan la Seniorie, după pribegi și negustori, ostași și învățăcei cantacuzini în care se lansase cu ardoare tînărul învățat moldovean prin registrele republicii lui San Marco.

„Românul cu stomacul de aramă"

Acțiunile de mesager al științei românești ale tînărului învățat aveau să ia însă curînd noi forme, mai eficiente. Numit în 1894 profesor de istorie universală la Universitatea din București, reputația lui — acreditată prin memoriile științifice publicate în *Analele Academiei* și numeroase reviste din țară, prin volume de documente sau studii întinse — îl recomandă cercurilor de specialitate de peste hotare drept savantul român cu cea mai completă și mai nouă informație pentru a scrie despre istoria poporului său dar și despre sud-estul european în ansamblu, sau în relațiile sale cu Apusul. Karl Lamprecht i se adresează în 1904 pentru alcătuirea volumelor de istorie a românilor din seria *Istoria statelor europene* începută de Heeren și Ukert, de a cărei publicare se ocupa. Lucrarea apare

*) Găsești, găsești mereu?

peste un an la Gotha, în două volume însumînd aproape o mie de pagini. Excelent primită peste hotare, apelurile la colaborarea lui Iorga se înmulțesc. În 1907, o *Istorie a Imperiului Bizantin* în limba engleză apare la Londra. Între 1908 și 1913 cinci tomuri de peste două mii șase sute de pagini formează, în aceeași serie a lui Lamprecht, *Istoria Imperiului Otoman*. Informația, spiritul de sinteză și puterea de muncă ale istoricului român impresionează. Helmolt, care-i cere capitolul despre români, bulgari, unguri, albanezi pentru vol. IV al *Istoriei Universale* (Leipzig 1919), îl numește pentru capacitatea sa de a mistui atîtea informații: „Românul cu stomacul de aramă". Reviste științifice reputate ca *Byzantinische Zeitschrift* din München, *Revue historique* din Paris, îi cer colaborarea. În volumele omagiale oferite istoricilor Karl Lamprecht și Charles Bémont, bizantinologului P. Uspenski, arabizantului Amari apar contribuțiile sale alături de ale altor mari învățați ai lumii. În cel din urmă, Iorga dezvăluie cel mai vechi text cunoscut de limbă amarică (1910).

Publicarea de lucrări științifice în străinătate și în special despre istoria, arta, literatura poporului român răspundea unor intenții precise ale profesorului. El, care-și adresa totdeauna rezultatele operei sale mai întîi publicului românesc și care a suferit de cîte ori o carte apărută într-o limbă străină nu era tradusă și în românește; el, care n-a precupețit să conferențieze în orice unghi al țării, nu numai în fața publicului savant, ci mai ales a *marelui* public, de iubitori de cultură, muncitori, învățători, profesori, funcționari, țărani — se adresa străinătății prin lucrări în franceză, germană, italiană, engleză, daneză, suedeză, armeană, cehă etc. pentru a facilita înțelegerea și cunoașterea culturii țării sale. Prima lui sinteză istorică românească apare în limba germană în 1905. În 1911, alta, în italiană, iar în 1920 *Istoria Românilor și a civilizației lor* la Paris, republicată în engleză, la Londra (1925), în italiană la Milano (1928), în germană, la Sibiu (1929). În 1937 începe publicarea în limba franceză a sintezei *Istoria Românilor și a romanității orientale*, al cărei ultim volum (al unsprezecelea) va apare postum, în 1945.

Gîndul lui Iorga publicînd aceste scrieri se descifrează din mărturisirea cu care însoțea *Buletinul Secției Istorice a Academiei Române* în limba franceză (1915), publicat *„tot pentru a se ști că sîntem pe lume și noi"*. Mai era însă o temă fertilă pentru reactualizarea și intensificarea unor vechi legături internaționale ale poporului român: *istoria relațiilor noastre cu alte popoare*. Iorga o scrie în lucrări complete, comunicări sau articole comemorative. Relațiile cu Albania (1915), America (1930), Anglia (1917), Armenia (1913), Bulgaria (1915), Cehoslovacia (1923), Franța (1917), Grecia (1921), Italia (1923), Iugoslavia (1913), Polonia (1921), Rusia (1917), Suedia (1910) — cercetate și prezentate în ediții românești și străine — au fost tot atîtea mesaje de prietenie cu care savantul călătorea în misiunile sale culturale, oferind fiecărei țări darul unui trecut comun evocat cu simpatie, ca o bază a relațiilor viitoare.

Cu informația largă de care dispunea și puterea-i de muncă uriașă, profesorul putea dărui popoarelor prietene — adesea la cereri venite de-acolo — chiar lucrări despre *propria lor istorie*, uneori scrisă pentru întîia oară. Prin volumele publicate despre Albania (1919), Armenia mică (1930), Cipru (1931), Franța (1919), Italia (1931), Polonia și Rusia (1919), Statele

Nicolae Iorga la Oxford cu prilejul primirii titlului de doctor honoris causa

balcanice (1913), Turcia (1908—1913), Veneția (1912—1914) aceste țări primeau, o dată cu imaginea unui român despre istoria lor, mărturia interesului multilateral al poporului român pentru relații de trainică colaborare și prietenie. Delegația albaneză s-a prezentat la Versailles la Conferința de Pace cu argumente din istoria țării ei scrisă de Iorga.

■

Conferințe, congrese, expoziții

Primul congres internațional de istorie la care a luat parte Iorga a fost acela de la Londra, din 1912, de unde se întoarce cu prieteniile lui Henri Hauser și Volpe și cu prețuirea marelui Willamowitz-Moelendorff pentru tînărul istoric român „care mi-a impus atît de mult". În 1913, el este la Belgrad — pentru a duce Serbiei o piesă din istoria ei uitată; în 1914, la Veneția, la centenarul Ateneului venețian al cărui membru era, Iorga devine obișnuitul reprezentant al istoriografiei noastre la orice reuniune internațională de specialiști în acest domeniu.

Întreruptă de anii grei ai războiului din 1916—1918, activitatea peste hotare a lui Nicolae Iorga este reluată în ianuarie 1921 prin invitația de a ține conferințe la Paris, la Collège de France și alte instituții științifice franceze. Profesorul răspunde invitației, care premerge cu cîteva luni altă vizită în Franța. Cele două călătorii marchează o nouă etapă în relațiile culturale inițiate și dezvoltate de Iorga. În ianuarie 1921 el ia cuvîntul la Collège de France — îndată după Albert Einstein — vorbind despre „întreaga viață a poporului românesc prezentată ca o sinteză", prelegeri ce vor forma apoi lucrarea *Latinii Orientului*. La Sorbona, în 22 octombrie, prezintă o *Călătorie în România*, prilej de evocare a țării, poporului, istoriei și culturii lui. La Școala Interaliată de Înalte Studii Sociale face o *Introducere în studiul României și al românilor*. La Curtea de Casație vorbește despre *Spiritul public în România*. În prima călătorie, el străbate Franța din Normandia pînă în Provence conferențiind în mai multe orașe. „Invitarea la Collège de France — va declara Iorga — a fost prilejul pentru începerea unei opere de propagandă, menită să scoată la iveală originalitatea și, prin aceasta, valoarea poporului românesc".

Valoarea internațională a acțiunii lui Iorga, efectul campaniei sale de informare mondială asupra civilizației românești, nu puteau scăpa celui mai lucid spirit pe care l-a avut diplomația noastră dintre cele două războaie mondiale: Nicolae Titulescu. Nu totdeauna alături în problemele de politică internă, cei doi s-au înțeles și și-au unit fără ezitare eforturile pe planul promovării prestigiului românesc peste hotare. În 1921 Iorga simte oportunitatea publicării unei *Istorii a artei românești vechi* adresată străinătății, în excelente condiții grafice și cu colaborarea de autoritate a arhitectului George Balș, specialist în acest domeniu. Era cartea în care Iorga voia să demonstreze că „în clădirile domnești, boierești, negustorești și țărănești ale poporului românesc *nu e o serie de imitații răzlețe*, cînd de la unii, cînd de la alții, ci *manifestarea progresivă*, pe baza realităților naționale, locale, și cu adaosul chibzuit și cîntărit al influențelor de aiurea, din multe și felurite părți, *a unei concepții unitare și armonioase*". Cartea apare în anul următor, în editura Boccard, în ediție de lux. „A trebuit o operație financiară pe care Titulescu o credea fericită ca să se poată consacra suma necesară tipăririi la Paris în bune condiții artistice a acestei cărți care

→

în parte serveşte şi astăzi de bază cercetătorului pentru ceea ce am dat şi noi tezaurului de frumuseţe al omenirii". După succesul primelor contacte cu publicul străin, Iorga va mărturisi: „Astfel mi se forma în minte ideea care mă va stăpîni tot mai mult, a prezentării faţă de străinătate a unei întregi sinteze... a ceea ce poporul românesc... a fost în stare să deie civilizaţiei".

Pînă la această sinteză (publicată în 1937—1945), Iorga foloseşte tribuna fiecărui congres şi reuniuni internaţionale pentru a înfăţişa mereu alte feţe ale culturii, artei, istoriei sau literaturii poporului său.

Periplul său continuă neîntrerupt. În 1923 — Genova, în 1923 şi 1924 — Cehoslovacia (Praga, Brno, Bratislava) şi Polonia (Varşovia, Poznan, Cracovia etc.). În 1924—1926 — Elveţia, Franţa, Belgia, Danemarca. În 1927 — Italia şi Iugoslavia. În 1928—1930 din nou Franţa, Italia, Spania, Grecia şi Statele Unite, străbătute de la New York la Chicago şi de la San Francisco la San Diego (cu o scurtă trecere prin Mexic), vorbind peste tot, notînd cu amărăciune viaţa grea a emigranţilor români, cu satisfacţie documentaţia românească la Biblioteca Congresului (acolo erau şi şaizeci de opere ale sale).

„Dar, mărturiseşte profesorul, pentru acest prim deceniu de muncă postbelică, lucrul cel mare pentru mine în ce priveşte relaţiile cu o străinătate căreia trebuia să ne relevăm în toate privinţele, a fost succesul Primului Congres de Studii Bizantine, care s-a ţinut la Bucureşti în april 1924, cu durabile rezultate ce se continuă pentru cel mai mare folos al ştiinţei". Cu un an înainte, la Congresul de Istorie de la Bruxelles, unde l-a cunoscut pe celebrul Pirenne şi s-a bucurat de elogiile lui Salomon Reinach devenit apoi colaboratorul *Revistei istorice a sud-estului european,* plănuieşte cu Henri Grégoire, apoi cu Charles Diehl şi Gabriel Millet acel prim congres de bizantinologie care va inaugura, la Bucureşti, o trainică şi fertilă colaborare internaţională în acest domeniu. Participă savanţi americani, belgieni, bulgari, englezi, greci, italieni, iugoslavi etc. Comunicările formează un volum devenit instrument de lucru în specialitate. Se pun bazele revistei *Byzantion,* iar Buletinul institutului lui Iorga devine *Revista istorică a sud-estului european.* Prin excursii în Moldova de nord, la Argeş şi în Oltenia oaspeţii străini cunosc arta românească medievală. La Hurez, banchetul final este dat în trapeza mînăstirii cu frescele brîncoveneşti luminate de făclii de ceară, în atmosfera evocatoare a unei mari epoci de creaţie culturală românească. Era un imens succes al ştiinţei româneşti. „Rareori în viaţa mea m-am simţit aşa de mîndru şi de fericit ca faţă de această spontanee realizare", declară Iorga.

Prezent pretutindeni, neobosit, aducînd mereu noi date sau puncte de vedere inedite, încurajînd la şi mai strînsă colaborare ştiinţifică şi culturală, Iorga începe a fi revendicat de instituţiile străine pentru cursuri permanente (ca cele anual ţinute la Sorbona).

N. Iorga a fost românul care a cîştigat, prin ştiinţa şi opera lui, o întinsă şi înaltă recunoaştere din partea lumii ştiinţifice mondiale pentru sine şi pentru poporul său.

A fost proclamat *doctor honoris causa* de numeroase universităţi printre care: Bratislava, Geneva, Lyon, Oxford, Paris (Universitatea şi Facultatea de Teologie Protestantă), Roma, Strassbourg. A fost membru al Academiei Române, membru asociat al Institutului Franţei, membru corespondent al academiilor de ştiinţe din Cehoslovacia, Italia, Iugoslavia, Polonia, Suedia, al Academiei Armene „San Lazzaro" din Veneţia şi al Academiei Arcadelor din Roma. Era membru al Ateneului veneţian, Institutului veneţian, Societăţii veneţiene de istorie a patriei, al Societăţii de studii bizantine din Atena şi al institutelor de studii slave din Londra şi Praga. După asasinarea sa în noiembrie 1940 de către o bandă de fascişti urîţi de poporul român, Şcoala liberă de înalte studii din New York va crea Seminarul de istorie universală „Nicolae Iorga".

■

„O permanenţă istorică"

Unul din marile deziderate ale lui N. Iorga era să asigure continuitate operei sale de colaborare internaţională, *să instituţionalizeze* activităţile pe care le iniţiase pentru studiul în comun al acestei lumi sud-est europene fără care nu putea fi înţeles trecutul şi rolul istoric al românilor. În 1913, împreună cu Vasile Pârvan şi Gh. Munteanu-Murgoci, el creează Institutul de studii sud-est europene din Bucureşti, cel dintîi institut ştiinţific cu acest obiect din întreaga lume, care, reînfiinţat în 1963, îşi continuă astăzi activitatea în cadrul Academiei Republicii Socialiste România.

Contradictorie adesea, limitată de concepţiile idealist-romantice ale istoricului, corectabilă în atîtea din tezele sau detaliile ei, opera lui Nicolae Iorga lansa o direcţie de cercetare pentru ştiinţa mondială în spiritul acelei opere de prietenie între popoare prin cunoaşterea trecutului lor comun, prin colaborarea ştiinţifică, pentru care militase întreaga viaţă. Continuarea studiilor sud-est europene era unul din punctele principale ale testamentului său ştiinţific. De aceea, cînd statul român, prin Comisia naţională pentru U.N.E.S.C.O., a convocat la Sinaia în iulie 1962 Colocviul internaţional de civilizaţii balcanice, acolo, lîngă ultimul popas de creaţie ştiinţifică a marelui savant, i s-a adus de către participanţii români şi străini cuvenitul omagiu prin propunerea formulată de ţara noastră şi adoptată în unanimitate de a se înfiinţa o Asociaţie internaţională de studii sud-est europene.

Asociaţia a luat fiinţă în aprilie 1963, la Bucureşti şi sediul ei a fost fixat tot în România. Două nume au fost evocate în declaraţiile participanţilor în legătură cu mai vechi proiecte de a instituţionaliza colaborarea ştiinţifică sud-est europeană: al lui Nicolae Iorga şi al lui Nicolae Titulescu.

Prin înfiinţarea Asociaţiei internaţionale de studii sud-est europene se dădea astfel o formă concretă unuia din idealurile pentru care marele cărturar a luptat întreaga lui viaţă. Iniţiată de ştiinţa ţării noastre cu sprijinul unanim al cercurilor ştiinţifice din Europa de sud-est şi de pretutindeni, o dată mai mult se dovedea că opera prieteniei între popoare prin ştiinţă reprezintă — pentru a cita una din marile convingeri ale lui Nicolae Iorga — *„o permanenţă istorică".*

Virgil CĂNDEA

LA PARIS

PREMIILE LITERARE DE TOAMNĂ

Principalele premii literare franceze care, în fiecare toamnă, încununează un roman recent apărut, au fost acordate anul acesta unor debutanţi.

Premiul celor zece academicieni „Goncourt" a fost atribuit lui Jacques Borel, pentru romanul „L'Adoration" („Adoraţia"), publicat în editura Gallimard. Borel, născut în 1925 la Paris, licenţiat în litere la Sorbona, e profesor de engleză la un liceu. Colaborator al revistelor **Europe, Critique** şi **Cahiers du Sud,** el e unul din autorii lucrării despre Verlaine, apărută în „La Pleiade". Cartea premiată este un roman de tip proustian în

Jacques Borel

care tema timpului regăsit (copilărie, adolescenţă) se îmbină cu tema adoraţiei: iubirea ca pasiune, ca mijloc de regăsire, minată de îndoieli specifice. După cum subliniază unii critici, e vorba de o căutare a izvoarelor înseşi ale fiinţei umane, punctată de cîteva momente semnificative: adoraţia copilului pentru mama sa, criza adolescentului, două-trei experienţe sentimentale etc., toate cu caracter vădit autobiografic. Cartea, de 600 de pagini, se remarcă şi printr-o solidă construcţie romanescă.

Georges Perec (născut în 1936 la Paris) a fost distins cu premiul „Renaudot" pentru primul său roman „Les Choses" („Lucrurile"). Cartea, apărută în editura Julliard, cuprinde povestea unei tinere perechi de studenţi care ia treptat contact cu munca efectivă. Cei doi soţi, încercînd să fie fericiţi, substituie unui adevărat ideal de viaţă „lucrurile" care îl maschează şi-l deformează: un apartament luxos, obiecte rare şi scumpe, veşminte elegante etc., care toate rămîn dincolo de posibilităţile lor materiale. Nu lipseşte, în carte, o încercare de revoltă împotriva unei asemenea lumi care alienează pe om; dar pînă la urmă, cei doi tineri se vor lăsa invadaţi şi posedaţi de „lucrurile" pe care cred că le posedă.

Autorul, specialist în studii de sociologie, este documentarist la C.N.R.S. (Centrul naţional de cercetări ştiinţifice).

La 29 noiembrie se vor acorda premiile „Fémina" şi „Médicis". Pentru cel dintîi, juriul de femei va avea de ales între „Quelqu'un" („Cineva") de Robert Pinget şi cele două romane ale lui J. J. Pavert „La Cavale" şi „L'Astragale". Pentru „Médicis", concurentul cel mai serios pare a fi Raymond Queneau. În fine, la 8 decembrie se va decerna premiul „L'Interallié", în care se dă o luptă strînsă între Alain Bosquet şi Jacques Lanzmann.

Implicaţiile problemei rhodesiene

Rinascita

ROMA

„IMPERIUL ALB" ÎN SUDUL AFRICII

Ceea ce se întîmplă acum în Rhodesia este o manifestare a profundei încordări din partea de sud a Africii ; este vorba de mult mai mult decît de rezistenţa unei minorităţi europene faţă de emanciparea a patru milioane de rhodesieni.

În 1953, în condiţiile intensificării mişcării de eliberare pe continentul african, Anglia a dat viaţă unuia dintre numeroasele state artificiale care au caracterizat politica ei colonială de după război : Federaţia Africii Centrale, care unea cele două Rhodesii şi Nyasalandul. Astfel dominaţia albă era nu numai sancţionată, dar şi întărită cu ajutorul unei serii de legi care şi-au găsit apoi expresie în Constituţia din 1961. În afară de aceasta, Federaţia căpăta un rol de frînare a întregii mişcări de eliberare din Africa meridională, legîndu-se încă de pe atunci — cu consimţămîntul englez — de Republica Sud-Africană. Creată artificial, Federaţia nu a putut rezista tendinţelor centrifuge şi în 1963 a fost dizolvată. Au apărut trei state : Malawi (Nyasaland), Zambia (Rhodesia de nord) şi Rhodesia (meridională, pe care africanii au numit-o Zimbabwe). În momentul dizolvării Federaţiei, Anglia a acceptat un compromis, acordînd Rhodesiei de sud permisiunea de a consolida dominaţia albă.

În Rhodesia, logica rasistă a fost dusă pînă la consecinţele extreme ; cercurile albe guvernante din această ţară au respins pînă şi propunerile de paternalism moderat venite de la Londra.

Poziţiile guvernului de la Salisbury au fost întărite de fapt de atitudinea guvernului englez. În afară de declaraţii vibrante, nu s-a făcut în realitate nimic pentru a împiedica politica „scizionistă" a Rhodesiei.

Rhodesia intră în vasta zonă a Africii, considerată pe drept cuvînt a avea „cel mai bogat subsol de pe glob". De la regiunile aurifere de la răsărit de Johannesburg la cobaltul din Katanga, de la cuprul din Zambia la diamantele din Kasai, această regiune reprezintă o vastă fîşie de bogăţii imense dominate de 13 societăţi internaţionale care acumulează profituri fabuloase. În realitate, în spatele crizei care a zguduit raporturile Angliei cu Rhodesia stă reţeaua londoneză care finanţează un vast program de investiţii în Rhodesia şi care este interesată în mare parte în societăţile amintite. Analizînd structurile financiare ale marilor trusturi care operează în sudul Africii, rămînem impresionaţi de împletirea de capitaluri americane, engleze şi, în ordine descrescîndă, belgiene, franceze şi olandeze. Dăm un singur exemplu : societatea „South African Anglo-American Corporation", care figurează oficial ca societate sud-africană, face parte integrantă din imperiul Oppenheimer, dar principalul pachet de acţiuni se află în mîinile lui „Englehardt Industries Incorporated" cu sediul la New Jersey (S.U.A.). Ea exploatează direct minele de aur din Republica Sud-Africană ; prin filialele sale — în număr de peste 100 — exploatează cuprul din Zambia, controlează 85 la sută din piaţa mondială de diamante şi este patronul companiei de diamante din Angola care finanţează represiunea portugheză în schimbul „protecţiei" muncii în mine şi al transportului de diamante. La rîndul său, compania respectivă este coasociată în această întreprindere cu „Tanganika Concession Ltd" cu capital britanic. În jurul acestui imperiu economic este pe cale să apară „imperiul alb" al regiunii de sud a Africii, împotriva mişcării de eliberare naţională africană. Un imperiu care are drept provincii Republica Sud-Africană, coloniile portugheze şi Rhodesia şi care ţinteşte pe faţă la noi expansiuni. Nu este vorba despre o perspectivă abstractă. Este în curs un proces real, care nu porneşte numai de la capitalele sud-africană şi rhodesiană, ci îşi are rădăcinile principale în centrele vitale ale puterii economice de la Londra şi New York. Puterea acestor centre a avut, de asemenea, ocazia să se manifeste impunînd o linie foarte precisă puterilor occidentale şi chiar O.N.U. în chestiunea Katangăi.

Din 1960 procesul a făcut paşi importanţi înainte : relaţiile economico-politice între Republica Sud-Africană, Rhodesia şi Portugalia s-au intensificat în toţi aceşti ani şi Rhodesia, chiar fără să mai aştepte independenţa, şi-a deschis o reprezentanţă diplomatică proprie la Lisabona. Între aceste trei ţări au fost stabilite acorduri militare pentru „a proteja" transportul din Zambia spre Mozambic. Nu este de altfel un mister că Africa de sud şi Rhodesia au dat un serios ajutor în mercenari Congoului în 1960 şi chiar recent, cînd lupta de partizani se extindea în provinciile răsăritene pînă la graniţele cu Katanga, parte integrantă a „imperiului" economic ; nu este un secret nici faptul că sprijinul faţă de represiunea portugheză în coloniile ei Angola şi Mozambic este tot mai puternic. La toate acestea se adaugă presiunea asupra guvernelor africane din Zambia, Malawi, asupra semiguvernelor din Swaziland şi Basutoland, pentru ca acestea să graviteze tot mai mult în orbita „imperiului".

Îngrijorarea statelor africane este legitimă şi justificată. În realitate, un imperiu bazat pe supremaţia absolută a albilor reprezintă nu numai o barare a drumului spre emanciparea continentului, dar joacă şi un rol de frînă faţă de experienţele înaintate, democratice ale noilor state africane. Consolidarea în Africa a unui bloc de state sub conducerea albilor reprezintă astăzi nu numai unul din instrumentele cu ajutorul cărora pot fi păstrate imensele rezerve de bogăţie esenţiale oricărei operaţii de tip neocolonial, dar şi un mijloc de presiuni şi şantaj asupra Africii independente, de stăvilire a mişcării de eliberare naţională. Statele Unite şi Anglia sînt foarte dispuse să nu împiedice procesul în curs ; ele sînt gata să-l sprijine, încercînd numai să-i dea o faţadă mai respectabilă şi mai acceptabilă pentru africani.

Romano LEDDA

Studenţii de la „London School of Economics" au organizat o demonstraţie de protest faţă de atitudinea guvernului britanic în problema rhodesiană

THE GUARDIAN

LONDRA

MAREA ÎNCERCARE DIN RHODESIA

PENTRU guvernul Smith marea încercare se va produce în curînd, atunci cînd funcţionarii de stat, membrii parlamentului, militarii, judecătorii şi poliţia vor fi solicitaţi să depună jurămîntul de loialitate în baza noii constituţii.

Mulţi o vor face din convingere. Alţii o vor face din constrîngere, căci refuzînd să depună jurămîntul pot pierde tot. Unii vor refuza şi vor fi în primejdie să fie concediaţi şi să-şi piardă drepturile de pensie, afară de cazul în care aceste drepturi vor fi garantate de guvernul britanic, aşa cum s-a propus.

Se crede că deputaţii africani membri ai Partidului Popular Unit şi ai Partidului Independent au hotărît să nu depună jurămîntul. Ei nu au făcut însă declaraţii oficiale. Se aşteaptă ca la 25 noiembrie, cînd se întruneşte parlamentul, ei să conteste autoritatea guvernului şi probabil a preşedintelui parlamentului.

Funcţionarii de stat care nu recunosc guvernul Smith — şi există mulţi — se află într-o situaţie foarte grea. Unul dintre ei a declarat: „Ce putem face? Marea Britanie nu ne oferă despăgubiri. Sînt sigur că mulţi ar refuza să depună jurămîntul dacă am şti că situaţia noastră este asigurată. Eu am o soţie şi trei copii şi n-am posibilitatea să obţin altă slujbă. Dacă refuz să depun jurămîntul, sînt pasibil să fiu concediat imediat, fără nici o despăgubire".

Trei sferturi dintre membrii armatei, şi în special membrii poliţiei, sînt, probabil, profund credincioşi lui Smith. Unii ofiţeri sînt nehotărîţi, dar se află probabil în aceeaşi situaţie.

În rîndul forţelor aeriene există profunde divergenţe de păreri. Mulţi vor fi afectaţi de ceea ce se va întîmpla cu guvernatorul britanic. Iată de ce Smith acţionează foarte prudent pe acest teren periculos şi nu a luat nici o măsură pentru a-l evacua prin forţă din „Casa guvernului".

Funcţionarii de stat africani, şi numărul lor este de aproximativ 15 000, se află într-o situaţie deosebit de grea. Cei 4 000 de funcţionari poştali africani sînt obligaţi acum să semneze în decurs de două săptămîni un angajament de loialitate, şi în cazul în care nu semnează şi nu-şi continuă activitatea, sînt pasibili de pedepse cu închisoarea.

Ministrul justiţiei şi ordinii din Rhodesia, Lardner-Burke, a declarat că el şi ceilalţi miniştri nu au primit ordinul în baza căruia au fost destituiţi din funcţiile lor. Cînd a făcut cercetări, el a descoperit că acest ordin fusese semnat de înaltul comisar britanic, Johnstone. Dar, susţine Lardner-Burke, regina este aceea care trebuie „să-mi spună personal că nu mai sînt ministru". Rhodesienii, a declarat el, nu trebuie să se frămînte în legătură cu depunerea jurămîntului. „Eu însumi consider că am depus jurămînt faţă de persoana reginei şi faţă de Rhodesia".

Începînd de la 17 noiembrie, rhodesienii plătesc mai mult pentru ţigări, bere, vin şi alte băuturi spirtoase în urma noilor impozite indirecte şi taxe la import anunţate la 16 noiembrie.

MOSCOVA

O PROVOCARE A CERCURILOR RASISTE

ÎN ISTORIA ultimilor ani, hotărîrea guvernului rasist al lui Ian Smith cu privire la proclamarea independenţei Rhodesiei va intra ca un act politic fără precedent. În cadrul conferinţelor secrete, probabil că miniştrii rhodesieni şi consilierii lor au cîntărit nu o dată toate argumentele pro şi contra. Lor nu le-a fost greu să-şi imagineze poziţia guvernului laburist. În cursul convorbirilor de la Londra şi apoi la Salisbury, Ian Smith a avut posibilitatea să se convingă că Londra nu va recurge la un amestec armat în cazul proclamării independenţei Rhodesiei. Primul ministru englez Wilson se limita la a ameninţa cu sancţiuni economice.

Guvernanţii de la Salisbury nu se îndoiau de faptul că în Africa hotărîrea lor va provoca indignare. Dar ei ştiau că guvernele ţărilor vecine — Zambia şi Malawi — depind din punct de vedere economic de Rhodesia. La Salisbury domnea convingerea că aceste legături economice vor reţine guvernele Zambiei şi Malawi de la adoptarea unor măsuri radicale; de fapt, numai de pe teritoriile acestor două ţări celelalte state africane ar putea desfăşura o acţiune militară colectivă.

Dimpotrivă, apropierea Republicii Sud-Africane, vecinătatea celor două colonii portugheze — Angola şi Mozambic — creau convingerea că Salisbury nu va rămîne singur în momentul hotărîtor. Crearea unui bloc format din Rhodesia, coloniile portugheze şi Republica Sud-Africană este un plan care datează de mult.

Totuşi, în pofida acestor considerente, guvernanţii sud-rhodesieni erau neliniştiţi. Chiar în rîndul populaţiei europene din Rhodesia planurile unei rupturi cu Marea Britanie nu se bucură de un sprijin unanim. Unii dintre industriaşii şi comercianţii locali s-au pronunţat în mod public împotriva intenţiilor lui Smith.

Popoarele şi guvernele Africii au condamnat în mod unanim provocarea aruncată de rasiştii sud-rhodesieni. După cum se ştie, unii din delegaţii africani au cerut Consiliului de Securitate să adopte forţa armată împotriva clicii de la Salisbury.

Puterile occidentale au blocat propunerile africanilor, dar guvernele africane intenţionează să folosească Organizaţia Unităţii Africane. Forţele patriotice din Rhodesia pot conta pe ajutorul activ al tuturor ţărilor africane. Presiunea Africii asupra regimului de la Salisbury va creşte. Dacă luăm în consideraţie faptul că foarte puţine din guvernele africane vor ţine seama de „independenţa" Rhodesiei, o perioadă de ciocniri în viitor apare inevitabilă.

În aceste condiţii este de asemenea de presupus strîngerea colaborării între Rhodesia, Portugalia şi Republica Sud-Africană. Bazele acestei colaborări sînt puse de mult, şi între cele trei ţări există legături economice şi politice, probabil şi acorduri militare secrete. Totuşi, în această triplă înţelegere există aspecte vulnerabile. În Angola şi Mozambic nu încetează războiul de partizani care înghite aproape total resursele militare ale Portugaliei sărace. La Lisabona guvernanţii se întreabă dacă nu cumva criza rhodesiană va influenţa asupra situaţiei din coloniile sale, dacă nu cumva va fi un impuls pentru un nou avînt al mişcării de eliberare naţională. În ce priveşte regimul lui Werwoerd, deşi simpatiile sale sînt pe de-a-ntregul de partea lui Smith, cele 4 milioane de africani din Rhodesia reprezintă un material explozibil periculos.

Singurul factor încurajator pe orizontul Salisbury-ului este politica guvernului laburist. Toţi cei care au urmărit activitatea tumultuoasă a premierului Wilson în ultimele săptămîni înţeleg că Londra este preocupată de o singură problemă: cum să-şi salveze faţa fără a provoca complicaţii serioase partenerilor săi rhodesieni şi în acelaşi timp fără a determina o nemulţumire serioasă în Africa.

Ian Smith nu a permis Londrei „să-şi salveze faţa". Renunţînd la compromisul propus cu insistenţă, el a determinat prin aventurismul său demascarea politicii africane a Londrei. În capitalele statelor africane, membre în Commonwealth, nu este de loc ascunsă nemulţumirea faţă de poziţia Londrei. După mulţi ani criza din Commonwealth devine o perspectivă cît se poate de reală a lunilor viitoare.

La Londra ar trebui să existe un sentiment de neliniştе în legătură cu poziţia adoptată de Statele Unite. Americanii văd că poziţia Angliei compromite nu numai guvernul laburist în ochii africanilor, ci întregul Occident. În afară de aceasta în S.U.A. se remarcă un fenomen obişnuit puterilor imperialiste — dorinţa de a trage foloase de pe urma dificultăţilor engleze în Africa. Evident, S.U.A. caută să se folosească de criza rhodesiană pentru a limita poziţiile Angliei în Africa.

VI. IORDANSKI

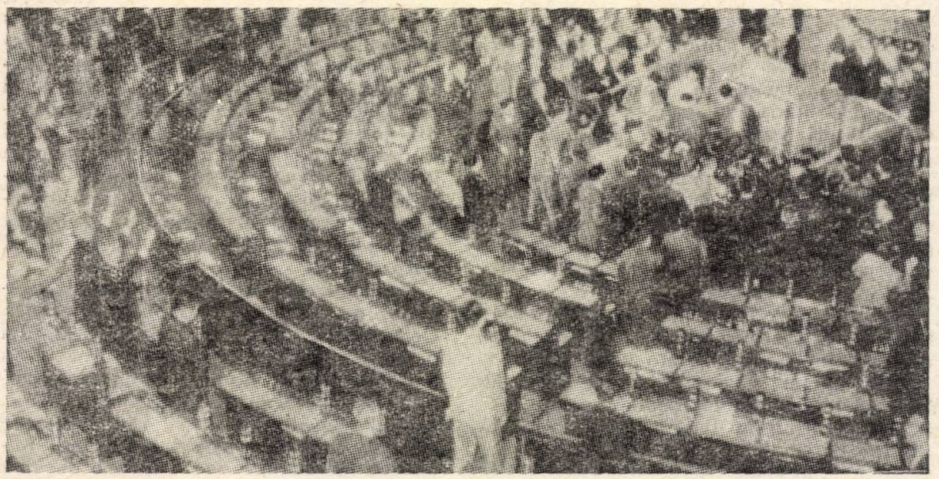

Şedinţa parlamentului japonez, în care a fost ratificat tratatul japono—sud-coreean, s-a caracterizat prin două aspecte neobişnuite : deputaţii guvernamentali au făcut cordoane la uşi pentru a nu lăsa să intre în sală deputaţii opoziţiei, iar votul a durat 45 de secunde

The New York Times.

DACĂ FRANŢA AR PĂRĂSI N.A.T.O.

ESTE bine ca oamenii de stat, ca şi generalii, să elaboreze totdeauna planuri pentru situaţii excepţionale astfel încît dacă o acţiune politică nu dă rezultate, să nu fie necesar să improvizeze în grabă alte programe. De aceea, este esenţial să se pregătească dinainte planuri pentru eventualitatea în care Franţa ar denunţa tratatul N.A.T.O. şi s-ar retrage din organizaţie în 1969. Washingtonul şi alte capitale aliate speră în mod vădit că a-aceastăsituaţie nu se va ivi. Totuşi, ţinînd seama de poziţia generalului de Gaulle, trebuie să fim gata pentru orice eventualitate.

Cele două probleme capitale care se pun N.A.T.O. continuă să fie viitoarele relaţii ale alianţei cu Franţa şi viitoarele relaţii nucleare cu R.F.G. Într-o serie de articole anterioare am încercat să emit unele puncte de vedere noi în această privinţă. Iată-le, în rezumat :

1. Este imposibil ca Franţa să fie silită să se integreze împotriva voinţei ei şi ea are dreptul să denunţe tratatul N.A.T.O. în 1969. Totuşi, pînă în 1998 Franţa va rămîne aliată cu Marea Britanie, R.F.G., Italia şi ţările din Benelux prin intermediul Uniunii Europei Occidentale (U.E.O.) Chiar dacă ar părăsi N.A.T.O., Franţa ar rămîne totuşi legată în mod direct de un sistem de apărare mutuală, deşi nu ar fi integrată în acest sistem.

2. De Gaulle arată că doreşte înlocuirea apartenenţei la N.A.T.O. cu alianţe bilaterale. El are deja asemenea alianţe cu principalii membri europeni ai N.A.T.O. dar nu cu S.U.A. Dacă se va dovedi necesar, Washingtonul trebuie să accepte o alianţă bilaterală cu Franţa pe baza unei formule asemănătoare cu actualul pact cu Spania, care permite Statelor Unite să folosească instalaţii din această ţară aflate sub suveranitate spaniolă.

3. În cazul în care Franţa va ieşi din N.A.T.O., sediile militare şi politice ale acestei organizaţii ar trebui să fie mutate din Franţa, perspectivă realizabilă dar costisitoare. Dar, în cadrul oricărui aranjament bilateral, S.U.A. trebuie să încerce să menţină actualele linii de comunicaţie cu trupele N.A.T.O. din R.F.G. care trec prin teritoriul Franţei.

4. Un plan excepţional pentru continuarea bilaterală a relaţiilor militare franco-americane ar crea o legătură între obligaţiile S.U.A. faţă de N.A.T.O. şi obligaţiile Franţei faţă de U.E.O. În plus, planul ar menţine în rezervă un loc pentru Franţa în cazul în care această ţară ar dori ulterior să reintre în N.A.T.O. Între timp, absenţa Franţei ar înlesni integrarea alianţei.

5. Pentru a pune în ordine actualele angajamente ale S.U.A. în Europa — şi de asemenea pentru a umple un vid în materie de efective — trebuie reconsiderată problema admiterii Spaniei în N.A.T.O.

6. În acelaşi timp, trebuie reexaminată problema înarmării nucleare a Germaniei occidentale. Pînă în prezent, ea a fost amestecată într-o oarecare măsură cu problema franceză. Formula F.N.M. pentru participarea R.F.G. la o flotă atomică supranaţională a fost concepută parţial pentru a sili Franţa să renunţe la arme nucleare naţionale.

7. Armele atomice sînt un mijloc de război, nu un simbol al prestigiului. Germania occidentală este în orice caz sub protecţia focoaselor nucleare staţionate în prezent pe teritoriul ei, a căror folosire este supusă controlului american.

8. În cazul în care Franţa ar ieşi din N.A.T.O. şi alianţa ar deveni mai strîns integrată, Germania occidentală ar putea să joace un rol mai mare în organizaţie, asumîndu-şi mai multe funcţii de comandă şi avînd un cuvînt politic mai greu.

Este cert că aceste propuneri nu pot produce rezultatele optime dorite. Dar este imposibil ca Franţa să fie silită să se integreze în N.A.T.O. şi este imposibil să se ordone Franţei să nu denunţe tratatul. Nu are rost să ne exprimăm nemulţumirea faţă de comportarea lui de Gaulle. Ar fi mai înţelept să facem tot posibilul pentru a menţine atît alianţa cît şi bunele relaţii franco-americane, să dăm asigurări Germaniei occidentale şi să elaborăm planuri de viitor care să nu ia forma visurilor noastre.

C. L. SULZBERGER

REFLECTOR

Un aspect al crizei rhodesiene

Criza creată de Rhodesia deschide un nou capitol în istoria înfruntărilor şi rectificărilor politice contemporane. Interesul deosebit al acestui eveniment, care reprezintă începutul furtunii ce se vesteşte încă de mulţi ani în sudul Africii, este datorat faptului că Marea Britanie a preferat să folosească în acest caz arma economică drept mijloc de presiune pentru a-şi face simţită autoritatea. Astfel, se va desfăşura o experienţă pe care va fi necesar să o urmărim cu grijă pentru a trage învăţămintele valabile în alte cazuri analoge.

Se poate remarca mai întîi că arma economică este unul dintre mijloacele tradiţionale ale strategiei britanice.

Cînd, în 1936, Italia a întreprins cucerirea Etiopiei, Marea Britanie a obţinut aprobarea de către Liga Naţiunilor a unui sistem de sancţiuni economice de la care Londra aştepta rezultate hotărîtoare. În 1939, în perioada „războiului ciudat" ea a crezut la un moment dat că blocada economică împotriva Germaniei ar fi suficientă pentru a rezolva conflictul.

După cum se ştie, aceste două tentative au constituit eşecuri.

Cazul special al Rhodesiei pare la prima analiză favorabil folosirii armei economice. Este vorba de o colonie ale cărei interese sînt profund împletite cu cele ale metropolei. Sancţiunile adoptate de Marea Britanie se referă la o serie de puncte sensibile ale economiei rhodesiene : excluderea din zona lirei sterline, controlul asupra schimburilor, embargo asupra exporturilor de capital, interzicerea achiziţiilor de tutun rhodesian. În perspectivă, acest ansamblu de măsuri pare că va reuşi să ruineze economia Rhodesiei. Este un mijloc de presiune foarte puternic.

Dar Rhodesia nu este, fără îndoială, singură. Ar fi în logica lucrurilor ca ea să primească un ajutor substanţial din partea Republicii Sud-Africane, a cărei linie politică privitoare la problema negrilor este foarte asemănătoare cu a sa. Pe de altă parte, aceste măsuri sînt luate după ce recolta de tutun a anului 1965 a fost deja cumpărată. Efectele deci nu se vor face cu adevărat simţite decît peste un an. Momentan este vorba mai mult de o măsură psihologică decît de una materială. Oricum, trebuie să se aştepte desfăşurarea crizei pentru a se şti dacă ea va duce la un compromis sau la evenimente încă şi mai grave.

General BEAUFRE
(Din **Le Figaro**)

O „Europă a celor cinci" ?

...Nouă ni se pare că în R.F.G. prea mulţi iau uşor ciocnirea care a început să se contureze în relaţiile cu Franţa. Desigur, dacă nu vom mai avea o altă posibilitate, vom fi nevoiţi să optăm în favoarea Washingtonului şi împotriva Parisului. Astăzi se vorbeşte însă cu prea multe speranţe despre o nouă axă Washington-Londra-Bonn, precum şi — în ce priveşte C.E.E. — despre o „Europă a celor cinci". Asemenea construcţii ar fi oare solide ? Ele nu ar sta oare pe picioare de lut ? N.A.T.O. fără Franţa ar fi considerată foarte curînd o alianţă militară americano—vest-germană. Acei care aderă la o asemenea soluţie trebuie să aibă în vedere efectul de descompunere ce l-ar avea o atare construcţie militară asupra întregii lumi vest-europene, în care atmosfera continuă să fie încărcată de neîncredere faţă de R.F.G. O „Europă a celor cinci" ar putea să existe — trebuie să privim pe hartă fîşia îngustă dintre Amsterdam şi Messina pentru a înţelege fragilitatea ei politică — numai atît timp cît reacţiile împotriva francezilor se caracterizează prin îndărătnicie. Ea s-ar destrăma cu desăvîrşire în momentul în care ceilalţi patru şi-ar da seama de preponderenţa politico-economică (în această grupare) a vest-germanilor. O asemenea construcţie ar putea deveni oarecum stabilă numai în cazul participării Angliei. Dar cine poate să creadă că Anglia va adera subit la integrare, în loc să caute aranjamente separate, pe de o parte cu Franţa, pe de alta cu U.R.S.S.

Factorul central al ieşirii Franţei din N.A.T.O. şi C.E.E. ar fi că R.F.G. şi-ar pierde adăpostul în care şi-a găsit ocrotire începînd din 1945. Orgoliul şi dorinţa de a nu fi cu nici un rang mai jos decît Franţa sau Anglia sînt cei mai răi sfetnici ai noştri.

Diter CYCON
(Din **Stuttgarter Zeitung**)

DER SPIEGEL

HAMBURG

CONCEPȚIA POLITICĂ LIPSEȘTE

GUVERNUL federal are un punct de vedere, dar nu are o concepție politică — iată modul în care a caracterizat un observator străin strădaniile politice externe ale Bonnului. După ce noul cabinet al lui Erhard și-a expus declarația guvernamentală, ne aflăm în situația de a fi nevoiți să întrebăm în continuare — zadarnic — care este politica R.F.G.

În declarația guvernamentală nu lipsesc proiecte cețoase. Orientarea însă nu iese limpede la iveală.

Dacă guvernul federal ar recunoaște că R.F.G., ca atare, nu este în pericol, ar deveni posibile negocieri asupra unui sistem de securitate europeană, asupra Berlinului, asupra reducerii înarmărilor de ambele părți. Bonnul nu poate admite acest lucru, deoarece în încăperile dosnice ale echipei creștin-democrate se cultivă și se retușează ideea putredă de a trata cu sovieticii cu ajutorul presiunii militare.

Să avem apoi clar în vedere că toate cele patru partide ale Bundestagului, inclusiv ministrul pentru problemele întregii Germanii, Mende, și conducătorul opoziției, Erler, scot țipete de protest atunci cînd țări occidentale încheie afaceri cu R.D.G. sau își expun produsele la Leipzig.

Ar trebui stabilite relații diplomatice cu Varșovia, Praga, Budapesta, București deoarece marea majoritate a Bundestagului se pronunță în favoarea acestui lucru. Declarația guvernamentală însă nu conține nici un cuvînt în legătură cu această problemă.

Dat fiind că o minoritate puternică, Uniunea creștin-socială, blochează Uniunea creștin-democrată, Polonia, care a suferit extrem de mult sub Hitler, nu este „recunoscută" din punct de vedere diplomatic.

Membrii guvernului federal reacționează întotdeauna foarte jigniți dacă li se spune că guvernul R.F.G. nu are un concept.

În Occident guvernul federal renunță în mod obligatoriu la regiuni în care locuiesc germani, în Răsărit el pretextează „Germania unită" pentru a nu trebui să renunțe la regiuni locuite de polonezi și cehi. În Occident conducătorii creștin-democrați doresc să construiască cu Portugalia și Spania o Europă mai mare ; în Răsărit aceiași creștin-democrați zădărnicesc convorbirile cu R.D.G. Se rîvnește spre dreptul de a participa la hotărîrile privind folosirea armelor atomice.

Se pretinde că se dorește prietenia cu Franța ; dar Schröder și von Hassel elaborează fără întrerupere proiecte atomice care violează cele mai elementare interese ale Franței. Stafia F.N.M. joacă astăzi un rol la fel de potrivnic păcii ca flota egalității în drepturi a amiralului Tirpitz înaintea anului 1914 (este adevărat că „gaulliștii" germani resping F.N.M., dar ei o fac în favoarea unei himere și mai irealizabile : în favoarea participării vest-germanilor la forța atomică a lui de Gaulle).

În orice domeniu ar lansa R.F.G. cu generozitate un balon de colaborare internațională, dacă îl privim mai îndeaproape el se dezvăluie ca vehicul al războiului rece, cu embargo („coordonarea comerțului"), presiune militară („nici o dezarmare fără progrese în problema germană"), egalitate în drepturi în domeniul atomic („nu vrem să fim o națiune de rangul al doilea") și revizuirea frontierelor („abia în cadrul unui tratat de pace").

Secularei chemări la luptă pentru „egalitate în drepturi" (Lübke, Adenauer, Gerstenmeier, Strauss) i se alătură din partea P.S.D. Wenzel Jaksch, evocînd în mod limpede și răspicat stafia „încercuirii". Desigur vom fi încercuiți, sau mai bine-zis, „scoși din cerc", căci lumea se va uni, ca pe vremea lui Wilhelm împotriva pretențiilor vest-germane la „loc sub soare" la „mai mult spațiu vital în Europa". Nu se poate lucra cu ceea ce guvernul federal prezintă ca fiind un concept pentru Europa centrală.

Rudolf AUGSTEIN

ART BUCHWALD

FILM ȘTIINȚIFICO-FANTASTIC

— Șefule, am o idee grozavă de film științifico-fantastic.

— Foarte bine, fă-l.

— Acțiunea se petrece la New York. E ora 17,30 și, deodată, toate luminile se sting. Orașul e cufundat în întuneric.

— Stai puțin, să n-o luăm razna.

— N-am terminat, șefule. Luminile se sting nu numai la New York, dar și la Boston, în statele Vermont, Maine și New Hampshire și în unele regiuni ale Canadei. Tot nord-estul Americii este cufundat în întuneric.

— Ai prea multă imaginație, Charlie ; continuă totuși.

— Se descoperă că s-a produs o defecțiune în sistemul energetic undeva în apropiere de cascada Niagara, dar defecțiunea nu poate fi descoperită. Oamenii sînt imobilizați în ascensoare, în metro, nu pot ajunge acasă, rămîn fără căldură în locuințe, televizoarele lor nu mai merg. Nu mai au contact cu lumea dinafară decît prin tranzistori. Poți să-ți închipui situația ? 30 de milioane de oameni fără electricitate.

— Stai o clipă, Charlie. Povestea ta nu stă în picioare. Publicul n-o să creadă, chiar dacă e vorba de un film științifico-fantastic. Cum s-ar putea ca o defectare a sistemului energetic în apropiere de cascada Niagara să cufunde în întuneric întreaga regiune de nord-est a S.U.A. ? Nimeni nu te-ar crede.

— Ba o să mă creadă. Publicul crede orice. Nostim este că societățile de electricitate nu pot descoperi defecțiunea. Iată ce creează suspensul.

— Charlie, știm amîndoi că în secolul XX, în Statele Unite ale Americii, o simplă defectare a unui circuit electric nu poate întrerupe curentul nici măcar într-un oraș, ca să nu mai vorbim de o regiune întreagă a S.U.A. Nu știi, omule, că există circuite de rezervă în cazul în care unul se defectează ?

— Știu, șefule, dar să presupunem pur și simplu că se poate întîmpla. Nu-ți dai seama oare de consecințe ? E cel mai palpitant dintre subiectele palpitante.

— Să-ți spun ce-o să fac. O să chem la telefon societatea de electricitate și o să întreb acolo dacă presupunerea ta este verosimilă. Dacă da, facem filmul. Domnișoară, vreau să vorbesc cu societatea de electricitate... Alo, vreau să vă întreb ceva. Se poate oare ca, în cazul în care un circuit se defectează, șase orașe mari de pe coasta de est să rămînă fără curent electric ?... Rîde, Charlie. Crede că ne batem joc de ei... Nu, domnule, sînt serios. N-ați auzit niciodată ceva atît de ridicol ?... Aveți mijloace pentru a face față unei asemenea situații ?... Bine, vă mulțumesc foarte mult. Nici eu nu credeam că este posibil, dar voiam să fiu absolut sigur... Vezi, Charlie, dacă am folosi vreodată o asemenea premisă, lumea ne-ar socoti nebuni.

— Șefule, cheamă la telefon Ministerul Apărării. Întreabă-i pe ei dacă așa ceva s-ar putea întîmpla.

— Bine, Charlie... Alo, domnule general, aș vrea să vă întreb ceva. Se poate oare ca defectarea unui circuit electric să cufunde în întuneric regiunea de nord-est a S.U.A. și regiuni din Canada ? Cum ? Credeți că încercăm să facem un nou film absurd, în genul „Dr. Strangelove ?". Ministrul Apărării e sătul pînă peste cap de toate filmele astea de groază fără nici o bază reală ?... Bine, mulțumesc, domnule general... Vezi, Charlie, dacă am face așa un film, am ajunge de rîsul țării. Trebuie să găsim ceva mai verosimil. Publicul nu e chiar atît de credul.

— Poate că ai dreptate, șefule. Cînd am scris scenariul știam că e cam prea tras de păr chiar și pentru un film științifico-fantastic. Cred că e mai bine să rămînem la filmele cu monștri. Cel puțin ne cred oamenii.

(Din **New York Herald Tribune**)

Daily Worker

LONDRA

STÎNGA BRITANICĂ ÎN FAȚA UNEI HOTĂRÎRI ESENȚIALE

Interviu cu secretarul general al Partidului Comunist din Marea Britanie, John Gollan, în legătură cu cel de-al 29-lea Congres național al partidului, care va începe la Londra la 27 noiembrie.

Întrebare : Congresul partidului comunist este ultimul dintre congresele celor patru partide politice ținute anul acesta. Care credeți că va fi contribuția sa concretă la viața politică britanică ?

Răspuns : O dată cu „mesajul tronului" și cu renunțarea la naționalizarea oțelăriilor, s-a creat o nouă situație politică.

Harold Wilson admite acum că noul său program legislativ a fost întocmit ținînd seama de sprijinul liberal. Este un guvern laburist prin grația lui Grimond.

În această situație, contribuția noastră va avea un triplu aspect. Vom face sugestii pentru o politică de alternativă imediată, pe termen scurt, pentru Anglia. Aceasta va reprezenta o sfidare atît la adresa liniei politice principale a guvernului laburist cît și la adresa „alternativei" conservatoare. Ea se va axa asupra apărării sindicatelor și va prezenta o alternativă la politica de venituri a lui George Brown, va promova naționalizarea siderurgiei ca un prim pas în lupta împotriva monopolurilor. Ea va conține un program propriu în privința revendicărilor sociale și a principalelor elemente ale unei politici externe britanice independente în Vietnam, în problema coloniilor, în problema germană și a armelor nucleare.

În al doilea rînd, vom sublinia necesitatea socialismului pentru soluționarea problemelor care stau în fața Angliei în epoca modernă. Iată principala divergență dintre noi și Harold Wilson împreună cu aripa de dreapta a laburiștilor.

În al treilea rînd, vom prezenta o strategie pentru realizarea tuturor acestor

obiective, pornind de la ideea unității tuturor forțelor de stînga în lupta pentru obținerea unor modificări vitale în domeniul politic. Împotriva „strategiei" desfășurate de Wilson pentru a cîștiga centrul — diluarea tuturor măsurilor îndreptate spre progres social — noi propunem o strategie care să obțină sprijinul întregii clase muncitoare — majoritatea permanentă în Anglia — și să atragă în jurul acesteia clasele mijlocii și păturile profesionale.

Întrebare : Vorbiți despre „unitatea stîngii". Puneți cumva condiția ca celelalte elemente ale stîngii să fie obligate să accepte politica pentru care pledează partidul comunist ?

Răspuns : Nu, noi nu facem acest lucru. Noi prezentăm propunerile ca bază de discuție sau dialog în cadrul stîngii. Am fi bucuroși să analizăm orice amendamente sau contrapropuneri. Esențialul este însă să existe un program *acceptat* al stîngii. Noi considerăm că după o experiență de 12 luni de guvernare laburistă și ținînd seama în special de „mesajul tronului", forțele de stînga sînt în fața unei hotărîri importante.

Încotro ne îndreptăm ? După părerea mea, stînga este obligată să se organizeze pentru a lupta cu eficacitate, nu să fie doar o voce de protest. Felul în care se va organiza este desigur treaba diferitelor secțiuni ale stîngii. Noi considerăm că ceea ce trebuie urmărit este o luptă *unită* a stîngii.

Secretul forței dreptei stă în lipsa de unitate a stîngii.

Aceasta va fi o temă majoră a congresului nostru.

Întrebare : Nu există o contradicție între accentul pus în proiectul de rezoluție asupra rolului conducător al partidului comunist și referirea la necesitatea de a sprijini stînga în partidul laburist ?

Răspuns : Nu credem acest lucru. De altfel, noi am prefera să vorbim despre stînga din mișcarea muncitorească nu numai din partidul laburist.

Noi sîntem un partid independent, organizat pe scară națională, o parte a mișcării muncitorești. Acesta este motivul pentru care putem exercita o conducere sau putem influența evenimentele. Putem fi eficienți numai în măsura în care ducem o campanie de masă. Dar noi dorim să acționăm împreună cu toate celelalte forțe ale stîngii în sindicate, la locul de muncă, în organizațiile locale ale partidului laburist și în localități.

Noi considerăm stînga ca incluzînd nu numai pe parlamentarii de stînga ci și pe membrii organizațiilor locale ale partidului laburist care sînt socialiști, masa membrilor de sindicat și a cooperatorilor militanți, pe cei ce alcătuiesc comitetele pentru Vietnam, mișcarea pentru dezarmarea nucleară, mișcarea pentru pace și alte mișcări progresiste.

Principala problemă este unitatea. Am dori să vedem întreaga stîngă respingînd anticomunismul și luptînd pentru înlăturarea tuturor îngrădirilor.

Forbes Burnham, prim-ministru al Guyanei, și Anthony Greenwood, ministrul britanic al coloniilor, semnează actul de independență

La tribune des Nations
L'HEBDOMADAIRE DE MONDE ENTIER
PARIS

SEMNE DE ÎNCORDARE ÎN ECONOMIA VEST-GERMANĂ

CANCELARUL Erhard este neliniștit. Obișnuită timp de ani de zile cu un surplus al balanței de plăți, R.F.G. a continuat să trăiască în tot cursul acestui an în ritmul ei. Or, în economia vest-germană au apărut semne de încordare.

În ciuda unei creșteri continue a importurilor, există „prea mulți bani pentru o cantitate prea mică de mărfuri", sînt în acțiune prea mulți factori inflaționiști.

Banca federală a început să manifeste neliniște și au fost luate măsuri pentru restrîngerea creditului. Dar ele nu au împiedicat cu nimic creșterea prețurilor în continuare. Mai mult, aceste măsuri riscă să limiteze creșterea capacității de producție a firmelor vest-germane, accentuînd astfel factorii inflaționiști.

Întrucît în acest an electoral a fost imposibil să se limiteze creșterea consumului, factorii inflaționiști au putut să se dezvolte în libertate.

De asemenea, pentru prima oară de multă vreme, Germania federală înregistrează un deficit al balanței de plăți. Criza plăților nu are însă decît un caracter inofensiv deoarece Germania occi-

→

REFLECTOR

Delictele rasiale în S.U.A.

Autoritățile federale încearcă să obțină noi puteri pentru a pedepsi actele de violență împotriva negrilor și a activiștilor pe tărîmul drepturilor civile din Sud.

La 14 noiembrie, după ce a întreprins o anchetă în anumite regiuni ale statelor Alabama, Mississippi, Georgia și Florida, Comisia pentru drepturile civile a dat publicității un raport în care se spune : „Persistența delictelor rasiste nepedepsite scoate în evidență necesitatea unor măsuri federale suplimentare".

Comisia a recomandat :

— O nouă lege în baza căreia „orice act de violență, amenințare, intimidare sau pedepsire" împotriva unei persoane care activează pe tărîmul drepturilor civile constituie un delict federal dacă vinovatul folosește serviciile poștale sau orice serviciu al comerțului interstatal.

— O altă lege care să autorizeze urmărirea în justiție de către autoritățile federale a cazurilor de violență rasială „în care inactivitatea funcționarilor locali, sau natura acțiunii lor, constituie un refuz de a acorda protecție egală în aplicarea justiției".

— Un ordin prezidențial în baza căruia în locurile în care se prevede izbucnirea unor violențe rasiale să fie aduși funcționari federali pentru a supraveghea și a efectua prompt arestări și cercetări.

— Ministrul justiției al S.U.A. să fie împuternicit să intenteze procese pentru a împiedica excluderea negrilor din jurii.

La 9 noiembrie, Ministerul Justiției al S.U.A. s-a adresat Curții Supreme pentru a obține autorizația să urmărească în justiție pe asasinii unor activiști pe tărîmul drepturilor civile în baza legilor existente. Tribunalele federale inferioare au respins acuzațiile federale, susținînd că asasinatele nu ar intra în sfera legilor federale ci ar fi „de competența tribunalelor statelor". Procurorul general al S.U.A., Thurgood Marshall, a afirmat însă că o lege din 1870 împuternicește guvernul federal să urmărească în justiție aceste asasinate.

Marshall este primul negru care deține funcția de procuror general al S.U.A.

(După **U.S. News and World Report**)

Dificultăți în coaliția guvernamentală olandeză

Marea majoritate de voturi cu care a doua Cameră a Statelor Generale a aprobat, în urmă cu zece zile, proiectul de căsătorie al prințesei moștenitoare Beatrix va rămîne fără îndoială un fapt unic în istoria, care s-ar putea să fie scurtă, a guvernului olandez prezidat de Cals. Într-adevăr, după mulți dintre predecesorii săi, acesta trebuie să facă față dificultății de a conduce o coaliție ale cărei elemente principale sînt catolicii și socialiștii.

Miniștrii socialiști, angajați de promisiunile lor electorale, au obținut de la partenerii lor o majorare sensibilă a cheltuielilor statului pentru învățămînt, locuințe, organizarea timpului liber și securitatea socială, cheltuieli datorită cărora prevederile bugetare pe 1966 au crescut cu 25 la sută față de 1965. Rămînea să se găsească fondurile necesare, și această sarcină a revenit, de asemenea, unui socialist, Vondeling, căruia Cals avusese abilitatea să-i încredințeze Ministerul Finanțelor.

Firește, acesta s-a văzut nevoit să prevadă o sporire a sarcinilor fiscale ; el a hotărît să majoreze impozitele indirecte, afirmînd că majorarea nu va lovi decît obiectele de lux. Dar cînd olandezii au aflat că, alături de automobile, aparate de radio și ambarcațiuni cu pînze, noile impozite loveau chiar și pingelirea încălțămintei, atît alegătorii socialiști cît și ceilalți și-au manifestat zgomotos indignarea. În Cameră, liberalii, prezentînd un „contrabuget", au demonstrat că este posibil să se reducă simțitor cheltuielile și să se evite unele impozite deosebit de supărătoare. Atunci Cals și ministrul său de finanțe și-au revizuit prevederile și au prezentat un buget redus cu 70 milioane de florini. Liberalii însă propun reducerea cheltuielilor cu aproape un miliard. Decalajul rămîne deci considerabil și primul ministru va mai trebui să dea o bătălie grea.

Jean-Jacques CHOUET
(Din **La Tribune de Genève**)

dentală dispune încă de suficiente rezerve de aur şi de valută străină.

Aceasta nu împiedică guvernul federal să se întrebe dacă nu va fi nevoit să impună un regim de austeritate şi să adopte o politică deflaţionistă asemănătoare cu aceea prin care au trecut Franţa şi Italia.

Inconvenientul sistemului este că ritmul de creştere a producţiei, care s-a menţinut la aproximativ 4 la sută pe an, ar risca brusc să scadă şi că, în ciuda unei presiuni sporite asupra salariilor, preţurile vest-germane ar putea să nu mai fie atît de competitive ca în prezent pe pieţele străine.

De altfel, marile firme vest-germane au simţit apropierea pericolului. În faţa măsurilor de limitare a creditelor adoptate de guvern, ele au lansat noi apeluri la capitalurile străine. Aceste apeluri au fost auzite, în special de firmele americane înrudite cu filmele vest-germane. Influxul de capitaluri a permis chiar Republicii federale să limiteze dezechilibrul balanţei ei de plăţi.

Dar, din nou, acest element temporar favorabil prezintă inconveniente pe termen lung pentru guvernul federal. Trebuie prevăzut că într-o bună zi sumele împrumutate vor fi rambursate. Trebuie prevăzut în special că beneficiile realizate de societăţile străine (sub masca firmelor vest-germane care le vor fi înfeudate) vor trebui să fie exportate — cel puţin în parte.

Se poate considera drept cert că la începutul lunii decembrie Erhard va cere guvernului american garanţii împotriva unei asemenea eventualităţi.

Dar americanii nu vor putea să dea aceste garanţii decît într-o anumită măsură şi în anumite condiţii : firmele vest-germane filiale ale marilor societăţi americane să constituie pentru acestea capete de pod pe continentul european.

Acesta este deja în parte rolul pe care îl au societăţile vest-germane în Piaţa comună, rolul pe care-l joacă de asemenea în relaţiile comerciale şi financiare cu Anglia.

Astfel, pe termen lung, deficitul balanţei de plăţi vest-germane ar putea fi compensat printr-un deficit al balanţei de plăţi a partenerilor comerciali ai Germaniei occidentale din Europa.

Politica S.U.A. a constat multă vreme în exportul de inflaţie americană în Europa. Germania occidentală va aplica această metodă în aceeaşi direcţie.

Metoda va fi cu atît mai uşor de aplicat cu cît Piaţa comună va permite toate manevrele. Astfel întreg efortul de stabilizare depus în Franţa şi Italia ar putea fi compromis, fără ca aceasta să salveze Germania federală însăşi de procesul inflaţionist.

Paul CASTEL

Presa acum 50 de ani

Camera Comunelor a început dezbaterile în problema introducerii serviciului militar obligatoriu. Primul ministru Asquith a răspuns mai multor interpelări declarînd că guvernul nu va introduce serviciul militar obligatoriu decît dacă va obţine aprobarea parlamentului. Deputatul Outwaite a declarat că cetăţenii refuză să se înroleze în armată, pentru că ţara nu vrea război. În intervenţia sa deputatul liberal Scharwell şi-a exprimat convingerea că în momentul de faţă guvernul nu poate obţine sprijinul poporului în privinţa introducerii serviciului militar obligatoriu, sub orice faţă ar prezenta chestiunea. „Guvernul trebuie să ţină seama de opoziţia puternică a lucrătorilor, iar în unele regiuni şi de a celor care nu iau parte din clasa lucrătorilor".

Din Washington se telegrafiază ziarelor engleze că ambasadorul german din Statele Unite a oferit despăgubiri în valoare de 1 000 lire sterline pentru fiecare din victimele „Lusitaniei", „dar guvernul american a refuzat oferta pînă cînd guvernul german va dezavua pe autorii de fapt ai acestei acţiuni a submarinelor".

Ziarul L'Opinion *din Salonic, de nuanţă venizelistă, scrie : „Vom avea alegeri generale fără demobilizare, fapt fără precedent şi care va da materie de largi comentarii în viitor tratatelor de drept internaţional. De altfel, acesta va fi singurul interes pe care-l vor prezenta aceste operaţiuni electorale, căci dacă partidul liberal nu se înfăţişează alegătorilor, cum totul face să se creadă, scrutinul de la 6 decembrie nu va fi decît o simplă formalitate".*

Presa italiană relatează că guvernul de la Roma este în posesia textului unei note adresată de Germania guvernelor statelor europene neutre prin care aceasta protestează împotriva întrebuinţării de către Anglia a unui sistem de reţele cu ajutorul căruia submarinele pot fi capturate şi scufundate. Cu acest prilej guvernul german recunoaşte că 27 de submarine şi-au găsit sfîrşitul în reţelele engleze, iar alte 16 au fost distruse mai înainte, prin alte procedee.

Se anunţă că la Londra a fost formată o comisie guvernamentală permanentă însărcinată cu conducerea operaţiunilor militare din Balcani. Comisia se compune din Asquith, Balfour şi Kitchener.

Ministrul englez al marinei, Winston Churchill, a demisionat din guvern. Weekly Dispach *anunţă că el va pleca în viitorul apropiat pe frontul de luptă din Franţa.*

Guvernul grec a notificat guvernelor Angliei şi Franţei că respinge cererea de a evacua Salonicul şi de a lăsa coastele în supravegherea trupelor aliate.

După cum anunţă ziarele din Sofia, anglo-francezii au retras o mare parte a trupelor staţionate în peninsula Galipoli. O parte din aceste efective a fost trimisă în regiunea Canalului de Suez iar altele au debarcat la Salonic.

Academia suedeză a hotărît să nu acorde premiul Nobel pentru literatură pentru anii 1914 şi 1915.

Adevărul : *„Deputatul socialist Dr. Liebknecht, singurul deputat german care de la început a avut curajul să denunţe caracterul de cucerire al războiului german, neputînd lua cuvîntul în discuţia generală asupra păcii, a căutat prin cîteva întrebări scurte să silească guvernul să-şi lămurească atitudinea. A adresat deci guvernului şase întrebări. Preşedintele Reichstagului şi-a permis cu de la sine putere să suprime o întrebare prea „inoportună" şi a admis numai cinci întrebări. Dar şi acestea au fost suficiente pentru a pune guvernul în mare încurcătură. Numai la o singură întrebare Liebknecht a putut obţine răspuns ; celelalte au rămas fără răspuns".*

Un garaj uriaş pentru 600 de maşini într-o construcţie specială cu patru etaje a fost dat în folosinţă la New York. Inovaţii în tehnica de construcţii folosită : toate materialele (beton, sticlă, oţel, zidărie) sînt absolut neinflamabile ; un sistem de distribuire a benzinei, cu aer comprimat, aflat la parterul garajului, înlocuieşte transportarea combustibilului în bidoane, la fiecare automobil. Pentru prima dată sînt folosite în interiorul garajului rampe de acces înclinate, pe care circulă vehiculele de la parter la ultimul etaj.

Directorul Aeronauticii Militare franceze a decis înlocuirea completă în misiunile de luptă a aparatelor de zbor monoplane cu aparate biplane. Primele vor fi folosite numai în şcolile de aviatori. Hotărîrea luată nu a surprins, deoarece numeroşi aviatori militari exprimaseră public acest punct de vedere. Motivele : capacitatea de transport limitată a monoplanelor, cîmpul limitat de vizibilitate şi viteza lor redusă.

Telegrafia optică. Pe cîmpul de luptă belgian se comunică prin semnale